

**TÜRK HAVA KURUMU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**YEREL YÖNETİMLERDE ENGELLİLERE YÖNELİK UYGULANAN
SOSYAL POLİTİKALARIN ENGELLİ VATANDAŞLAR TARAFINDAN
DEĞERLENDİRİLMESİ (AFYONKARAHİSAR İLİ ÖRNEĞİ)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hanefi ERDEM

İşletme Anabilim Dalı

İşletme Programı

AĞUSTOS 2015

**TÜRK HAVA KURUMU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**YEREL YÖNETİMLERDE ENGELLİLERE YÖNELİK UYGULANAN
SOSYAL POLİTİKALARIN ENGELLİ VATANDAŞLAR TARAFINDAN
DEĞERLENDİRİLMESİ (AFYONKARAHİSAR İLİ ÖRNEĞİ)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hanefi ERDEM

1203811013

İşletme Anabilim Dalı

İşletme Programı

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Yaşar ODACIOĞLU

Türk Hava Kurumu Üniversitesi Sosyal Bilimler, Enstitüsü'nün 1203811013 numaralı Yüksek Lisans öğrencisi, “Hanefi ERDEM”, ilgili yönetmeliklerin belirlediği gerekli tüm şartları yerine getirdikten sonra hazırladığı “YEREL YÖNETİMLERDE ENGELLİLERE YÖNELİK UYGULANAN SOSYAL POLİTİKALARIN ENGELLİ VATANDAŞLAR TARAFINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ” (AFYONKARAHİSAR İLİ ÖRNEĞİ) başlıklı tezini, aşağıda imzaları olan jüri önünde başarı ile sunmuştur.

Tez Danışmanı : Yrd. Doç. Dr. Yaşar ODACIOĞLU

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

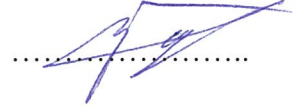
Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Yaşar ODACIOĞLU

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

: Yrd. Doç. Dr. Asım YÜZBAŞIOĞLU

Türk Hava Kurumu Üniversitesi

: Yrd. Doç. Dr. Kemal TEKİN

Türk Hava Kurumu Üniversitesi

Tez Savunma Tarihi: 31 Ağustos 2015

**TÜRK HAVA KURUMU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE**

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum, “YEREL YÖNETİMLERDE ENGELLİLERE YÖNELİK UYGULANAN SOSYAL POLİTİKALARIN ENGELLİ VATANDAŞLAR TARAFINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ (AFYONKARAHİSAR İLİ ÖRNEĞİ)” adlı çalışmamın, tarafımdan akademik etik ve kurallara aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım kaynakların kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

21.08.2015

Hanefi ERDEM

ÖNSÖZ

Bu çalışmam süresince her türlü yardımı ve fedakârlığı esirgemeyen, bilgi, tecrübe ve güler yüzü ile çalışmama ışık tutan, ayrıca bana bu çalışmayı vererek kendimi geliştirmeye yönelik de birkaç adım ileride olmamı sağlayan çalışmamın yöneticisi Sayın Hocam Yrd. Doç. Dr. Yaşar ODACIOĞLU'na,

Anketlerin analizinde SPSS programının kullanımında, benden desteğini esirgemeyen Sevgül IŞIK Hanımefendiye,

Yüksek lisans yapmam için teşvik ederek cesaretlendiren Afyonkarahisar Milli Eğitimde çalışan okul müdürü arkadaşlara,

Tez yazım aşamasında desteğini esirgemeyen Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğünde çalışan mesai arkadaşlarıma, “Yerel Yönetimlerde Engellilere Yönelik Uygulanan Sosyal Politikaların Engelli Vatandaşlar Tarafından Değerlendirilmesi (Afyonkarahisar İli Örneği)” konu başlıklı anket formlarını doldurmada destek veren Altınokta Körler Derneği Afyonkarahisar Şubesine, Türkiye Sakatlar Derneği Afyonkarahisar Şubesine, Afyonkarahisar Sağır ve Dilsizler Derneğine ve Afyonkarahisar merkezin de bulunan Özel Bakım ve Rehabilitasyon merkezlerine verdikleri destekten ve ankete katılan tüm engellilerimizin vermiş oldukları desteklerinden dolayı teşekkürü bir borç bilirim.

Bu çalışmayı, yetiştirip bu günlere gelmemde emeği geçen ve maddi manevi hiçbir desteğini esirgemeyen aileme ve dostlarıma ithaf olunur.

Ağustos 2015

Hanefi ERDEM

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLO LİSTESİ.....	vii
ŞEKİL LİSTESİ.....	viii
ÖZET.....	ix
ABSTRACT.....	x
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	3
1. SOSYAL POLİTİKA VE TÜRKİYE’DE YEREL YÖNETİMLER	
KAVRAMI.....	3
1.1 Sosyal Politikanın Tanımlanması.....	3
1.2 Sosyal Politika ile İlgili Kavramlar.....	5
1.2.1 Sosyal Devlet.....	5
1.2.2 Sosyal Yardım	7
1.2.3 Sosyal Hizmet.....	9
1.3 Kamu Yönetimi Anlayışındaki Değişim ve Sosyal Politika.....	10
1.4 Yerel Yönetimler.....	13
1.4.1 Yerel Yönetim Kavramı Yerel Yönetimlerin Tarihi	13
1.4.1.1 Dünyada yerel yönetimlerin gelişimi.....	15
1.4.1.2 Türkiye’de yerel yönetimlerin gelişimi	16
1.4.2 Yerel Yönetim Türleri	19
1.4.2.1 İl özel idareleri.....	20
1.4.2.2 Köyler	21
1.4.2.3 Belediyeler.....	22
1.5 Değişen Kamu Anlayışı Çerçevesinde Yerel Yönetimler: Sosyal Belediyecilik	23
İKİNCİ BÖLÜM.....	26
2. ENGELLİ KAVRAMI VE TÜRKİYE’DE ENGELLİLERE YÖNELİK SOSYAL POLİTİKALAR	26
2.1 Engelli Kavramı	26
2.1.1 Engellinin Tanımı.....	26
2.1.2 Engellilik Türleri	29
2.1.2.1 Fiziksel engelli.....	30
2.1.2.1.1 Görme engelli	30
2.1.2.1.2 İşitme engelli	32
2.1.2.1.3 Konuşma engelli.....	35
2.1.2.1.4 Ortopedik engelli.....	36
2.1.2.2 Zihinsel engelli	41
2.1.2.3 Ruhsal ve duygusal engelli	43
2.2 Türkiye’de Engellilere Yönelik Temel Sosyal Politikalar.....	43
2.2.1 Sağlık Alanında Uygulanan Politikalar.....	44

2.2.2	Rehabilitasyon Alanında Uygulanan Politikalar	46
2.2.3	Eğitim Alanında Uygulanan Politikalar	47
2.2.4	İstihdam Alanında Uygulanan Politikalar	48
2.3	Yerel Yönetimlerin Engelli Vatandaşlara Yönelik Uyguladıkları Sosyal Politikalar	51
2.3.1	Katılımcı Demokrasi Politikaları.....	51
2.3.2	Engelli Dostu Aile Politikaları	52
2.3.3	Sağlık Hizmetlerine İlişkin Sosyal Politikalar	53
2.3.4	Ulaşım Hizmetlerine Yönelik Sosyal Politikalar	53
2.3.5	İstihdama Yönelik Sosyal Politikalar	53
2.3.6	Eğitime Yönelik Sosyal Politikalar	54
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM		55
3. YEREL YÖNETİMLERDE ENGELLİLERE YÖNELİK UYGULANAN SOSYAL POLİTİKALARIN ENGELLİ VATANDAŞLAR TARAFINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ (AFYONKARAHİSAR İLİ ÖRNEĞİ) BİR ARAŞTIRMA.....		55
3.1	Araştırmanın Amacı ve Hipotezleri	55
3.2	Araştırmanın Modeli	56
3.3	Evren ve Örneklem	56
3.4	Araştırmanın Kısıtlılıkları	57
3.5	Veri Toplama Araçları	58
3.6	Verilerin İstatistiksel Analizi	59
3.7	Araştırmanın Bulguları.....	60
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM		101
4. SONUÇLAR VE ÖNERİLER		101
KAYNAKÇA		106
EKLER.....		116
Ek-A: Anket Formu		116
ÖZGEÇMİŞ.....		119

TABLO LİSTESİ

Tablo 2.1 : Yaş gruplarına göre en az bir engeli olanların oranı.....	28
Tablo 2.2 : Yaş grubu ve cinsiyete göre görmede zorluk yaşayan nüfus.....	31
Tablo 2.3 : Yaş grubu ve cinsiyete göre duymada zorluk yaşayan nüfus.....	34
Tablo 2.4 : Yaş grubu ve cinsiyete göre yürümede, merdiven çıkmada ve inmede zorluk yaşayan nüfus.....	38
Tablo 2.5 : Yaş grubu ve cinsiyete göre birşeyler tutmada veya taşımada zorluk yaşayan nüfus.	40
Tablo 3.1 : Araştırmanın evren ve örneklemei	57
Tablo 3.2 : Ölçek faktör yapısı.....	58
Tablo 3.3 : Araştırmaya katılanların demografik özelliklerine göre dağılımı.	60
Tablo 3.4 : Sosyal politikalara yönelik vatandaş algısı.....	61
Tablo 3.5 : Araştırmaya katılan vatandaşların sosyal politikalar ile ilgili ifadelerine verilen yanıtların dağılımı.....	62
Tablo 3.6 : Sosyal politikalara yönelik algıların yaşa göre ortalamaları.....	66
Tablo 3.7 : Sosyal politikalara yönelik algıların cinsiyete göre ortalamaları.	70
Tablo 3.8 : Sosyal politikalara yönelik algıların medeni durum göre ortalamaları.....	72
Tablo 3.9 : Sosyal politikalara yönelik algıların eğitim düzeyi göre ortalamaları.....	74
Tablo 3.10 : Sosyal politikalara yönelik algıların aylık gelire göre ortalamaları.....	81
Tablo 3.11 : Sosyal politikalara yönelik algıların çalışma durumu göre ortalamaları.....	85
Tablo 3.12 : Sosyal politikalara yönelik algıların engel türüne göre ortalamaları.....	88

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1.1	: Türkiye’de yerel yönetim yapılanması.....	20
Şekil 2.1	: Yaş gruplarına göre en az bir engeli olanların oranı.....	29
Şekil 2.2	: Türkiye’de yaşayan engelli bireylerin cinsiyetlerine göre engelli türlerine göre dağılımları.....	29
Şekil 2.3	: Yaş grubu ve cinsiyete göre görmede zorluk yaşayan nüfus.....	32
Şekil 2.4	: Yaş grubu ve cinsiyete göre duymada zorluk yaşayan nüfus.....	35
Şekil 2.5	: Yaş grubu ve cinsiyete göre yürümede, merdiven çıkmada ve inmede zorluk yaşayan nüfus.....	39
Şekil 2.6	: Yaş grubu ve cinsiyete göre bireşeyler tutmada veya taşımada zorluk yaşayan nüfus.....	41
Şekil 3.1	: Faktör yapısı saçılım grafiği.....	59

ÖZET

YEREL YÖNETİMLERDE ENGELLİLERE YÖNELİK UYGULANAN SOSYAL POLİTİKALARIN ENGELLİ VATANDAŞLAR TARAFINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ (AFYONKARAHİSAR İLİ ÖRNEĞİ)

ERDEM, Hanefi

Yüksek Lisans, İşletme Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Yaşar ODACIOĞLU

Ağustos 2015, 120 sayfa

Bu araştırmanın temel amacı; bedensel engelli vatandaşlar açısından, kendilerine yönelik olarak yerel yönetimlerin uyguladığı sosyal politikaları incelemektir.

Amaç doğrultusunda hazırlanan anket formu; 2014 yılında Afyonkarahisar il merkezinde yaşayan 232 engelli vatandaşa uygulanmıştır.

Anketlerde elde edilen veriler SPSS 22.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde frekans, yüzde, ortalama, standart sapma istatistiklerinin yanında, t testi, tek yönlü anova ve scheffe testinden faydalanılmıştır.

Araştırma sonucunda; Yerel yönetimlerin sunduğu hizmetlere ilişkin engelli vatandaşların en düşük algıları; “Engellilere Yönelik Yapılan Sosyal Yardımların Suiistimal Edildiğini Düşünüyorum” önermesine en yüksek algının ise “Belediyenin Engellilere Önyargısız Yaklaştığını Düşünüyorum.” önermesine ilişkin olduğu belirlenmiştir. Ayrıca; yerel yönetimlerin uyguladığı sosyal politikaları en olumlu görme engellilerin değerlendirdiği, en olumsuz ise konuşma ve işitme engellilerin değerlendirdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Bedensel engelli, Yerel yönetim, Sosyal politika

ABSTRACT

ASSESSMENT OF LOCAL SOCIAL POLICIES FOR THE DISABLED BY THE DISABLED CITIZENS (SAMPLE OF AFYONKARAHİSAR)

ERDEM, Hanefi

Master, Department of Management

Thesis Supervisor: Assit. Prof. Yaşar ODACIOĞLU

August 2015, 120 pages

The main objective of the study is to analyze the social policies of the local authorities in terms of disabled citizens. The survey form prepared in 2014 with the accordance of the objective was applied 232 disabled citizens.

The data obtained in the survey has been analyzed by SPSS 22.0 program. In the evaluation of the data, T test, one way Anova, and Scheffe tests in addition to frequency, percentage, average, and standard deviation have been used.

In the conclusion of the survey: The lowest perception of the disabled towards the services of the local authorities is that "I think there is a misuse in terms of the social aids serviced to the disabled" whereas the highest perception for the same phenomenon is that "I think the local authority is unprejudiced towards the disabled". Furthermore, It has been concluded in the survey that the visually disabled have the highest positive view for the social policies of the local authorities while the speech and hearing disabled have the lowest.

Key words: Physically disabled, Local authority, Social policy

GİRİŞ

Günümüzde dünya nüfusunun önemli bir kesimini zihinsel, fiziksel, ya da işitme engelli bireyler oluşturmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) engelli oranını gelişmiş ülkeler için %10, gelişmekte olan ülkeler için %12 olarak kabul etmektedir (Baykan, 2000). Türkiye’de nüfusun %12,29’unu engelli bireyler oluşturmaktadır. Bu nüfus içinde 400.000 görme engelli, 320.000 zihinsel engelli, 250.000 işitme engelli, 850.000 ortopedik engelli, 260.000 konuşma engelli vatandaş bulunmaktadır (Zengin, 2005). Yerel yönetimler hizmet verirken, yadsınamayacak kadar önemli olan engelli vatandaşları da göz önünde bulundurmamak durumundadır.

Sosyal politika ise “toplumun bağımlı çalışan, ekonomik yönden güçsüz ve özel olarak bakım, gözetim, yardım, desteklenme gereksinimi duyan kesimlerinin ve grupların karşılaştıkları ya da karşılaşılabilecekleri risklere, olumsuzluklara karşı en geniş biçimde korunmalarına yönelik kamusal politikaları konu alan sosyal bilim dalıdır” (Altan, 2009: 4).

Türkiye’de 1980’li yıllarda yaşanan yüksek enflasyon, düşük büyüme hızı, artan işsizlik sorunu ile birlikte sosyal yardım ve sosyal hizmet talebi artmıştır. Bu doğrultuda yerel yönetimler öncelikle öğrencilere burs vererek ve aşevleri açarak, giyecek ve yiyecek yardımı yaparak başladıkları sosyal yardım ve hizmetler, günümüze gelinceye kadar gelişmiş, meslek ve beceri edindirme kurslarından, engellilere yönelik hizmetler ve çeşitli sosyo-kültürel etkinliklerin düzenlenmesine kadar büyümüştür (Ersöz, 2005: 60).

Bu araştırmada yerel yönetimlerin engelli vatandaşlara sunduğu sosyal politikalar engelli vatandaşlar açısından değerlendirilecektir. Böylelikle yerel yönetimlerin yapmış olduğu sosyal politikaların ne kadar amacına ulaşmış olduğu da ortaya çıkacaktır. Araştırmadan elde edilecek bulgulara göre, yerel yönetimlerin engellilere yönelik yapmış oldukları sosyal politikadaki yetersiz veya eksik olanlar belirlenerek, daha etkili sosyal politikalar açısından fikir verici olacağı

düşünülmektedir. Ayrıca sosyal politikaya, engelliler açısından bakılarak, ilgili literatüre farklı bir bakış açısıyla katkı sağlanacağı düşünülmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

SOSYAL POLİTİKA VE TÜRKİYE'DE YEREL YÖNETİMLER KAVRAMI

1.1 Sosyal Politikanın Tanımlanması

Sosyal politika kavramını ifade etmeye yönelik birçok tanım yapılmıştır. Bu tanımlar her ne kadar dar kapsamda çalışma yaşamının sorunlarına ilişkin olsa da geniş kapsamda ise yurttaşlık bazında ele alınarak insan onuruna yaraşır bir yaşam düzeyinin sağlanması ekseninde değerlendirilmektedir.

Sanayi devrimini yaşayan “Batı Avrupa Ülkelerinde ve özellikle de Almanya’da 19. Yüzyılın ikinci yarısından sonra ortaya çıkan ve işçi sorununu çözmeye yönelik politikaları içeren sosyal politika anlayışı dar kapsamlı sosyal politikayı doğurmuştur” (Güven, 2001: 13).

Dar kapsamda sosyal politika: “İşçi sınıfına ve onun çok temel sorunlarına yönelik dar kapsamlı sınırlı amaçlı bir politikadır. Bu biçimiyle de ilk önce emek ve sermaye arasındaki çelişkilerin ve eşitsizliğin iyice su yüzüne çıktığı endüstrileşen toplumlara özgü bir politika olarak karşımıza çıkmakta ve temel amacı da yükselen emek sermaye çatışmasını azaltmak olmaktadır.” (Koray, 2005: 35).

Dar kapsamda sosyal politikadan anlaşılması gerekenler şu şekilde sıralanmaktadır (Güven, 2001: 13-14):

1. Kapitalist toplum yapısını ve iktisat düzenini esas almakta,
2. Bu düzen içinde, - işçi sorunundan- işçi sınıfı ile burjuvazi arasındaki sosyal sınıf çelişkilerinden yola çıkmakta,
3. Endüstri Devriminden günümüze taşınan ve hızlı bir sanayileşmenin ortaya çıkardığı sosyal sorunları çözmeye ve özellikle işçi sınıfı üzerinde yarattığı yıkımları önlemeye çalışmakta,
4. Sosyal adaleti, sosyal refahı, sosyal dengeyi ve sosyal bütünleşmeyi saklamanın ve toplum düzenini sürdürmenin ön koşulu olarak görmekte,

5. Çalışma yaşamına, toplumu (toplum gerçeğini) açıklayabilecek en temel unsur olarak yaklaşmakta ve bu bağlamda emek pazarları, ücretler, iş yerindeki çalışma koşulları, insan ilişkileri, sendikacılık ve kooperatifçilik hareketleri, toplu pazarlık vb. gibi konularla ilgilenmektedir.

İkinci Dünya Savaşı yılları, kaçınılmaz olarak devletin ekonomiye mücadelesini zorunlu kılan yıllar olduğu gibi, işçi ve işveren arasındaki çatışmanın da kenara itildiği yıllardır. Bu yıllarda siyasi irade işçi işveren arasındaki gerginliği ortadan kaldıracak arttıracak somut adımlar atmışlardır. Bu bağlamda, İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemi sosyal sigorta sisteminin kemikleştiği içeriğinin ve etki alanının genişleyerek yalnız sosyal güvenlik değil sosyal devletten ve geniş anlamda sosyal politikalardan söz edilmeye başlandığını bir dönem olarak nitelendirilebilir (Koray, 2005: 35).

“Sosyal politikayı geniş kapsamlı anlamında aldığımız zaman, önümüze topluma bir bütün olarak bakan, toplum içinde bütün sınıfları ilgilendiren çok çeşitli konuları sınıf farkı gözetmeksizin ele alan bir disiplin çıkar. Örneğin, bir sağlık, bir eğitim, bir tarım siyaseti, bir toprak reformu, tarım ürünlerinin fiyatlarının düzeyi, zanaatın ve esnafın korunması, kooperatifçilik, vergi politikaları, sosyal politikanın kapsamının içine girebilir. Görülüyor ki geniş anlamı ile sosyal politika toplumsal yaşamın büyük bir anlamı ve çok değişik konularını kapsayabilir.” (Talas, 1992: 15-16).

Geniş kapsamlı sosyal politika, işçi sınıfının korunması ve anamalcı sınıf ile çelişkilerin azaltılması gibi dar kapsamlı sosyal politika sorunlarını da içermekle birlikte, bunun ötesinde korunmaya gereksinimi olan tüm toplumsal grupları kapsamaktadır. Burada işçi-işveren ilişkilerinin ötesinde, tüm sosyal sınıfların ve toplum kesimlerinin birbirleriyle ve devletle olan ilişkilerinin düzenlenmesi hedef alınmakta ve toplum politikasının (yoksullarla savaşım, konut politikası, sağlık ve eğitim politikası, yerleşme politikası, servet, gelirler ve gelir dağılımı politikası gibi) en ağırlıklı bölümünü oluşturmaktadır (Güven, 2001: 15).

Sosyal politikanın kendi içinde geçirdiği anlam ve içerik değişikliğine paralel olarak nitelikleri şu cümlelerle vurgulanabilir (Koray, 2005: 29-30):

1. Modern devlete özgü bir nitelik taşıyan sosyal politika kavramı, varlığını insan hakları ve demokrasi gibi siyasal gelişmelerle liberal devlet anlayışını değişime zorlayan sınıfsal mücadelelere borçludur.

2. Devletin, toplumsal sınıflar ve çıkarlar arasında ortak payda yaratarak daha geniş anlamda toplumsal eşitlik ve adalet sağlama yükümlülüğü ile ilintili bir kavramdır.
3. Sosyal politika kavramını, hem makroekonomik politikalarla hem de siyasal seçimlerle ilişkilendirmek kaçınılmazdır.
4. Sosyal politikaların geniş anlamda sosyal eşitlik ve sosyal adalet sağlayıcı bir işlev yüklenmesi kaçınılmaz bir süreç olmaktadır.
5. Ücretli çalışanın toplumsal bir dinamik olarak daha sınırlı ve güçsüz kaldığı toplumlarda ise sosyal politikaların hem kapsamı ve içeriği yetersiz kalmakta hem de sosyal politikanın sosyal haklar veya sosyal vatandaşlıkla bütünleşmeyen bazı sosyal hizmetler ve yardımlar olmaktan öteye geçmesi imkânsızlaşmaktadır.

Yukarıda belirtilen sosyal politika tanımlarından anlaşılacağı üzere, sosyal politika olgusunun işçi ve işverenler arasında var olan sınıfsal çelişki ve eşitsizliklerin giderilmesi üzerine ortaya çıktığı için, ilk zamanlarda çalışma hayatına yönelik çözümler üzerine yoğunlaşan fakat ilerleyen süreçte çalışan ve çalışmayan tüm kesimleri kapsamına alma gerekliliğini benimseyerek yurttaşlık temelinde insan ilişkilerini gözlemleyen bir sistem olarak karşımıza çıkmaktadır.

1.2 Sosyal Politika ile İlgili Kavramlar

1.2.1 Sosyal Devlet

Sosyal devlet kavramı literatürde genellikle refah devleti kavramıyla eş anlamlı olarak kullanılmaktadır. Bu iki kavramın ortaya çıkış kökenine bakıldığında, “sosyal devlet” kavramının Almanca’nın konuşulduğu Kıta Avrupa’sı ülkelerde, “refah devleti” kavramının ise İngilizcenin hâkim olduğu Kuzey Amerika ve bir kısım Avrupa ülkelerinde (Anglo–Sakson ülkeler) tercih edildiği görülmektedir (Serter, 1994: 36).

Sosyal devlet kavramının tarih boyunca farklı şekillerde tarif edildiği görülmektedir. “Yapılan tanımlar, sosyal devleti minimum sorumluluk verenden (gereksinimlerin sadece minimum düzeyde karşılanması, minimum standartların sağlanması), çok geniş bir faaliyet alanı (eğitim, konut, kişisel sosyal hizmetler vs.) tanıyan sosyal devlete doğru farklılaşmaktadır” (Özdemir, 2004: 589).

Sosyal devleti en öz olarak; sosyal adalet ilkesine dayanan devlet olarak tanımlamak mümkündür (Talas, 1992: 102).

Modern anlamıyla sosyal devlet, “sosyal refahın maksimizasyonu amacıyla devletin ekonomiye aktif ve kapsamlı müdahalelerde bulunmasını öngören bir anlayışı temsil etmektedir” (Alp, 2009: 266). Sosyal devlet en genel anlamda “piyasa ekonomisinin başarısızlıklarını ve yetersizliklerini ortadan kaldırma amacını gütmektedir ve müdahaleci, düzenleyici, yeniden dağıtıcı ve girişimci bir devlet anlayışıdır” (Aktan ve Özkıyrak, 2008: 17).

İngiliz iktisatçılarından Briggs’e göre “sosyal devlet; piyasa güçlerini en az üç alanda yönlendirmek için örgütlü kamu gücünün (politika ve yönetim vasıtasıyla) etkin bir şekilde kullanıldığı devlettir. Bunlardan birincisi; kişilere ve ailelere, varlıklarının piyasa değerini dikkate almaksızın, minimum düzeyde bir geliri garanti etmek, ikincisi kişilerin ve ailelerin belirli sosyal risklerin üstesinden gelmesini sağlayarak, yapılmadığı takdirde kişisel ve ailevi sorunlara yol açacak olan güvensizliğin yayılmasını azaltmak (hastalık, yaşlılık ve işsizlik gibi). Üçüncüsü ise genel kabul görmüş sosyal hizmetler çerçevesinde statü ve sınıf farkı gözetmeksizin bütün vatandaşlara var olan en iyi standartları sağlamaktır” (Gregor, 2007: 16).

Sosyal devlet tarihsel açıdan incelendiğinde; kökenlerinin oldukça eskilere dayandığı, yaşanan süreç içerisinde ülkelerin ekonomik politikaları doğrultusunda bazen hız kazanıp, bazen hız kesmiş olan yönetim anlayışıdır. Sosyal devlet kavramının, kapitalist sistem içerisinde varlıklı kesimlerin lehine sonuçlar çıkarıcıların genel uzlaşma çabalarının bir sonucu olarak ortaya çıktığı belirtilmektedir (Yüksel, 2007: 281-282).

Modern anlamda sosyal devletin ortaya çıkması, 20. yüzyılın ikinci yarısında gerçekleşmiştir. Ancak bu döneme kadar birçok gelişme ve birçok mücadelenin yaşandığı da belirtilmektedir. Kuşkusuz ki devletlerin yoksul vatandaşlara yardım yamasının çok daha eski tarihlere kadar uzandığı bilinmektedir. Ancak günümüzdeki anlamında sosyal devletin ortaya çıkması sanayileşme, demokratikleşme, sınıf kavgaları, insan hakları gibi 20. yüzyıla özgü gelişmelerden sonra olabilmektedir. Bu konuda farklı görüşler bulunmaktadır. Örneğin liberal yaklaşıma göre sosyal devlet İngiltere’de 16. Yüzyıldaki "Yoksullar Yasasına" kadar uzanmakta ve özünde toplumun ahlâki bir sorumluluğu olduğu düşüncesi yatmaktadır (Koray, 2003: 66). Modern sosyal devlet için “kabul edilen bir diğer başlangıç noktası ise, ilk defa

1883'te Bismarck tarafından getirilen sosyal sigorta uygulamasıdır” (Özdemir, 2007: 17). Dünyada ilk devlet katkısı olan sağlık sigortasını, iş kazası sigortası ile yaşlılık ve malullük sigortası kanunlarını 1883-1889 yılları arasında Almanya’da Bismarck kabul ettirmiştir. Özellikle maden işçilerinin olumsuz çalışma şartlarından çok etkilenen Bismarck, devletin vatandaşlarının sosyal konumunu koruma ve geliştirme görevi olduğunu, önce kendi ülkesine sonra Avrupa’ya kabul ettirmiştir (Özyıldız, 2010). Öncelikle 19. yüzyılda Almanya’da uygulama alanı bulan sosyal devlet anlayışı, sonrasında Batı Avrupa ülkelerine, Kuzey Amerika’ya ve Avustralya’ya yayılmıştır. 1970’li yıllara gelindiğinde; sanayileşme adına önemli gelişmeler kaydeden ve güçlü ekonomilere sahip Tayvan, Güney Kore, Hong Kong ve Singapur gibi Pasifik Kuşağı ülkeler de sosyal devlet anlayışını benimsemişlerdir. Japonya’nın ise aynı süreçten çok daha önce geçtiği belirtilmektedir (Özdemir, 2007: 17-18).

Gayri Safi Milli Hasıla’daki (GSMH) sosyal hizmet harcamalarının payı dikkate alındığında sosyal devletin sınırlarının 21. yüzyılda dikkat çekici bir şekilde genişlediği görülmektedir. İngiltere’de sosyal hizmet harcamalarının GSMH’deki payı 1910 yılında %4 iken 1975 yılında %29’a yükselmiştir. Özellikle yaşanan iki dünya savaşı sonrasındaki yıllarla, 1960’lardan, 1970’lerin ortalarına kadar devam eden süre içerisinde sosyal devlet anlayışı gelişmiştir Bütün bu dönem boyunca Uluslararası Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD) ülkelerinde harcamalardaki büyüme oranının Gayri Safi Yurt İçi Hasıla’ya (GSYİH) elastikiyeti; sağlık için 1.75, gelir sürdürme bakımından 1.42 ve eğitim için 1.38’dir. Sosyal devlet, GSYİH içinde bir bütün olarak kamu sektöründeki payını arttırmış ve savaş sonrası dönemde en dinamik faktörü oluşturmuştur (Gogh, b.t.).

İlerleyen süreçte, sosyal devlet eğitim, sağlık, sosyal güvenlik gibi hizmetlerin yanında, vergi ve gelir dağılımındaki adaletin sağlanması gibi, siyasal demokrasinin ekonomik ve sosyal demokrasi ile işleyebileceği düşüncesiyle devletin önemli bir görevi haline gelmiştir (Gökbunar ve Kovancılar 1998: 252).

1.2.2 Sosyal Yardım

“Muhtaç durumda olanlara yönelik olarak gerçekleştirilen ayni ve nakdi yardımlara verilen genel bir ad olan sosyal yardıma, insanlığın ilk tarihlerinden bu yana toplumsal düzenlerde rastlanmaktadır. İnsan, her zaman muhtaç olma riski ile karşı karşıyadır ve dolayısıyla her an muhtaç duruma düşebilmektedir. Dolayısıyla,

her insan, gelir ya da kazanma gücü kaybına uğradığında sosyal yardıma ihtiyaç duymaktadır” (Taşçı, 2008: 2).

Genel bir tanımla “Sosyal yardımlar, yararlanıcıların herhangi bir biçimde katkı sunmadığı, devletin yoksulluğa karşı geliştirdiği destek mekanizmalarıdır” (Şener, 2010: 2).

Sosyal yardım, daha kapsamlı tanımlanacak olursa; “toplum örgütlenmesiyle doğrudan ilintili olarak ortaya çıkan “yoksunlaşma” olgusunun hafifletilmesine, geciktirilmesine, (geçici olarak) giderilmesine karşı insani bir hizmet alanı olup; en geniş anlamda, yerel ölçüler içinde asgari seviyede dahi kendisini ve bakmakla yükümlü olduğu kişileri geçindirme olanağından kendi ellerinde olmayan nedenlerden dolayı yoksun kalmış kişilere, resmi kuruluşlar veya kanunların verdiği yetkiye dayanarak yarı resmi veya gönüllü kuruluşlarca muhtaçlık tespitine ve kontrolüne dayalı olarak yapılan ve kişileri en kısa sürede kendi kendilerine yetecek hale getirmek amacını taşıyan parasal ve nesnel (aynı) sosyal gelirden oluşan bir sosyal koruma alanıdır” (Yıldırım, 2009: 297).

Sosyal yardımlar, ülkelerin sosyal politika uygulamaları ile birlikte ele alınsa bile hitap ettikleri ve hedefledikleri toplumsal kesimler bakımından uzmanlaşmaya dayanması ve özel programları ve mekanizmaları içermesi gereken uygulamalardır (Yıldırım, 2009: 298). Yoksullukla ve gelir dağılımındaki adaletsizlikle mücadele stratejilerine göre çeşitli değişiklikler görülebilse de genel olarak aynı yardım ve nakdi yardım olmak üzere iki tür sosyal yardım çeşidi bulunmaktadır. Bunlar;

Aynı Yardım: Genel itibariyle; “yiyecek, giyecek, yakacak, kırtasiye, tıbbi araç-gereç ile rehabilitasyon amaçlı protez araçları gibi sosyal inceleme raporuyla müracaatının ihtiyacına göre verilecek mal ve malzeme yardımından oluşmaktadır” (Yolcuoğlu, 2009: 4). Ayrıca, toplu taşıma araçlarında kullanılmak üzere belirli kişilere verilen indirimli veya ücretsiz kartlar, elektrik ve su gibi temel ihtiyaçların kullanımından ücret alınmaması, ilaç ve tedavi giderlerinin bir kısmının karşılanması veya ücretsiz tedavi edilmesi gibi yardımlar da bu kapsamda değerlendirilebilir (Karabulut, 2011: 12-13).

Nakdi Yardımlar: Nakdi yardımlar, genellikle ihtiyaç sahibinin sosyal inceleme raporu sonucunda belirlenen ihtiyaçlarına göre verilecek parasal yardımlardan oluşmaktadır (Köseoğlu, 2009: 96). Yapılan yardımlar, ihtiyaç sahibinin duruma

göre aylık olabileceği gibi, belirli ihtiyaçların ayrı ayrı karşılanması veya bütün ihtiyaçların tek bir ödemeye karşılanması şeklinde de olabilmektedir.

1.2.3 Sosyal Hizmet

Sosyal hizmet kavramı genelde çeşitli şekil ve nedenlerle yoksunluk içinde bulunan kişilere sunulan, sosyal yardım ve refah içerikli hizmetleri kapsamaktadır. Sistemli ve programlı hizmetleri içermesi gereken sosyal hizmet, sosyal hukuk devletinin temel görevleri içinde yer alıp, sosyal ve ekonomik nedenlerle toplumsal yaşama uyum sağlayamamış, toplumsal yararı zedeleyecek problemlere sahip ve korunmaya muhtaç kişilere sunulmaktadır (Nazlı, 1993: 203).

“Sosyal hizmetler, herhangi bir sebeple sosyal veya ekonomik muhtaçlıklarla karşılaşan kişilere ve ailelere fayda sağlamak, destek olmak, insan haysiyetine uygun yasayış düzeyinin gerçekleşmesine katkıda bulunmak hedefine yönelmiş hizmetlerdir. Modern hayatta sosyal hizmetler, kişi, grup ve toplulukların yapı ve şartlarından doğan ya da kendi denetimleri dışında meydana gelen bedenî, zihni ve ruhî eksikliği, fakirlik ve eşitsizliği gidermek veya azaltmak, toplumun değişen şartlarından doğan sosyal sorunları çözümlenmek, insan kaynaklarını geliştirmek, hayat standartlarını iyileştirmek ve yükseltmek, fertlerin birbirleriyle ve sosyal çevresi ile uyum sağlamasını kolaylaştırmak maksadıyla insan şeref ve haysiyetine yaraşır eğitim, danışmanlık, bakım, tıbbî ve psiko-sosyal rehabilitasyon alanlarında devlet veya gönüllü-özel kuruluşlar tarafından sistemli bir şekilde ifa edilen hizmet programlarının bütünüdür” (2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu md.3).

Sosyal hizmetle ilgili tanımların farklı bakış açıları ile oluşturulmalarına rağmen ortak özellikler taşıdıkları görülmektedir. Sosyal hizmet bilimsel bilgiye dayanan, sosyal ve bireysel sorunlar üzerinde, makro (toplum), mezo (grup) ve mikro (birey) düzeyde yöntemlerle odaklanan, topluma ait sosyal refah kaynaklarını kullanan bir meslektir. Sosyal hizmetin karakteristik özelliği birey, aile, grup ve topluma yönelik olmasıdır. Sosyal hizmet toplumsal sorunların çözümünü yine toplumun kendi içerisinde aramaktadır (Denney, 1998: 234).

Sosyal hizmet, genel olarak tüm insanların sosyal faaliyetleriyle ilgilenmesine rağmen, özelde toplumdaki hassas kesimlerin ihtiyaçlarını gidermeye daha fazla yönelmiştir. Bu kesim, çocuklar, yaşlılar, yoksullar, kadınlar, fiziksel ve zihinsel

engelliler ve sosyal adaletsizlikten etkilenen tüm insanları kapsamaktadır (Duyan, 2003: 6).

Sosyal hizmeti diğer sosyal güvenlik yöntemlerinden ayıran en önemli fark ise, sunulan edimlerin niteliğidir. Nitelik itibarıyla sosyal yardım, sosyal teşvik ve diğerleri nakdi ağırlıklı iken sosyal hizmet, hizmet ağırlıklıdır ve sosyal yardımla beraber muhtaç kişileri insan haysiyetine uygun, asgari bir yaşam düzeyine getirme aracıdır (Sözer, 1998: 32-33).

Sosyal hizmetin başlıca amaçları; toplumsal hayatta insanın etkinliğini sağlamak, bireylerin kendi hayatları ve hayat kaynakları üzerinde denetim ve karar sahibi olmasına imkân sağlamak, bireyin gücünü ve egemenliğini kullanmasını sağlayarak üretkenliğini ve yaratıcılığını harekete geçirmek, bireyin insanca yaşama ve gelişme şartlarını sağlamak ve geliştirmek, bireylerin ihtiyaçlarını karşılama imkânlarını ve sorun çözme yeteneklerini artırarak hayat kalitelerini yükseltmek ve mutlu bir yaşam sürmelerini sağlamaktır (Cılga, 2004: 32).

1.3 Kamu Yönetimi Anlayışındaki Değişim ve Sosyal Politika

Küreselleşmenin etkisiyle son 50 yılda dünyada ciddi değişimler yaşanmaktadır. Bu değişimin temelinde teknolojik gelişmelerle birlikte küçülen dünya ve artan ihtiyaç ve beklentiler gelmektedir. Bu doğrultuda kamu yönetimi anlayışında da ciddi değişim ve dönüşümler yaşanmaktadır. Kamu yönetimi anlatışındaki değişimi anlayabilmek için sosyal devlet anlayışının tarihi süreç içerisinde geçirdiği aşamalara bakmak gerekli görülmüştür.

Sosyal devlet anlayışı tarihi süreç içerisinde geçirdiği gelişim beş döneme ayrılarak incelenebilmektedir.

1. Dönem Sanayi Devrimi Öncesi (1880 Öncesi): “Sanayi devrimi öncesi olarak da kabul edilen bu dönem paternalist bir anlayışın hâkim olduğu dönemdir. Bu dönemde sorunların giderilmesinde ailelerin, gönüllü kuruluşların, hayırseverlik duygularıyla hareket eden kurumların, bireysel olarak sorumluluk duyan işverenlerin ve devlet gelir transferlerinin var olduğu görülmektedir” (Durdu, 2009: 42-43).

2. Dönem Sanayileşme Dönemi (1880-1914): Bu dönem bir başlangıç ve deneyim kazanma dönemidir. Bu dönemde işçi sınıfı ve işçi hareketi büyüme sürecine girmekte, güçlenen ve hak arayan işçi sınıfı ile birlikte toplumsal çözülme ve tikanıklar yaşanmaktadır. Bunlara çözüm aramak üzere siyasal haklar üzerinde

durulmakta, sınıf ve kitle partileri güç kazanmaktadır. Bu nedenle de işçi sınıfı ve yoksullar üzerine odaklaşan sosyal güvenlik gibi politikalara ihtiyaç duyulmuştur. Bu politikaların arkasındaki ideoloji, özgürlük eşitlik ve güvenlik kavramlarını bir araya getirmek ve bunlar arasında toplumsal bir uzlaşma sağlamaktadır (Şenkal, 2005: 277).

3. Dönem I. ve II. Dünya Savaşları Arasındaki Dönem (1914-1945): I. Dünya savaşından II. Dünya Savaşı'na kadar bu dönemde, devletin, esasen sosyal-ekonomik olaylar karşısında kararsız kaldığı, harekete geçtiği zamansa tereddütlü ve çelişkili davrandığı, değişen koşullara kolay ayak uyduramadığı görülmüştür. Devlet sosyal-ekonomik gelişmeleri geriden takip etmiş; ancak, emekçi sınıfın baskı ve mücadelesi ile hemen müdahale gerektiren acil durumlar karşısında çalışma şartlarını düzenlemek, fiyat ve kazançları düzenlemek, büyük kazançları vergilendirmek, işsizlere iş bulmak üzere harekete geçmek zorunda kalmıştır. Bu dönemde sosyal yardım devleti anlayışının giderek benimsendiği ve yaygınlaştığı görülmüştür. Ancak sosyal yardım devletinde, sorunları önleyici bir tedbir alınmadığı gibi sonradan alınan önlemler de sorunları tedavi edici ve ortadan kaldıracı değil, ancak dış belirtileri gidermeye ve olumsuz sonuçları hafifletmeye yönelik olmuştur. Bu dönemde devletin sosyal ve ekonomik hayata müdahaleleri planlı ve kapsamlı değil, istisnai ve ampirik bir nitelik taşımış; yapılan müdahaleler beklenen sonuçları doğurmayınca yeni ve değişik müdahaleler yoluna gidilmiştir (Göze, 1995: 26-127).

4. Dönem Sosyal Devletin Altın Çağı (1945-1975): Sosyal devletin altın çağı, olarak nitelendirilen bu dönemde, dünya ekonomik koşullarının da etkisiyle, ekonomik açıdan devam eden bir büyüme kaydedilmiş, tam istihdam hedefine ulaşılarak, sosyal alanda yapılan harcamalar artış göstermiştir. Bu dönemde ekonomik gelişmeyle birlikte, toplumsal açıdan herhangi bir çatışma yaşanmadan, başta eğitim ve sağlık olmak üzere, pek çok sosyal alanda önemli gelişmeler kaydedilmiştir (Koray, 2005: 68). “Sosyal devletin gelişimine bakıldığında, son çeyrek yüzyıla kadar bütün sanayileşmiş Batı toplumlarında, refah anlayışının kalıntı refah anlayışından, evrensel ve kurumsal refah anlayışına doğru çevrildiği görülmektedir” (Özdemir, 2007: 18).

5. Dönem Sosyal Devletin Krizi (1975 sonrası): Sosyal devletin krize girdiği ve yeniden yapılandırma arayışlarının başladığı bir dönemdir. Bu dönemde sosyal devlet zayıflama sürecine girmiş, ekonomik kötüleşmelerin ciddi anlamda etkileri

görülmeye başlanmıştır. “Özellikle 70’li yıllara gelindiğinde; Bretton Woods sisteminin çökmesi (1971), birinci (1973-1974) ve ikinci (1979-1980) petrol krizlerinin yaşanması, ekonomik durgunluk, Keynesyen iktisadın yetersizliği ve bunların yanında artan sosyal talepler nedeniyle devletin mali anlamda krize girmesi söz konusu olmuştur” (Şaylan, 2003: 120-123). Bir yandan ekonomik duraklama, diğer yandan ulaşılan refah düzeyinin getirdiği rahatlık sonucu hem sosyal politika uygulamalarında kısıtlamalar söz konusu olurken, sosyal devlet tartışmaları gündeme gelmiştir. Bu dönemin hale sürüp gittiği belirtilmektedir (Şenkal, 2011: 271; Koray, 2005:73-74):

Sosyal devlet anlayışında yaşanan tüm bu gelişmeler devletlerin sosyal politika uygulamalarına da yansımıştır.

Bu yeni anlayışta sosyal adalet ve sosyal refah hedefleri tamamen gözden çıkarılmamış ancak bunların sağlanmasına yönelik farklı araçlar geliştirilmeye çalışılmıştır. Yeni yapı, sosyal refah hizmetlerinin planlanması, finansmanı ve denetiminin devlet tarafından üstlenilmesini, bu hizmetlerin üretim ve dağıtımının ise özel sektör ve sivil kuruluşlara devredilmesi gereğini öngörüyordu. Bu yaklaşımın bir sonucu olarak, sosyal devlet tarafından işletilen birçok kurum ve hizmet, özel sektör, yerel yönetimler, vakıflar ve sivil toplum kuruluşları gibi kamu dışı örgütlenmelere devredilmeye başlanmıştır (Özaydın, 2007:107).

II. Dünya Savaşı sonrasında özellikle 1980’li yılların başından itibaren geleneksel devlet anlayışının yerini yeni devlet anlayışına bıraktığı görülmekte olup; söz konusu süreçte geleneksel devlet anlayışına hâkim olan değer ve ilkeler de eleştirilmeye ve sorgulanmaya başlamıştır. Geleneksel kamu yönetimi anlayışında yaşanan değişim sonucunda özel sektörde uygulanan yönetim tekniklerinin kamu sektörüne adapte edileceği, katı kurallara bağlı olmayan “esnek yönetim” anlayışının benimseneceği, kamu yönetiminde politizasyonun giderek azalarak rasyonel esaslara göre işleyen bir yapıya ulaşılacağı ve daha katılımcı bir yönetim yaklaşımının yerleştirileceği öngörülmektedir. Bu noktada geleneksel kamu yönetimi anlayışının terk edildiği, yeni YKY anlayışına geçildiği ve yönetim anlayışında bir paradigma değişiminin yaşandığı söylenebilmektedir (Balcı ve Kırılmaz, b.t.).

Yeni kamu yönetimi anlayışı; “işletmecilik”, “girişimcilik” ve “piyasa modeli” kavramları ile birlikte örülmekte ve arka planında özel sektöre özgü girişimcilik-esneklik yaklaşımlarının kamuya uygulanmasını hedeflemektedir (Güzelsarı, 2004).

Yeni kamu yönetimi anlayışı, piyasa tipi mekanizmaların politik ortama alındığı, kamu hizmetlerinin sunumunda etkinliğin, verimliliğin, sosyal adaletin; yönetsel ve politik ilişkilerde ise ekonomik piyasa modellerinin esas alındığı, bununla birlikte rekabetin, performans temelli sözleşmelerin, alternatif hizmet sunum modellerinin, müşteri memnuniyetinin, pazar teşviklerinin ve de regülasyon uygulamalarının temel alındığı bir yönetim hareketi olarak tanımlanabilmektedir. Bu anlayış; hizmetlerde etkinlik, verimlilik, piyasa mekanizması, müşteri merkezli hizmet anlayışı ve performans hedefleri gibi çıktılara vurgu yapmaktadır (Savaş, 2001: 1734).

Yeni Kamu Yönetimi hizmetlerde etkinlik ve verimliliğin sağlanabilmesi için sağlık, eğitim, sosyal hizmetler, sosyal yardımlar vb. alanlardaki hizmetlerin özelleştirilmesini, özelleştirilmenin mümkün olmadığı durumlarda ise yerelleştirilmesini amaçlamaktadır (Sözen, 2005: 48-49).

Türkiye’de de dünyadaki uygulamaların paralelinde yeni kamu yönetimi anlayışı benimsenmiş, 80’li yıllardan sonra özelleştirme uygulamaları artmıştır. Yeni kamu yönetimi uygulamaları kapsamında, yerel yönetimler yeniden yapılandırılmış, il özel idareleri kapatılarak, belediyeler daha güçlü hale getirilmiştir. Belediyelerin sosyal hizmet ve sosyal yardımlara verdikleri önem de artmıştır.

1.4 Yerel Yönetimler

1.4.1 Yerel Yönetim Kavramı Yerel Yönetimlerin Tarihi

Yerel yönetimler, “belirli bir coğrafi alanda yaşayan yerel topluluğun ortak ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan, karar organları yerel halkça seçilen, görev ve yetkileri yasalarla belirlenen, özel gelirleri ve bütçesi olan ve kendine özgü örgüt yapısı ve personeli bulunan kamu tüzel kişileri olarak” tanımlanabilir (Urhan, 2008: 85).

Yerel yönetimler, merkezî yönetimin sakıncalarını gidermek amacıyla oluşturulan ve halkın gündelik ihtiyaçlarının daha rasyonel bir şekilde yerine getirilmesi amacıyla oluşturulan birimlerdir. TODAİE tarafından çıkarılan Kamu Yönetimi Sözlüğü’nde, yerel yönetim, “merkezî yönetimin dışında, yerel bir topluluğun ortak gereksinmelerini karşılamak amacıyla oluşturulan, karar organlarını

doğrudan halkın seçtiği, demokratik ve özerk bir yönetim kademesi, bir kamusal örgütlenme” olarak tanımlanmaktadır (TODAİE, 2008: 342).

Yerel yönetimler; köy, kasaba, kent ve bölge yönetimi için kullanılır. Tabii ki ülkelerin yönetim şekline göre belirlenmiş olup, ülkelerde bu birimlerin bölge hariç-hepsi yerel yönetim birimi olarak kabul edilmek üzere, kamu hukukunun düzenleme alanına girmektedirler (Çukurçayır, 2009: 35). Klasik anlamda yerel yönetimlerin beş özelliği şu şekilde sayılabilir (Kalabalık, 2005: 37);

1. “Yerel hizmetlerden sorumlu, merkezi idareden anayasal olarak ayrı bir yerel birimin olması,
2. Yerel yönetimin gelirlerini artırma yetkisi ile birlikte kendine özgü gelirleri, bütçesi ve muhasebesinin olması,
3. Kendine özgülenmiş personelinin olması,
4. Halk tarafından seçilen kişilerden oluşan bir yerel meclise sahip olması,
5. Merkezi yönetimin çerçevesi kurullarla belirlenmiş vesayet yetkisi dışında yerel birimleri sınırlayıcı bir mekanizmasının var olmaması”.

Yerel yönetimler, mahalli anlamda temel kamusal mal ve hizmetleri etkin ve verimli olarak yerine getirmesi öngörülen birimler olarak, yerel demokrasinin gelişimine ve sivil toplum unsurlarının idari süreçlere katılmasına büyük katkı sağlamaktadır. Kamu hizmetleri çoğu zaman merkezden taşraya ulaştırılıyor olsa da, yerel yönetimler taşra teşkilatlarına hizmetin doğrudan ve hızlı ulaştırılmasının en iyi yoludur (Ökmen ve Elma, 2013: 15).

Yerel yönetimler vatandaşa en yakın konumda olan, en alt seviyedeki yönetim birimleridir. İnsan gereksinimlerinin çok ve değişik olması, yerel halkın ortak ihtiyaçlarını karşılamak görevi ile sorumlu yerel yönetim birimlerinin hizmetlerinin de çeşitli ve kompleks olmasına sebep olmaktadır. Ayrıca ülke düzeyindeki ekonomik ve sosyal problemler de yerel yönetimlerin fonksiyonlarını etkilemektedir. İşsizlik, düzensiz kentleşme, göçmen işçiler, yaşlı ve yoksul sayısındaki yükselme, çevre kirliliği, konut problemi gibi hususlarla alakalı olarak yerel halk bu yönetimlerden daimi olarak yeterli ve kaliteli hizmet beklemektedir (Pustu, 2005: 131).

1.4.1.1 Dünyada yerel yönetimlerin gelişimi

16. yy. Avrupa'sında, yavaş yavaş ulus-devletler ortaya çıkmaya başlamış ve bu yeni paradigmaya göre de yerel yönetimler oluşmaya başlamıştır. Özellikle görece bağımsız İtalyan şehirlerinde gelişen ticaret, bankacılık ve buna bağlı olarak yeni sınıfın (burjuva) ortaya çıkışıyla birlikte şehrin cazibesi de artmıştır. Böylece şehirler sanayileşmeyle birlikte değişen siyasal paradigmaya göre yeniden yapılanmaya gitmek durumunda kalmıştır. Bu süreçte şehre aidiyet duygusu yerini ulusa aidiyete bırakmış ve bütün yapılanmalar yeni bir düzlemde yeniden inşa olma yoluna girmiştir. Tarihsel olarak komünlerin modern anlamda devletten daha önce var olduklarını görmekteyiz. Ama devlet modern şeklini aldıktan sonra yerel yönetim anlayışı da farklı bir yapısal süreçle algılanır ve kurulur olmuştur. Tabii bu süreçte Avrupalılar dünya ile daha fazla yüzleşmeye başlamışlar ve farklı toplumsal yapılarla karşılaşarak kendi yapılanmalarında da bu yönde bir eğilim göstermişlerdir. Sanayileşme, sanayi kentlerinin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Bazı kentler sanayi sonrası hızla gelişmek zorunda kalmıştır. Öyle ki dönemin bazı muhalif edebiyatçıları bunları romanlarına da konu yapmıştı. Bu yeni bir paradigmaydı ve yerel yönetimlerin işlevsel yönü de iyiden iyiye değişmiştir. Artık kentlerin geleneksel sorunlarından çok daha farklı sorunları ortaya çıkmaya başlamıştı. Ve bu duruma göre yapısal bir dönüşüme gidilmesi gerekiyordu. Fransız ihtilali sonrasında oluşmuş olan bu yeni yerel yönetim anlayışı batıda yerel özerklik şartına kadar uzun bir gelişim süreci oluşturmaktadır (Tiryaki, 2011: 12-13).

Tarihsel gelişim içinde ilk yerel yönetimler; askeri örgütlenme, ulusal savunma, suçluların yakalanıp cezalandırılması gibi devlete ilişkin görevleri yerine getirmişlerdir (Keleş, 1992: 20). İlk çağlarda merkeziyetçi bir yapının ön planda olduğu bu durumun dönemin devlet anlayışına bakışın bir sonucu olduğu görülmektedir. Ortaçağda bu yapı değişerek hükümdarların daha çok siyasal nedenle yetkilerini derebeylerle paylaştıkları görülmüştür. Siyasal yapıdaki bu anlayış değişimi merkeziyetçi yapıdan âdemi merkeziyetçi yapıya yönelişi sağlamıştır (Nadaroğlu, 1994: 22). Ortaçağ Avrupa'sındaki ticaret kentlerinde tüccarlar ve kent halkının kilise veya kraldan zorla veya bir uzlaşma sonunda aldıkları beratlarla (charte) kurulan komünler gelişerek kimi bağımsız kimi de özerk, kralın koruması altında kentler doğmuştur. Komün kentlerin güçleri tek kişinin elinde toplansa bile

özerk yapı, bunları merkezi yönetime karşı güçlendiren bir özelliktir. Komünlerin özerk yönetim kurumlarına sahip olmasının çağdaş yerel yönetimlerin oluşmasında önemli katkıda bulunduğu kabul edilmektedir (Dursun, 1998: 24).

“Yerel yönetim olgusu, gelişmiş ülkelerde endüstri devriminin ortaya çıktığı ve modern anlamdaki yerel yönetim örgütlenmesinin hayata geçirildiği 18 ve 19. yüzyıllarda başlamış olup ekonomik ve toplumsal değişmeye paralel bir gelişme izlemiştir” (Berk, 2003: 49-50). 18. yüzyılın sonunda Avrupa'nın Fransız ve Sanayi Devrimi ile tarım toplumundan/geleneksel toplumdaki, sanayi toplumuna/modern topluma geçmeye başlamasıyla yaşandı. Kentlerin sanayinin merkezi olarak ortaya çıkması ve buralara köylerden yoğun göç olması yeni bir dönemin başlangıcıydı. 19. yüzyılda kentler önceki dönemlerden farklı olarak, yoğun nüfus, çarpık kentleşme, hava kirliliği, alt yapı yetersizliği gibi sorunlarla karşılaştılar. Bu sorunların çözümüne yönelik arayışlar ve çabalar, Avrupa belediyeciliğini derinden etkiledi ve yerel yönetimlere yeni bir anlam kazandırdı (Uyar, 2004: 1).

Modern anlamdaki yerel yönetim, merkezi yönetimle birlikte ve ona rağmen vardır. Eski çağın “polis” veya “sitelerinde” devlet ve şehrin özdeşlik içinde olduğu görülmektedir. Bu yüzden yerel yönetimler, altı yüz yıldan beri Avrupa'da krallıklara, cumhuriyetlere, ihtilallere rağmen bünyelerini korumuş ve geliştirerek yaşamışlardır. Bu kendi kendini yönetme sisteminin devamlılığı, XX. yüzyıl Avrupa demokrasisinin varlığını sağlayan en büyük etkenlerden biridir. 1949 yılında on Avrupa devleti tarafından oluşturulan ve “insan hakları ve çoğulcu demokrasiyi korumak, Avrupa'ya özgü kültür kimliğini geliştirmek, Avrupa'nın karşı karşıya bulunduğu azınlıklar, yabancı düşmanlığı çevrenin korunması gibi sorunlara çözüm aramak” amacı taşıyan Avrupa Konseyi'nin yerel özerklik konusundaki çalışmaları ise, 1995 yılında Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik şartının benimsemesiyle önemli bir aşamaya ulaşmıştır. 7 Şubat 1992'de Maastricht'te Avrupa Birliği Antlaşması'nın imzalanması ile yerel toplulukların daha iyi temsil edilmelerine yanıt verebilecek arayışların yanı sıra hizmette halka yakınlık ilkesi de önem kazanmıştır (Kaya, 2013: 18 -19).

1.4.1.2 Türkiye’de yerel yönetimlerin gelişimi

Türkiye’deki yerel yönetimlerin tarihi, batı ülkelerinin yerel yönetimleriyle kıyaslandığında pek eskilere gitmemektedir. Türkiye’deki yerel yönetimler, 1839’da

Tanzimat Fermanı'nı izleyen dönemde ve esas itibariyle 1854'teki Kırım Savaşı sonrasında kurulmuşlardır. Ancak, günümüzde yerel yönetim denildiğinde, idare hukukunda öngörülen hukuki niteliklere sahip kuruluşlar anlaşılmaktadır. Bu niteliklerin en önemlileri, yerel yönetimlerin kamu tüzel kişiliğine ve seçimle işbaşına gelen karar organlarına sahip olmalarıdır. Batı'da niteliklere sahip yerel yönetimlerin, 1789 Fransız Devrimi'nden sonra kurulmaya başladığını görülmektedir. Türkiye'de ise, yukarıdaki niteliklere sahip yerel yönetimlerin doğması, Cumhuriyet döneminin ilk yıllarında rastlamaktadır (Varcan, 2005: 163).

Osmanlı İmparatorluğunda ilk belediye 1854'te İstanbul'da kurulmuş olup belediye yönetimi Tanzimat'tan sonra Fransa örnek alınarak oluşturulmuştur (Atasoy, 1992:107). Bu kuruluşun 12 kişilik bir Şehir Meclisi vardı. Ve başında da hükümetçe atanan bir Şehremini bulunmaktaydı. Şehir Meclisi üyeleri atama ile göreve geliyorlardı. Bu üyeler şehirde oturan her sınıftan halktan güvenilir muteber insanlar arasından seçilmekteydi (Ortaylı, 2007:437).

13 Haziran 1855 yılında İstanbul'da ilk modern belediye kurulmuştur. "İstanbul Şehremaneti" adlı bu belediyenin kurulması sırasında hükümet, daha çok yabancıların yaşadığı liman bölgelerinden olan Galata ve Beyoğlu'nda "Altıncı Daire-i Belediye" kurulmuştur. Altıncı Daire ile bu yerlerdeki belediye işlerinin yürütülmesi amaçlanmıştır. Altıncı Daire-i Belediye Türk belediyecilik tarihinde çok önemli ve farklı bir yere sahiptir. Paris belediyesi örnek alınarak kurulmuştur. Bu belediye hizmetlerin yürütülmesinde gerekli masrafları karşılamak üzere gelir tahsil edebilen ilk Türk yerel yönetim kuruluşu olup bu noktada tekliğini uzun süre korumuştur (Şengül, 2011: 32).

1860 yılından itibaren modern yerel yönetimlerin kurulması için çalışmalar yapılmıştır. Fakat bu çalışmalar sırasında yerel yönetimlerin demokrasiye katkısı göz ardı edilmiştir (Keleş, 1993: 16). Yerel yönetimlerin kuruluş amacı aynı yerde yaşayan vatandaşların ortak ihtiyaçlarını karşılamaktır. Fakat bu dönemde yerel yönetimlerde serbest karar alma yetkisi olmadığı için özerklikten bahsedilemez. 1864 yılında "Tuna Vilayet Nizamnamesi" ile il özel idarelerine dair ilk uygulama yapıldı. Bu nizamnamede il genel yönetiminin yanında, valinin başkanlık ettiği ve her sancaktan seçilen, dörder üyeden oluşan il genel meclisinin bulunduğu bir il özel yönetimi kurulmuştur (Tortop, 2006: 4).

1876 Anayasasında ve daha sonra çıkan nizamnamelerle belediye idaresi geliştirilmeye çalışıldı. 1877’de çıkan Belediye Kanunu’nda belediyelerin organları, Belediye Reisi, Belediye Meclisi ve Cemiyet-i Belediyeden oluşuyordu. Bu kanun 1930 yılına kadar yürürlükte kaldı. Osmanlı döneminden Cumhuriyet dönemine geldiğinde Türkiye’ye kalan alanda 389 belediye bulunmaktaydı (Uğurlu, DPT:7). 1961 yılında, halkın ihtiyaçlarını karşılayan genel karar organları olan kamu tüzel kişilik, 1963’de belediye başkanlarının halk oylaması ile seçilmesi, 1970’de akademik anlamda yerel çalışmaların yapıldığı, mali ve hukuki sorunların büyüdüğü, 1980 yılında ise darbe ile militer bir emir komuta düzeninin hâkim olmasıyla durmuştur (Koçak, 2008: 23-24). 1980 sonrasında Türkiye’de büyük kentler için oluşturulan yönetim modeli “Büyükşehir Belediye” yönetim modelidir. Büyük kent yönetimi iki kademeli model üzerine kurulmuştur. Kademelerden birisi büyük şehir belediyesi, diğerleri ise, ilçe belediyeleri veya alt kademe belediyeleridir. Bunların dışında büyükşehir sınırları içerisinde hizmet göreceği bazı teknik hizmetler üzerinde kurulmuş bulunan, ayrı tüzel kişiliği ve bütçeleri bulunan hizmet birimleri de bulunmaktadır. Örneğin; EGO, İETT gibi. 3030 Sayılı Kanunun 3. Maddesinde büyükşehir “belediye sınırları içerisinde birden fazla ilçe bulunan şehir” olarak tanımlanmış, Yasanın 4. Maddesinde ise; “büyük şehir dâhilindeki ilçelerde, ilçelerin adını taşıyan ilçe belediyeleri kurulur” hükmüne yer vermiştir. Bu dönemde Türkiye’de belediyeler konusunda 1580 ve 3030 sayılı kanunlara ilişkin olarak iki ayrı düzenlemenin olduğu görülmektedir.

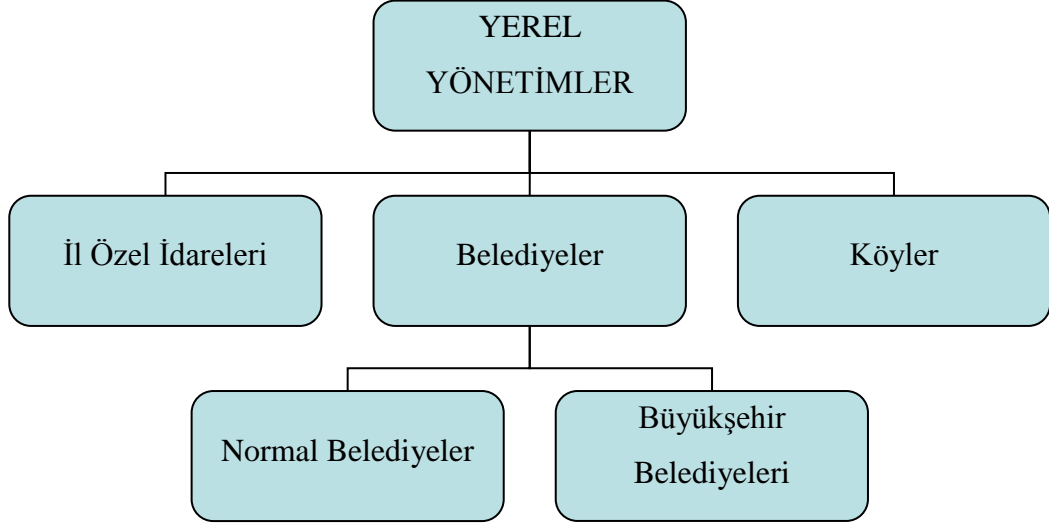
3030 Sayılı Kanun Büyükşehir belediyesi ve ilçe belediyesi olmak üzere iki düzeyli ve merkezi bir anakent yönetim yapısı öngörmüştür. Kanunla belediye sınırları içinde birden çok ilçesi olan il merkez belediyelerinin büyükşehir belediyesi olması benimsenmiştir. 3030 Sayılı Kanunla ek kaynak sağlanması sonucu gelişmekte olan birçok kentte büyükşehir belediyesi olma eğilimi gelişmiştir. Bunun sonucunda kanun veya kanun hükmünde kararnamelerle büyükşehir belediyesi niteliğine sahip olmayan belediyeler büyükşehir belediyesi haline dönüştürülmüştür. Halen ülkemizde 16 büyükşehir belediyesi bulunmaktadır (Güler, 1992: 197). 1980’li yıllardan sonraki dönemde yerel yönetimlere ilişkin bir başka gelişme de uluslararası ölçekte olup, Avrupa Konseyince 1985 yılında kabul edilen ‘Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı’dır. Ülkemizde 1988 yılında Bakanlar Kurulu

kararıyla benimsenmiş olan Şart, 1991 yılında çıkarılan 3723 sayılı yasayla bazı maddelerine çekince konarak onaylanmıştır.

2004 ve 2005 yıllarında belediye, büyükşehir belediyesi ve il özel idaresi kanunları değiştirilmiş, belediye ve özel idarelerle ilgili köklü değişiklikler yapılmıştır. Yerel yönetimler seçimleri ile ilgili 2972 sayılı kanunun ardından, Türkiye’de ilk defa büyükşehir belediyeleri 1984 yılında çıkarılan 195 numaralı Kanun Hükmünde Kararname ile düzenlenmiştir. Büyükşehir Belediyeleri Anayasa’nın 127. Maddesinde yer alan hükme bağlı olarak 1984 yılında çıkarılan 3030 sayılı Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun ile düzenlenmiştir. 3030 Sayılı Kanunun amacı 1. Maddesinde belirtildiği gibi, Büyükşehir Belediyeleri, yönetimin hukuki statüsünü düzenlemek, hizmetlerin planlı, etkin ve eşgüdüm içerisinde yürütülmesini sağlamaktır. 1984 yılında çıkarılan 3030 sayılı Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun, 2004 tarih ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ile değiştirilerek düzenlenmiştir. Son olarak 14.03.2013 tarih ve 6447 sayı ile 14 İlde Büyükşehir Belediyesi Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik yapılmasına Dair Kanunla 14 il Büyükşehir Belediyesine dönüştürülmüş (Toplamda 30 il Büyükşehir Belediye statüsü kazanmıştır) ve 27 ilçe kurulmuştur. 6360 sayılı kanunla birçok il özel idaresinin de tüzel kişiliği kaldırılmış bulunmaktadır. 6360 sayılı kanun Büyükşehir belediyeleri ile ilgili düzenleme getirmiş şu andaki son kanundur (Selçuk, 2014: 19-20).

1.4.2 Yerel Yönetim Türleri

Türkiye’de üç farklı tür yerel yönetim örgütü bulunmaktadır. Bunlar, il sınırları dâhilindeki yerel topluluklara hizmet sunan; il özel idareleri, kırsal topluluklarda yerel yönetim örgütü olan köyler ve kent bölgelerine hizmet sunan belediyelerdir. 1984 yılında büyükşehir özelliğinde olan yerleşim alanları için yeni bir belediye modeli oluşturulmuştur. Belediye modeli kapsamındaki mahalle yönetimi bazı yönlerden yerel yönetim kuruluşuna benzemekle birlikte, tüzel kişiliğe sahip olmamakta ve sistemimizde yerel yönetim birimi olarak kabul edilmemektedir (Arslan, 2013: 26).

Şekil 1.1: Türkiye’de yerel yönetim yapılanması (Arslan, 2013: 26).

1.4.2.1 İl özel idareleri

İl özel idarelerinin Türkiye’ye özgü kamu ile halk yönetimini bir araya getiren oluşumlar olduğu söylenebilir. Genel olarak il özel idareleri “il halkının mahalli müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organları seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idari ve mali özerkliğe sahip kamu tüzel kişileri olarak” tanımlanmaktadır (Kaya, 2008: 57). 5302 sayılı il özel idareleri kanunu il özel idareleri şu şekilde tanımlamıştır:

1. “İl özel idaresi: İl halkının mahallî müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idarî ve malî özerkliğe sahip kamu tüzel kişisini,
2. İl özel idaresinin kuruluşları: İl genel meclisini, il encümenini ve valiyi, ifade eder (İl özel idare kanunu).”

İl özel idareleri özellikle İl sınırları içerisinde merkezi yönetimleri temsil etmeleri itibariyle İl’de bulunan mevcut sorunların belirlenmesi ve çözülmesi amacıyla ciddi sorumluluklar üstlenmektedir. Dezavantajlı grupların belirlenip eğitim ve istihdamlarına yönelik var olan mevcut sorunların belirlenip çözülmesinde il özel idareleri önemli sorumluluklar almaktadır. Çeşitli projelere destek vererek sorunların çözülmesinde katkı sağlamaktadır.

İl özel İdarelerinin organları, il genel meclisi, il daimi encümeni ve vali olmak üzere üç tanedir.

İl Genel Meclisi: İl özel idaresinin karar organıdır. İlçeler adına seçilen üyelere oluşmaktadır. İl genel meclisi için son genel nüfus sayımı sonuçlarına göre beş yılda bir seçim yapılmaktadır. Her ilçede seçilecek aday sayısı nüfus ile ilişkilendirilmiştir.

İl encümeni: Seçilmiş ve atanmış üyelere oluşmaktadır. İl encümenin, il özel idaresinin görüşme, danışma, denetim, karar ve yürütme organı olduğu söylenebilir. İl encümeni valinin başkanlığında il genel meclisinin her yıl kendi üyeleri arasında seçeceği beş üye ile biri malî hizmetler birim amiri olmak üzere valinin her yıl birim amirleri arasından seçeceği beş üyeden oluşmaktadır.

Vali: Vali, İl’de genel yönetimin başı, dolayısıyla merkezî yönetim ile il özel idaresinin başı ve tüzel kişiliğinin temsilcisidir. Merkezî yönetim tarafından atanmaktadır.

İl özel İdarelerinin başında bulunan kişi merkezi idarenin de temsilcisi olan validir. İl genel meclisinin aldığı bütün kararlar valinin onayına tabidir. Vali onaylamak istemediği kararlara karşı Danıştay’a itiraz etme yetkisine sahiptir (Gözübüyük, 2000: 103).

1.4.2.2 Köyler

Köy, idari bölünmenin en alt basamağıdır. Sözlükteki tanımıyla köy “yönetim durumu, toplumsal ve ekonomik özellikleri veya nüfus yoğunluğu yönünden şehirden ayırt edilen, genellikle tarımsal alanda çalışılan, konutları ve öteki yapıları bu hayata uygun yerleşim birimi, köylük yer, köy yeri” olarak tanımlanmaktadır (Türkçe Sözlük 1988: 917; Akt: Deniz, 2003: 239).

Köy, insanların toplumsal bir varlık olmalarından ve bir arada yaşam ihtiyaçlarından doğan doğal bir yerleşme birimidir. İnsanlar var oldukları yıllardan bu yana, gerek doğa koşullarından gerekse başka topluluklardan korunma düşüncesi ile belli bir alanda bir araya gelip, yerleşim birimleri oluşturmuşlardır. Bu yerleşim yerlerinin bazıları hem nüfus açısından hem de ekonomik güç açısından büyüyerek şehir ve kasabalara dönüşmüş, küçük birimler yanı köyler halinde varlıklarını sürdürmüşlerdir (Varcan, 2005: 166).

Köy idareleri 442 sayılı ve 1924 tarihli Köy Kanunu’na göre idare edilmektedirler. Köy Kanunu, “Nüfusu iki binden aşağı yurlara (köy) ve nüfusu iki bin ile yirmi bin arasında olanlara (kasaba) ve yirmi binden çok nüfusu olanlara

(şehir) denir. Nüfusu iki binden aşağı olsa dahi belediye teşkilatı mevcut olan nahiye, kaza ve vilayet merkezleri kasaba itibar olunur. Ve Belediye Kanununa tabidir.” diyerek köyün kasabanın ve kentin tanımını vermiştir. “Kamu yönetiminde yerel yönetimlerin (mahalli idarelerin) üçüncüsünü oluşturan köyler, toplumsal yaşantı açısından, şehirleşme eğilimine paralel olarak önemini yitirmeye başlamışlardır. Bu anlamda tıpkı küçük kasabaların ilçe haline gelmek istemeleri gibi, köylerin birçoğu da belediye kuruluşu haline gelme eğilimi göstermiş; bu şekilde birçok belediye kurulmuştur” (Derdiman, 2005: 111-113).

Köy yönetiminin organları; köy derneği, köy ihtiyar meclisi ve köy muhtarından oluşmaktadır.

Köy Derneği: Köy muhtarını ve ihtiyar meclisi üyelerini seçmeye hakkı olan köylülerin tümüne köy derneği denilmektedir.

Köy İhtiyar Meclisi: İhtiyar meclisi, yürütmeye ilişkin kararlar alan ve köye ait işlerin görülmesini denetleyen yürütme ve karar organıdır. Seçimle gelen ve tabii üyelerden oluşmaktadır.

Köy Muhtarı: Köy muhtarı doğrudan doğruya köy derneği tarafından ve köylü kadın ve erkekler arasından seçilir. Köy muhtarı ihtiyar meclisinin başıdır. Köy işlerinde söz söylemek, emir vermek ve emrini yaptırmak muhtarın hakkıdır.

1.4.2.3 Belediyeler

En yaygın ve gelişmiş yerel yönetim birimi olan belediyeler, bir beldenin ve belde halkının yerel nitelikteki ortak gereksinimlerini karşılamak amacıyla kurulan, karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idari ve mali özerkliğe sahip kamu tüzel kişileridir (Selçuk, 2014: 34).

5393 Sayılı Belediye Kanunu’nda belediye; “belde sakinlerinin mahallî müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idarî ve malî özerkliğe sahip kamu tüzel kişisi” olarak tanımlanmaktadır. “Belediyeler, aynı zamanda toplumsal yaşama en yakın yönetim birimi, toplumsal yaşamı düzenleyen, devamını ve toplumsal yararı sağlamayı amaçlayan kuruluşlardır” (Aksoy, 2014).

5393 sayılı Belediye Kanununa göre, belediye yönetiminin, Belediye Meclisi, Belediye Encümeni ve Belediye Başkanı olmak üzere üç temel bulunmaktadır. “Bunlardan belediye meclisi ve belediye encümeni karar ve müzakere organı,

belediye başkanı ise, yürütme organıdır. 1982 Anayasası 1961 Anayasası'ndan farklı olarak belediyelerin organlarının seçimle işbaşına gelmesi hususunu anayasal güvence altına almıştır" (Ekinci, 2014). Belediyelerin organlarını aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür;

Belediye Başkanı: Belediye başkanı, belediye idaresinin başı ve belediye tüzel kişiliğinin temsilcisidir. Tek dereceli ve çoğunluk sistemi ile 5393 sayılı kanundaki esas ve usullere göre beş yıllık bir süre için seçilir. 27 Temmuz 1963 tarih ve 307 sayılı kanunla, belediye başkanlarının belediye meclisi içinden seçilmesine yönelik uygulamaya son verilmiş ve belediye başkanlarının doğrudan yerel halk tarafından seçilmesi yöntemi benimsenmiştir

Belediye Meclisi: Belediye meclisi, belediyenin karar organıdır ve ilgili kanunda gösterilen esas ve usullere göre seçilmiş üyelere oluşur. Meclis üyeleri nispi temsil esasına göre doğrudan yerel halk tarafından seçilmektedir. Büyükşehir belediye meclisi üyeleri ise ilçe belediye meclislerinin 1/5'inden oluşur. Büyükşehir içindeki ilçe 64 belediyelerinin başkanları, büyükşehir belediye meclisinin doğal üyesidir. Belediye meclisi, her ayın ilk pazartesi gününün olduğu hafta, önceden kararlaştırdığı günde toplanır. Meclis, resmî tatile rastlayan günlerde çalışmasına ara verebilir. Belediye meclisi her yıl bir ay tatil kararı alabilir (5393 md:20). Büyükşehir belediye meclisi ise, her ayın ikinci pazartesi gününün olduğu hafta toplanır. Meclis kendi belirleyeceği bir ay tatil yapabilir (5216 md:13).

Belediye Encümeni: Belediye encümeni, belediyenin yürütme ve danışma organıdır. Belediye encümeni belediye başkanının başkanlığında görev yapar. Başkanın katılmayacağı toplantıya yine başkanın görevlendireceği başkan yardımcısı ve encümen üyesi, encümene başkanlık etmekle görevlidir (Eryılmaz, 2008: 158).

1.5 Değişen Kamu Anlayışı Çerçevesinde Yerel Yönetimler: Sosyal Belediyecilik

Dünyada ve Türkiye'de kamu yönetimi açısından yaşanan gelişim ve değişim doğrultusunda siyasal yapı ve kurumların yeniden tanımlandığı gözlenmektedir. Kamu yönetiminin daha etkin ve daha verimli olması amacıyla yapılan düzenleme ve yeniliklerin günümüzde de artarak devam ettiği belirtilmektedir (Adıyaman ve Demirel, 2011: 116).

Yerel yönetimler, sosyal politika ve sosyal hizmetleri, mahalli sorumluluk dâhilinde yerine getiren, vatandaşa en yakın kamu yönetim kuruluşlarıdır. Türkiye’de yerel yönetim denildiğinde; akla ilk olarak belediyeler gelmektedir. İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra Türkiye’de belediyeler, il özel idarelerinden daha önemli yerel yönetim birimleri haline gelmiştir. Yaşanan hızlı nüfus artışı ve göç doğrultusunda, plansız olarak kentsel büyüme yaşanmış ve kentsel hizmetlere olan talep artmıştır. Merkezi yönetimin yerel temsilcisi olarak belediyeler sosyal yardım ve hizmetlerde önemli roller üstlenmişler ve toplumdan da artan ihtiyaçlar doğrultusunda belediyelerden sosyal yardım ve hizmet beklentileri artmıştır (Aydın, 2008: 17-18).

Sanayileşmenin hız kazandırdığı kentleşme olgusu ile yerel yönetimler, sosyal politika alanında daha fonksiyonel bir pozisyona taşınmıştır. Sanayi devrimi öncesi gönüllü kuruluşlar, dini örgütler ve hayırseverler tarafından çözülmeye çalışılan gıda, barınma, altyapı, eğitim ve sağlık gibi sorunlar, kentlerdeki hızlı nüfus artışı ve büyüme sonucu bu kurumların çözemeyeceği boyutlara ulaşmıştır. Bu koşullarda yerel yönetimler, klasik hizmetlerinin yanı sıra merkezi yönetimin işlevlerini de üstlenmeye başlamışlardır (Karakış, 2009: 166).

Sosyal belediyecilik, “belediyelerin sosyal fonksiyonlarını arttıran ve sosyal yaşam içinde aktif hale gelmelerini sağlayan, yani sosyal devletin gereklerini gerçekleştirmeye yönelik olarak belediyelere yeni birtakım görevler yükleyen bir anlayıştır” (Adıyaman ve Demirel, 2011: 116).

Pektaş (2010: 6) sosyal belediyeciliği; “sosyal devletin yerel düzeydeki bir izdüşümü olarak, sunduğu sosyal nitelikli mal ve hizmetlerle daha iyi bir yaşam standardı yaratmayı hedefleyen ve onların bütçesine sosyal adalet sağlayıcı biçimde katkı yapan belediyecilik” olarak tanımlamaktadır.

Sosyal belediyecilik; kamusal harcamaları sağlık, eğitim, kültür gibi faaliyetlere yönlendiren, istihdam sorununun çözümüne yönelik politikalar geliştiren ve uygulayan, muhtaç durumda bulunan insanların korunmasını ve maddi açıdan desteklenmesini sağlayan, yerel düzeyde sağlık ve eğitim olanaklarının geliştirilmesine katkıda bulunan, sosyal adaletin tesis edilmesine yardımcı olan bir modeldir (Kaya, 2003: 68).

Sosyal belediyeciliği, yalnızca fakir, fukara, kimsesiz, engelli ve yaşlılara yönelik bir ekonomik destek olarak algılamamak gerekir. Bunun yanında, geniş halk

kesiminin, gerek kendi arasında ve gerekse belediye ile ilişkilerinde sosyal ve kültürel değerlerin geliştirilmesi bağlamında belediyenin bir liderlik rolünün bulunduğunu, insanların huzur ve mutluluğu açısından da yerel yönetimlerin çok önemli görevleri olduğunu söylemek gerekir (Eryılmaz, 2010: 88).

Sosyal belediyecilik uygulamalarıyla belediyeler, dezavantajlı grupların ihtiyaçları temelinde örgütlenerek, daha çok hizmetlerini bu ihtiyaçlara göre sürdürdüler. Şüphesiz belediyelerde sosyal hizmet ve yardım faaliyetleri bu anlamda temel sosyal belediyeciliğin kapsamını tanımlar. Böylece belediyeler, “yoksullara dönük olarak aşevi uygulamaları, evde bakım hizmeti, sağlık hizmetleri, ucuz ekmek (halk ekmek), aynı- nakdi yardımlar, yaşlılara ve engellilere dönük hizmetler, meslek edindirme kursları, sosyal konutlar gibi birçok farklı hizmeti sunmaktadır. Belediyeler, sosyal belediyecilikle bir yandan küreselleşmenin yol açtığı yıkımları iyileştirmeye çalışırken, diğer yandan da yapısal ve kurumsal sorunların üstesinden gelmeye çalışmaktadır” (Kesgin, 2012: 176- 177).

İKİNCİ BÖLÜM

ENGELLİ KAVRAMI VE TÜRKİYE’DE ENGELLİLERE YÖNELİK SOSYAL POLİTİKALAR

2.1 Engelli Kavramı

2.1.1 Engellinin Tanımı

İnsanlık tarihi var olduğundan beri bütün toplumlar içerisinde, normal insanlar gibi engelli insanların da bulunduğu bir gerçektir. Bazı insanlar bir takım fiziksel yeteneklerini, zihinsel işlevlerini ya da ruhsal dengelerini doğuştan ya da sonradan bazı sebeplerden dolayı kaybederler. Bu insanlar, sağlıklı insanlara göre hayatlarında farklı zorluklar / engeller yaşarlar. Literatürde bazı yetilerini kaybetmiş bu insanlara ilişkin bozukluk, özürllük, engellilik gibi değişik tanımlamalara rastlanmaktadır (Güven Karahan, 2011: 13).

“Engellilik kavramı, bireyin bir ya da daha fazla yaşamsal aktivitesini büyük ölçüde sınırlayan zihinsel veya fiziksel bozukluğu, bu tarz bir bozukluğun kaydını veya bu tarz bir bozukluğu olduğu kabul edilenleri karşılamaktadır” (Çakmak, 2008: 51). Dünya Sağlık Örgütü (WHO) Engelliliği 3 ayrı kategoride ele almaktadır (Ulutaşdemir, 2007: 40).

1. Yetersizlik (Impairment): Sağlık bakımından psikolojik, fizyolojik ve anatomik (fiziksel) yapı veya fonksiyonlardaki eksikliği ve anormalliyi ifade eder.
2. Özürllük (Disability): Bir aktiviteyi normal tarzda veya normal kabul edilen sınırlar içinde gerçekleştirmekteki kısıtlılık veya yetersizliktir.
3. Engellilik (Handicap): Bir yetersizlik veya özür nedeni ile yaşa, cinsiyete, sosyal ve kültürel faktörlere bağlı olarak kişiden beklenen rollerin kısıtlanması veya yerine getirilememesidir.

5378 sayılı Kanun'da engelli; "Doğuştan veya sonradan herhangi bir nedenle bedensel, zihinsel, ruhsal, duyuşsal ve sosyal yeteneklerini çeşitli derecelerde kaybetmesi nedeniyle toplumsal yaşama uyum sağlama ve günlük gereksinimlerini karşılama güçlükleri olan ve korunma, bakım, rehabilitasyon, danışmanlık ve destek hizmetlerine ihtiyaç duyan kişi" olarak tanımlanmıştır.

Engel-Özür; "bireyin yaşamı süresince farklı durumlar karşısında, yaş, cinsiyet, cinsel, fiziksel, sosyal ve kültürel faktörlere bağılı olarak toplumda üstlenmesi gereken görevleri yetersizlik nedeni ile yapamamasıdır" (Zaim Gökbay, Eren ve Özdemir, 2011: 2).

Engellilik, "doğum öncesi ve doğum anına ait nedenler (doğumsal ve genetik bozukluklar, kromozom anomalileri, kalıtsal hastalıklar, anneye ait risk etmenleri-yüksek riskli gebelikler, zor doğum, doğum travmasına bağılı nedenler) ile doğum sonrası (yeni doğan ve süt çocukluğu, çocukluk ve genç erişkinlik, erişkinlik, yaşlılık) döneme ait nedenlerden kaynaklanmaktadır" (Cebecioğlu ve Üstüner, 2003; Akt: Demirbilek, 2013: 58).

Dünya Engellilik Raporu'na göre, dünyada yaşayan nüfusun yaklaşık yüzde 15'inin (1 milyardan fazla insan) bir tür engelli bulunmaktadır. 15 yaş ve üzerinde engelli sayısı, Dünya Sağlık Araştırmasına göre 785 milyon kişi, Küresel Hastalık Yüğü çalışmasına göre 975 milyondur.

Dünya Sağlık Araştırması bu kişilerin 110 milyonunun kişisel işlevlerini yerine getirme konusunda çok ciddi zorluklar yaşadığını belirtmektedir. Küresel Sağlık Yüğü çalışması, 0-14 yaş arası çocuk engelliliğinin ise, 13 milyonu "şiddetli engellilik" olmak üzere 95 milyon seviyesinde olduğunu belirtilmektedir (Dünya Engellilik Raporu, b.t.: 1-2).

"Engelli insanların sayısının giderek artması; nüfusun yaşlanması, diyabet, kalp ve damar hastalıkları ve akıl hastalığı gibi engellilik ile ilgili kronik sağlık sorunlarının dünya çapında artmasıyla açıklanmaktadır" (www.radikal.com.tr, 21.03.2015).

Türkiye'de 2011 yılı verilerine 4 milyon 876 bin kişinin en az bir engeli bulunmaktadır. Bu sayı nüfusun yüzde 6,9'unun engelli olduğunu göstermektedir (Tablo 2.1). Engellilerin yaşlarına ve cinsiyetlerine göre dağılımları tablo 1'de verilmiştir.

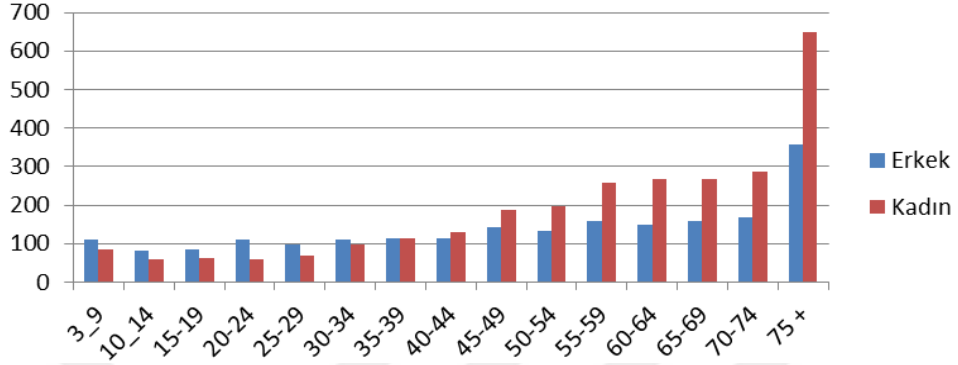
Tablo 2.1: Yaş gruplarına göre en az bir engeli olanların oranı (TÜİK, 2011).

Yaş grubu	Erkek		Kadın		Toplam	
	Frekans (Bin kişi)	Yüzde (%)	Frekans (Bin kişi)	Yüzde (%)	Frekans (Bin kişi)	Yüzde (%)
3-9	110	2,5	86	2,1	196	2,3
10-14	81	2,4	58	1,8	139	2,1
15-19	85	2,6	61	2,0	145	2,3
20-24	110	3,4	60	2,0	170	2,7
25-29	96	3,0	70	2,3	166	2,6
30-34	111	3,4	96	3,0	207	3,2
35-39	115	4,0	113	4,1	228	4,0
40-44	112	4,7	128	5,6	241	5,1
45-49	143	5,9	188	7,8	332	6,9
50-54	133	7,1	198	10,7	330	8,8
55-59	157	9,2	259	15,0	417	12,1
60-64	149	12,3	269	20,4	419	16,5
65-69	158	18,3	267	27,2	425	23,0
70-74	169	26,3	288	36,3	458	31,9
75 +	356	40,9	650	50,3	1 006	46,5
Toplam	2 085	5,9	2 792	7,9	4 876	6,9

Tablo 2.1 incelendiğinde Türkiye’de yaşayan kadınların yüzde 7,9’u engelli, erkeklerde ise bu oran daha düşük düzeyde olup, erkekler içerisinde engellilerin oranının yüzde 5,9’dur. Yaş grupları açısından Türkiye nüfusunda engellilik oranlarına bakıldığında, engellilerin oranının yeni nesilde daha az olduğu ya da giderek engelli sayısının azaldığını söylemek mümkündür. 75 yaş üzeri nüfusun yüzde 46,5’i engelliyken, 55-59 yaş arasında engellilik oranı yüzde 12,1, 40-44 yaş arasında yüzde 5,1 ve 3-9 yaş grubunda yüzde 2,3’tür. Eldeki verilerden her geçen gün toplumdaki engelli sayısında azalma olduğu veya insanların yaşları ilerledikçe bir engellerinin oluştuğu sonucuna ulaşmak mümkündür. Özellikle toplumumuzda ilerleyen yaşla birlikte kazalar, geçirilen operasyonlar vb. nedenlerden dolayı ortopedik engellilerin sayısının arttığı gözlenmektedir.

Şekil 2.1’de yaş gruplarına göre kadın ve erkek engellilerin dağılımı daha net olarak gözükmemektedir. 30-34 yaşa kadar erkek engellilerin sayısı kadınlardan fazla

iken, 35-39 yaşta kadın ve erkek engelli sayısı birbirine çok yakın değer almaktadır. Ancak 40'lı yaşlarla birlikte kadın engellilerin sayısı erkeklerden giderek fazlalaşarak artmaktadır. Diğer bir ifade ile 40'lı yaşların üzerinde kadın engellilerin sayısı, erkek engellilerden fazladır.

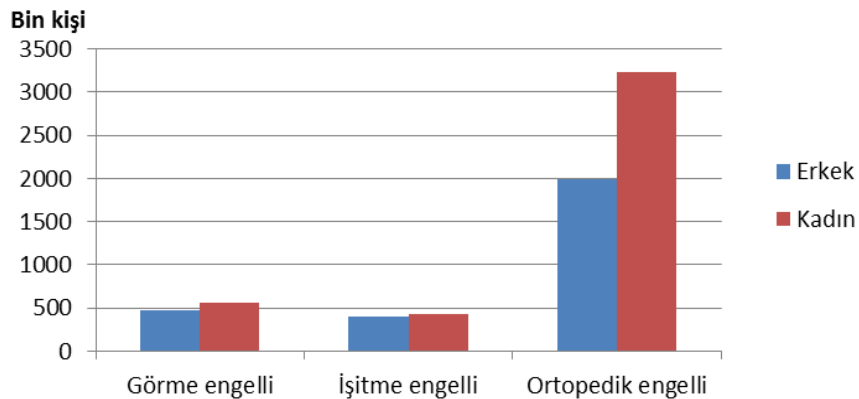

Şekil 2.1: Yaş gruplarına göre en az bir engeli olanların oranı (TÜİK, 2011).

2.1.2 Engellilik Türleri

Engeller; “görme engelleri (örneğin, az görme, körlük, renk körlüğü), işitme engelleri (örneğin, ağır işitme, sağırılık) ve ortopedik engeller* (örneğin, doğuştan kaynaklı, kalıtsal veya kaza sonucu oluşabilen omurga hasarları veya sinir hastalıkları) olmak üzere üç temel sınıfa ayrılmıştır” (Yücel ve Acartürk, 2006: 7).

Türkiye’de yaşayan engelli bireylerin cinsiyetlerine göre engelli türlerine göre dağılımları şekil 2.2’de verilmiştir.

Şekil 2.2: Türkiye’de yaşayan engelli bireylerin cinsiyetlerine göre engelli türlerine göre dağılımları (TÜİK, 2011).

* Ortopedik engellilerin içerisinde yürümede, merdiven inip çıkmada zorluk çekenler ile bir şey taşımada tutmada zorluk çekenler bulunmaktadır.

Şekil 2.2’de görme, işitme ve ortopedik engellilerin cinsiyetlerine göre dağılımları görülmektedir. Kadın engellilerin sayısının erkeklerden fazla olduğu görülürken, ortopedik engelli olan kadınların oranı erkeklerden oldukça fazladır.

2.1.2.1 Fiziksel engelli

Fiziksel engelliği görme, işitme, konuşma ve ortopedik engelli olmak üzere dört başlık altında incelemek mümkündür. Bu başlıklara ilişkin ayrıntılı bilgilere aşağıda yer verilmektedir.

2.1.2.1.1 Görme engelli

Genel olarak, “ışığı hiç algılayamayan veya günışığında her iki gözü açıkken 3 metre uzaklıktan bir elin parmaklarını sayabilecek kadar ışığı algılayamayan kişiler görme engelli” olarak tanımlanmaktadır (Yücel ve Acartürk, 2006: 8). Görme engeli, “görme gücünün (görme keskinliği veya görme alanı) gözlük, kontakta lens gibi bilinen yöntemlerle, ilaç tedavisi veya ameliyatla yararlı düzeye ulaştırılamadığı durumlara, kısıtlamanın derecesine göre körlük veya az görme denir” şeklinde de tanımlanmaktadır (İçli, 2006: 5; Akt: Sağlamtuğ, 2011: 179).

Görme engellerin tanımı yasal ve eğitsel olmak üzere iki açıdan ele alınarak açıklanmaktadır. Yasal tanım tıp alanında çalışanlar tarafından kullanılırken, eğitsel tanım eğitimciler tarafından kullanılmaktadır (MEGEP, 2008: 7);

Yasal Tanım: Tüm düzeltmelerle birlikte gören gözün doğal görme gücünün 1/10 inc yani 20/200 feet (ayaklık) görme keskinliğine ya da daha azına sahip olan veya görme açısı 20 dereceyi aşmayan kişilere görme engelli ya da kör denilmektedir. 20/200’ün anlamı ise görme yetersizliği olan kişinin 20 ayaktan görebildiğini, normal görme gücüne sahip olan kişi 200 ayaktan görebilmektedir. Görme açısının dar olmasının anlamı ise, normal görme keskinliği olabilmesine rağmen görmesi sadece merkezdekilerle sınırlı olup, çevrede yer alan nesnelere görememesidir.

Az Görenlerin Yasal Tanımı: Tüm düzeltmelerle birlikte görme keskinliği 20/70, 20/200 arasında olan kişilere denilmektedir. Anlamı ise gören kişinin 70 ayaktan gördüğünü az görenin 20 ayaktan görebilmesidir. **Eğitsel Tanım:** Eğitsel açıdan kör, eğitimde dokusal ve işitsel materyallere ihtiyaç duyan kişidir. Birey okuma için kabartma alfabe ya da konuşan kitaplara ihtiyaç duyar. Görme duyusunu öğrenme amacıyla kullanılmaz.

Görme engelli bireylerin özellikleri; görsel uyaran eksikliğinden dolayı zihinsel gelişimleri olumsuz etkilenir, yaşlarına oranla işitme ve dokunma duyularını daha iyi kullanırlar, dil gelişimleri yaş seviyesindedir. “Verbalizm” yani aşırı sözcük kullanma görülür, alana ilişkin öğrenmelerde güçlük çekerler, görme engelli çocuğun zekâsının yaşlarının gerisinde olduğu söylenemez. Duyusal ve sosyal gelişimleri bu durumdan olumsuz yönde etkilenebilir. Engellenme yaşadıklarından dolayı zaman zaman sinirli ya da saldırgan, içekapanık ve kendilerine

güvensiz olabilirler. Eğitimle desteklendiklerinde engellerine rağmen başarılı olmaları mümkündür (Yavuz, Akagündüz, 2004; Akt: Akardere, 2005: 35).

Türkiye’de yaşayan nüfusun 1,4’ü görme engellidir. Yaşın yükselmesiyle birlikte görme engellilerin oranında yükselme olduğu görülmektedir (Tablo 2.2). Buradan ilerleyen yaşla birlikte bireylerin görme yetilerinde kayıpların olduğu sonucuna varılabilir.

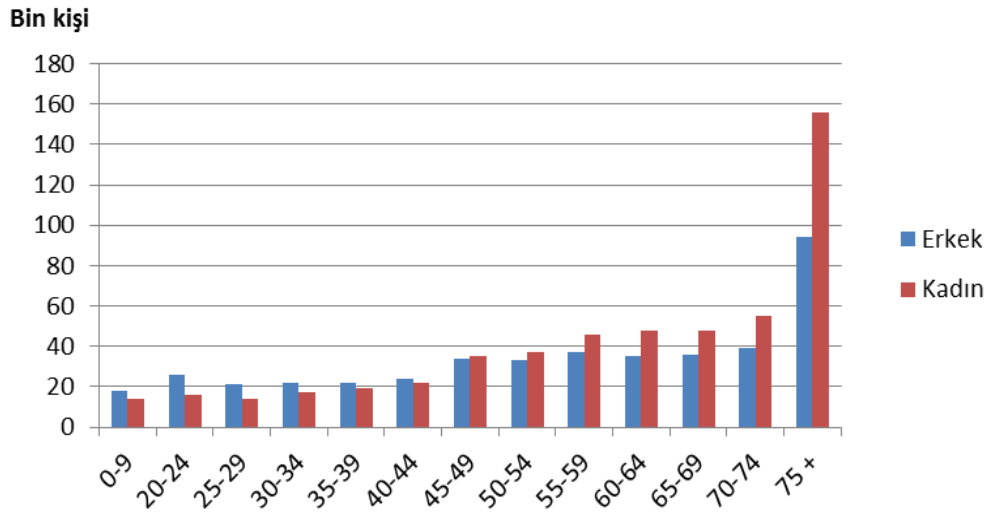
Tablo 2.2: Yaş grubu ve cinsiyete göre görmede zorluk yaşayan nüfus (TÜİK, 2011).

Yaş grubu	Erkek		Kadın		Toplam	
	Frekans (Bin kişi)	Yüzde (%)	Frekans (Bin kişi)	Yüzde (%)	Frekans (Bin kişi)	Yüzde (%)
0-9	18	0,3	14	0,2	32	0,3
10-14	17	0,5	14	0,5	32	0,5
15-19	20	0,6	18	0,6	38	0,6
20-24	26	0,8	16	0,5	42	0,7
25-29	21	0,6	14	0,5	35	0,6
30-34	22	0,7	17	0,5	39	0,6
35-39	22	0,8	19	0,7	41	0,7
40-44	24	1,0	22	1,0	46	1,0
45-49	34	1,4	35	1,5	70	1,4
50-54	33	1,8	37	2,0	70	1,9
55-59	37	2,2	46	2,7	83	2,4
60-64	35	2,9	48	3,7	83	3,3
65-69	36	4,2	48	4,9	84	4,6
70-74	39	6,1	55	6,9	94	6,5
75 +	94	10,8	156	12,1	251	11,6
Toplam	478	1,3	561	1,5	1 039	1,4

Tablo 2.2 incelendiğinde toplumda 1 milyon 39 bin kişinin görme engelli olduğu ve bu rakamın 478’binini erkeklerin, 561 binini kadınların oluşturduğu görülmektedir. 0-9 yaş aralığındaki bireylerin yüzde 0,3’ü görme engelli iken, bu

oran 40-44 yaş aralığında 1,0'a, 75 üzeri yaş grubunda ise yüzde 11,6'ya yükselmektedir.

Kadın ve erkek görme engellilerin yaşlarına göre dağılımları şekil 2'de daha net izlenebilmektedir. 40-44 yaşlara kadar erkek görme engellilerin oranı kadın görme engellilerden fazla iken, 45-49 yaşlarda kadın görme engellilerin oranı erkeklere göre artmaya başlamakta ve 75 yaş ve üzeri nüfusta kadın görme engellilerin sayısı, erkek görme engellileri neredeyse ikiye katlamaktadır.

Şekil 2.3: Yaş grubu ve cinsiyete göre görmede zorluk yaşayan nüfus (TÜİK, 2011).

2.1.2.1.2 İşitme engelli

Bireylerin eğitimlerinde, işitme oldukça önemli bir yer tutmaktadır. Bireyler eğitim sürecinde sözel ifadeleri algılamak ve kendilerini ifade edebilmek için işitme duyusuna gereksinim duyarlar. İşitme duyusundan yoksun veya sınırlı olan bireyler, öğrenmede, zihinsel faaliyetlerin gerçekleştirilmesinde ve sözel ifadelerin anlaşılmasında yetersiz kalırlar. Bu yüzden işitme engeli önemli bir sorunu oluşturmaktadır (Malkoç ve Ceylan, 2012: 60). “İşitme engelli, işitme duyarlılığının kısmen veya tamamen yetersizliğinden dolayı konuşmayı edinmede, dili kullanmada ve iletişimde güçlük nedeniyle bireyin eğitim performansının ve sosyal uyumunun olumsuz yönde etkilenmesi durumudur” (<http://mebk12.meb.gov.tr> 21.03.2015). Diğer bir tanımda işitme engelli, “çok hafif dereceden çok ileri dereceye kadar farklılık gösterebilen işitme yetersizliği durumudur. İşitme duyarlılığının kişinin gelişim, uyum, özellikle iletişimde görevlerinin yerine getiremeyişi durumudur.

Kişinin yalnız dil ve konuşma gelişimini değil zihinsel, sosyal ve duygusal gelişimini de etkiler” (Bilir, 1986; Akt: Işık, 2013). İşitme engelli bireyler, bazı sesleri duyabilmektedir, fakat bu duydukları sesler, işitme ve konuşmayı anlayabilmesi için yeterli olmamaktadır. Çok ileri düzeydeki işitme engellerinde ise, işitme cihazı kullanırken bile zorluk çekmekte, konuşmayı anlamaları çok güç olabilmektedir. Böyle durumlardaki bireyler konuşmayı anlamak için dudak okuma yöntemine başvurmaktadırlar (Tüfekçioğlu, 1998: 107). İşitme engellilerin sınıflaması engelin derecesine, oluş zamanına, sebebine, oluş yerine, oluş biçimine ve süreğenliğine göre yapılmaktadır (MEB, 2010: 9-11):

1. İşitme kaybının derecesine göre sınıflandırma: Çok ileri derecede işitme kaybı olan ve işitme cihazı kullanması zorunlu olanlar *sağır*, hafif ve orta derecede işitme kaybı olanlar *ağır işiten* olarak tanımlanmaktadır.
2. İşitme engelini oluş zamanına göre sınıflandırma: Genel olarak işitme engelinin oluş zamanına göre iki tür işitme kaybı görülür. İşitme kaybı çocuk dili kazanmadan ortaya çıkmışsa dil öncesi işitme kaybı, dili kazandıktan sonra ortaya çıkmışsa dil sonrası işitme kaybından söz edilir.
3. İşitme engelini oluş yerine göre sınıflandırma: Çocuklarda genel olarak oluş yerine göre beş tür işitme kaybı görülür.
 - a) İletim tipi işitme kaybı: Dış ve orta kulağın etkilendiği hastalıklarda (doğuştan olan problemler, dış kulak yolu iltihabı, dış kulak yolu darlığı, orta kulak enfeksiyonları, östaki tüpü hastalıkları, orta kulakta kireçlenme, travmalar, tümörler) görülen işitme kaybıdır. Sesin algılanmasında değil, sesin iletiminde bir sorun vardır. Genellikle tıbbi ve cerrahi olarak tedavi edilebilir.
 - b) Duyusal sinirsel (sensörinöral) tipi işitme kaybı: İç kulak ve iç kulaktan beyne giden sinirlerin zedelenmesi sonucu meydana gelen işitme kaybıdır. Bu tip kayıplar da konuşmayı anlama becerisi bozulur, kayıp daha ağır ve kalıcıdır.
 - c) Karma tip işitme kaybı: Bu tip işitme kayıpları, hem iletimsel hem de duyusal-sinirsel işitme kaybı türlerinin bir arada görülmesidir.
 - d) Merkezi (santral) tip işitme kaybı: Merkezi sinir sisteminde meydana gelen bir zedelenme sonucu ortaya çıkan işitme kaybıdır. Dış ve orta kulak görevini yapar. İç kulak ve işitme sinirleri normal çalışır fakat merkezde bir bozukluk vardır. Bu hasar, bireyin sesleri algılamasını ve sese anlamlı bir şekilde tepki göstermesini engeller.
 - e) Psikolojik (fonksiyonel/organik olmayan) işitme kaybı: Bireyin herhangi bir nedenle işitme kaybı var gibi davranması ya da gerçekten işitme kaybının olduğuna inanması ile ortaya çıkan durumdur. İşitme organının yapısında ve işleyişinde bir bozukluk olmadığı hâlde işitme gerçekleşmez.

İşitme engellilerde aşağıdaki bazı özellikler gözlenebilmektedir: Motor gelişim düzeyleri yaşlılarının seviyesinde olup, fakat merkezi sinir sistemine bağlı olarak vücut koordinasyonunu sağlamada ve dengede problemler yaşamaktadırlar.

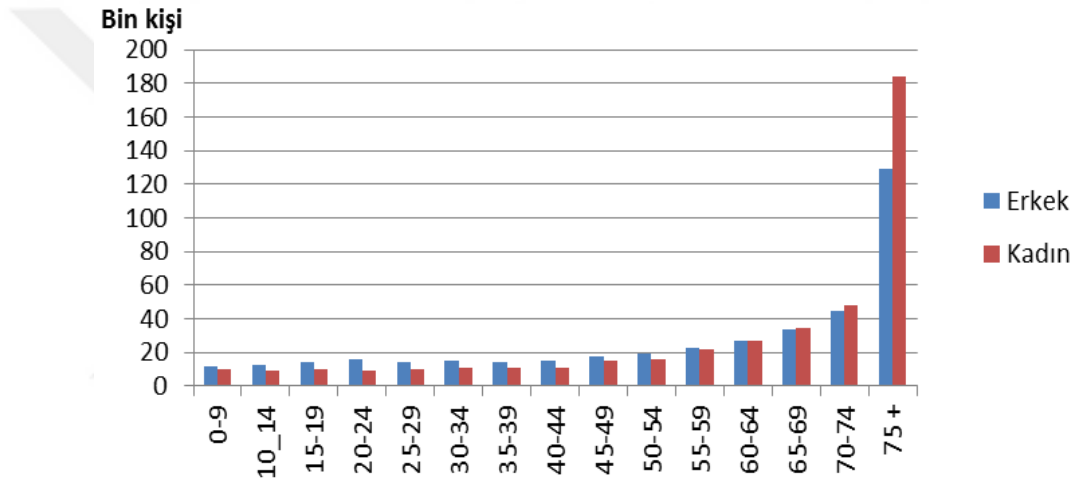
Bilişsel gelişim açısından dilin önemi büyüktür, işitme engelli bireylerde işitsel girdinin az olması veya olmaması dil gelişimlerini, dolayısıyla bilişsel gelişimlerini olumsuz etkilemektedir, erken tanı konulduğunda ve eğitime erken başlandığı zaman, bilişsel gelişim desteklenmektedir. Doğuştan işitme engelliler ise; hiç ses duymadıkları için konuşamamakta, iletişim kurmada sorunlar yaşamakta, duygusal ve sosyal gelişim açısından da bu durumlardan dolayı olumsuz yönde etkilenmektedirler. Engellenme yaşadıkları için de dolayı zaman zaman sınırlı veya saldırgan olabilmekte, içe kapanık ve kendilerine güvensiz olabilmektedirler (Akçamete, 2003; Akt: Akardere, 2005: 14- 15). Türkiye’de yaşayan nüfusun yüzde 1,1’i duymada zorluk yaşamaktadır (Tablo 2.3). Yaş gruplarına göre duymada zorluk yaşayan kadın ve erkek engellilerin dağılımlarına ilişkin veriler Tablo 2.3’te verilmektedir.

Tablo 2.3: Yaş grubu ve cinsiyete göre duymada zorluk yaşayan nüfus (TÜİK, 2011).

Yaş grubu	Erkek		Kadın		Toplam	
	Frekans (Bin kişi)	Yüzde (%)	Frekans (Bin kişi)	Yüzde (%)	Frekans (Bin kişi)	Yüzde (%)
0-9	12	0,2	10	0,2	21	0,2
10-14	13	0,4	9	0,3	22	0,3
15-19	14	0,4	10	0,3	23	0,4
20-24	16	0,5	9	0,3	25	0,4
25-29	14	0,4	10	0,3	24	0,4
30-34	15	0,5	11	0,4	27	0,4
35-39	14	0,5	11	0,4	25	0,5
40-44	15	0,6	11	0,5	26	0,6
45-49	18	0,7	15	0,6	33	0,7
50-54	19	1,0	16	0,9	35	0,9
55-59	23	1,3	22	1,3	45	1,3
60-64	27	2,2	27	2,0	53	2,1
65-69	34	4,0	35	3,6	69	3,8
70-74	45	7,0	48	6,1	94	6,5
75 +	129	14,8	184	14,2	313	14,5
Toplam	406	1,1	429	1,2	836	1,1

Tablo 2.3 incelendiğinde toplumda 836 bin kişinin işitme engelli olduğu ve bu rakamın 406 binini erkeklerin, 429 binini kadınların oluşturduğu görülmektedir. 0-9 yaş aralığındaki bireylerin yüzde 0,2'si işitme engelli iken, bu oran 55-59 yaş aralığında 1,3'e, 75 üzeri yaş grubunda ise yüzde 14,5'e yükselmektedir.

Kadın ve erkek işitme engellilerin yaşlarına göre dağılımları şekil 4'de daha net izlenebilmektedir. 45-59 yaşlara kadar erkek işitme engellilerin oranı kadın işitme engellilerden fazla iken, 65 yaştan sonra kadın işitme engellilerin oranı erkeklere göre artmaya başlamakta ve 75 yaş ve üzeri nüfusta kadın işitme engellilerin sayısı, erkeklere oranla oldukça fazlalaşmaktadır. Buradan kadınların ilerleyen yaşlarda daha fazla işitme kaybına uğradıkları sonucuna ulaşılabılır.

Şekil 2.4: Yaş grubu ve cinsiyete göre duymada zorluk yaşayan nüfus.

2.1.2.1.3 Konuşma engelli

Organik ve çevresel nedenlere bağlı olarak konuşmanın olmaması veya gecikmesi durumu olarak tanımlanır. Konuşma: Kişinin kendisi ve çevresi ile dengeli bir ilişki kurma ve sürdürmesine yarayan geleneksel sembollerin yer aldığı tüm bedensel tepkiye dayanan bir iletişim sistemidir (Aras, 2006: 55).

Konuşma, kişinin çevresiyle iletişim kurmasını, toplumda aktif rol almasını sağlayan, iletişime yardımcı duylardan birisidir. Eğer konuşan kişi kendi konuşmalarında bir engel hissediyor ve diğer kişilerle ilişkilerinde bir uyumsuzluk yaşadığını düşünüyorsa konuşma engelli olabilir. Konuşma engeliyle ilgili çok farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. "Konuşmanın akışında, ritminde, vurgularında, ses birimlerinin çıkarılışında, eklemlenişinde, anlatma bozukluğu bulunana konuşma

engelli denir” (Artar ve Karabacakoglu, 2003: 12). Konuşma engelinin türlerini aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür:

1. “Gecikmiş Konuşma
2. Ses Bozukluğu
3. Artikülasyon Bozukluğu
4. Kekemelik
5. İşitme Engeline Bağlı Konuşma Bozuklukları
6. Yarık Damak ve Beyin Engeline Bağlı Konuşma Bozuklukları
7. Yabancı Dil ve Bölgesel Konuşma Ayrılıklarına Bağlı Konuşma Bozuklukları”

Özsoy, Özyürek ve Eripek’e (2002: 81-82) göre konuşma engellilerin sınıflandırılması değişik biçimlerde yapılabilmekte olup sese bağlı ve görüntüye bağlı olarak sınıflandırdığı ikili bir ayırım kullanmaktadır. Sese bağlı konuşma engelleri olarak adlandırılan birinci grupta, geleneksel sesli sembolleri ya da ses dalgalarını kapsayan engelliler bulunmaktadır. Görüntüye bağlı konuşma özürleri, konuşmanın yarattığı ışık dalgalarına ya da verdiği görüntüye bağlı engellerdir. Bu engeller ise, genellikle duruş, jest ve mimik engelleri olarak üçe ayrılmaktadır.

“Konuşma engeli olan birey çocukluktan yetişkinliğe kadar reddedilme, izole edilme (gizlenme), alay edilme ve acımaya karşı devamlı olarak savaşmak zorunda kalacaktır. Bundan dolayı, nedeni organik olan konuşma bozuklukları gerekli tedbir alınmadığında kısa zamanda duygusal problemler haline gelirler” (mebk12.meb.gov.tr, 21.03.2015).

2.1.2.1.4 Ortopedik engelli

Milli Eğitim Bakanlığınca çıkarılan Özel Eğitim Okulları Yönetmeliğine göre ortopedik engelli “Bütün düzeltmelere rağmen iskelet, sinir sistemi, kas ve eklemlerdeki engellerinden dolayı normal eğitim, öğretim ve çalışmalardan yeteri kadar yararlanamayan kişiler” olarak tanımlanmaktadır (MEGEP, 2013: 8).

Fiziksel bir engel olarak kabul edilen ortopedik engellilik, kişinin belli bir amaca ulaşabilmesini, çalışabilmesini, aktivitelerini gerçekleştirebilmesini, fiziksel engellemelerden dolayı çevresine uyum sağlayabilmesini zorlaştıran engellilik grubunu oluşturmaktadır. Ortopedik engellilik için birçok değişik terim kullanılmaktadır. Bu terimlerden bazıları: Sakat, felçli, kötürüm, yatalak, total,

çolak, düztaban, kambur, vb.dir. Ortopedik engelli tanımları da değişiklik göstermektedir. Bununla ilgili ilk resmi tanım 1962 yılında Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Yönetmeliği'nde yer almaktadır. Buna göre ortopedik engelli “Kemik ve mafsalların şekil ve yapısında özür bulunan veya adale (kas) gücü gelişimi ve koordinasyonu yahut kontrolünde inhiraflar gösteren kimse,” olarak tanımlanmıştır (Özcan, 2008: 10).

“Doğum öncesi, doğum sırası ve doğum sonrası dönemde herhangi bir nedenle, iskelet (kemik), kas ve sinir sistemindeki bozukluklar sonucu, bedensel yeteneklerini çeşitli derecelerde kaybetmesi nedeniyle toplumsal yaşama uyum sağlama ve günlük gereksinimlerini karşılamada güçlükleri olan ve korunma, bakım, rehabilitasyon, danışmanlık ve destek hizmetlerine ihtiyaç duyan kişiye ortopedik engelli, bu duruma yol açan durumlara ise ortopedik engel denir” (Aile Eğitim Rehberi, 2007: 9). “Ortopedik engelli, kas ve iskelet sisteminde yetersizlik, eksiklik ve fonksiyon kaybı olan kişidir. Kol, ayak, bacak, parmak ve omurgalarında kısalık, eksiklik, fazlalık, yokluk, hareket kısıtlılığı, şekil bozukluğu, kas güçsüzlüğü, kemik hastalığı olanlar, felçliler, serebral palsi, spastikler ve spina bifida olanlar bu gruba girmektedir” (Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2011: 16). Ortopedik ya da sağlık yetersizlikleri, derecesine göre üç grupta sınıflandırılmaktadır (kadikoy.meb.gov.tr,21.03.2015);

1. Hafif Derecede Yetersizlik: Kişinin bireysel gereksinimlerini kendisinin bağımsız olarak karşılaması, günlük yaşamını sürdürmede herhangi bir desteğe ve alete gereksinim duymaması; ancak müdahale edilmediğinde motor ve algı ile ilgili becerilerin niteliğinde gerileme olasılığının olması durumudur.
2. Orta Derecede Yetersizlik: Kişinin günlük yaşamını sürdürmede az da olsa desteğe gereksinim duyması, işlevsel baş kontrolüne sahip olması, bireysel gereksinimlerinde yardımcı aletleri (yürüme cihazı, koltuk değneği, uyarlanmış aletler vb.) kullanması, okul başarısını ve yaşına uygun motor becerilerin kazanılmasını etkileyen algı veya duyu-algı bozuklukları olması durumudur.
3. Ağır Derecede Yetersizlik: Yetersizliği olan bireyin tekerlekli sandalyeye ve desteğe bağımlı olması, bireyin gereksinimlerini karşılamada tam bağımlı olması, baş kontrolünün zayıf olması, okul başarısını ve yaşına uygun motor becerilerin kazanılmasını engelleyen algı ve duyu-algı bozukluklarının olması durumudur.

Ortopedik engelli bireylerin özellikleri şu şekilde sıralanmaktadır; Ortopedik engelli bireylerde denge ve duruş bozuklukları görülmekte, buna bağlı olarak da sık

sık düşmektedirler. Motor koordinasyonları zayıf olup, yazı yazmakta zorlanabilmektedirler. Çabuk yoruldukları için, emekleme, yürüme, koşma, merdiven inip çıkma, tırmanma gibi hareketlerden kaçınmaktadırlar. Bu durumlar kendilerine olan güvenlerinde azalmaya neden olmakta ve sıklıkla, ağrılardan şikâyetle bulunmaktadır (Kobal, 2003; Akt: Akardere, 2005: 19).

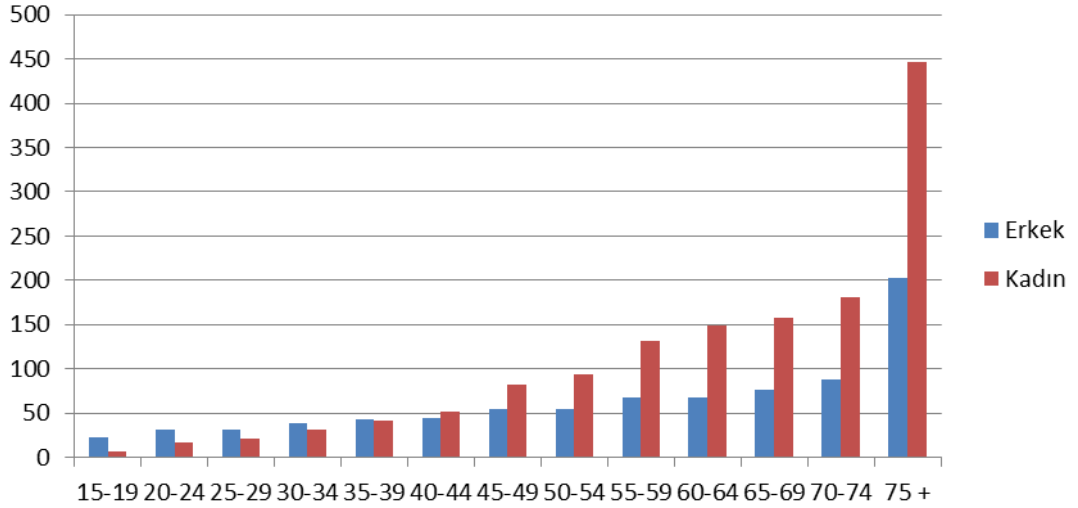
TÜİK istatistiklerinde ortopedik engelli vatandaşları “Yürümede, Merdiven Çıkma ve İnmede Zorluk Yaşayanlar” ve “Birşeyler Tutmada veya Taşımada Zorluk Yaşayan” olarak gruplandırmıştır. Birinci gruptakilerin ayakları ve bacakları ile ilgili engelleri olanlar, ikinci gruptakilerin elleri ve kollarıyla ilgili engelleri olanlar olduğu ortaya çıkmaktadır. Türkiye’de yaşan nüfusun yüzde 3,3’ü yürümede, merdiven çıkma ve inmede zorluk yaşamaktadır (Tablo 4). Yaş gruplarına göre yürümede, merdiven çıkma ve inmede zorluk yaşayan kadın ve erkek ortopedik engellilerin dağılımlarına ilişkin veriler Tablo 2.4’te verilmektedir.

Tablo 2.4: Yaş grubu ve cinsiyete göre yürümede, merdiven çıkma ve inmede zorluk yaşayan nüfus (TÜİK Nüfus ve Konut Araştırması, 2011).

Yaş grubu	Erkek		Kadın		Toplam	
	Frekans (Bin kişi)	Yüzde (%)	Frekans (Bin kişi)	Yüzde (%)	Frekans (Bin kişi)	Yüzde (%)
3-9	21	0,5	16	0,4	38	0,4
10-14	20	0,6	15	0,5	35	0,5
15-19	23	0,7	6	0,5	39	0,6
20-24	31	1,0	17	0,5	48	0,8
25-29	31	1,0	21	0,7	52	0,8
30-34	38	1,2	32	1,0	70	1,1
35-39	43	1,5	41	1,5	84	1,5
40-44	44	1,8	52	2,3	96	2,0
45-49	55	2,3	82	3,4	138	2,9
50-54	54	2,9	94	5,1	148	4,0
55-59	67	4,0	132	7,6	199	5,8
60-64	67	5,5	149	11,3	216	8,5
65-69	76	8,8	158	16,1	234	12,7
70-74	88	13,7	181	22,8	269	18,7
75 +	202	23,2	446	34,5	648	30,0
Toplam	861	2,4	1452	4,1	2313	3,3

Tablo 2.4 incelendiğinde toplumda 2 milyon 313 bin kişinin yürümede, merdiven çıkmada ve inmede zorluk yaşayan ortopedik engelli olduğu ve bu rakamın 861'binini erkeklerin, 1 milyon 452 binini kadınların oluşturduğu görülmektedir. 3-9 yaş aralığındaki bireylerin yüzde 0,4'ü yürümede, merdiven çıkmada ve inmede zorluk çeken ortopedik engelli iken, bu oran 55-59 yaş aralığında 5,8'e, 75 üzeri yaş grubunda ise yüzde 30'a yükselmektedir.

Kadın ve erkek yürümede, merdiven çıkmada ve inmede zorluk yaşayan ortopedik engellilerin yaşlarına göre dağılımları şekil 5'de daha net izlenebilmektedir. 35-39 yaşlara kadar erkek yürümede, merdiven çıkmada ve inmede zorluk çeken ortopedik engelli oranı kadın engellilerden fazla iken, 40-44 yaştan sonra kadın yürümede, merdiven çıkmada ve inmede zorluk çeken ortopedik engellilerin oranı erkeklere göre artmaya başlamakta ve 75 yaş ve üzeri nüfusta kadın yürümede, merdiven çıkmada ve inmede zorluk çeken ortopedik engelli sayısı, erkek engellilerin sayısının iki katını aşmaktadır. Buradan kadınların 40'lı yaşlardan sonra ciddi anlamda yürümede, merdiven çıkmada ve inmede zorluk çekerek engelli oldukları sonucuna varılabilir.

Şekil 2.5: Yaş grubu ve cinsiyete göre yürümede, merdiven çıkmada ve inmede zorluk yaşayan nüfus.

Türkiye'de yaşayan nüfusun yüzde 4,1'i bir şeyler tutmada veya taşımada zorluk yaşamaktadır (Tablo 2.5). Yaş gruplarına göre bir şeyler tutmada veya taşımada zorluk yaşayan kadın ve erkek ortopedik engellilerin dağılımlarına ilişkin veriler Tablo 4'te verilmektedir.

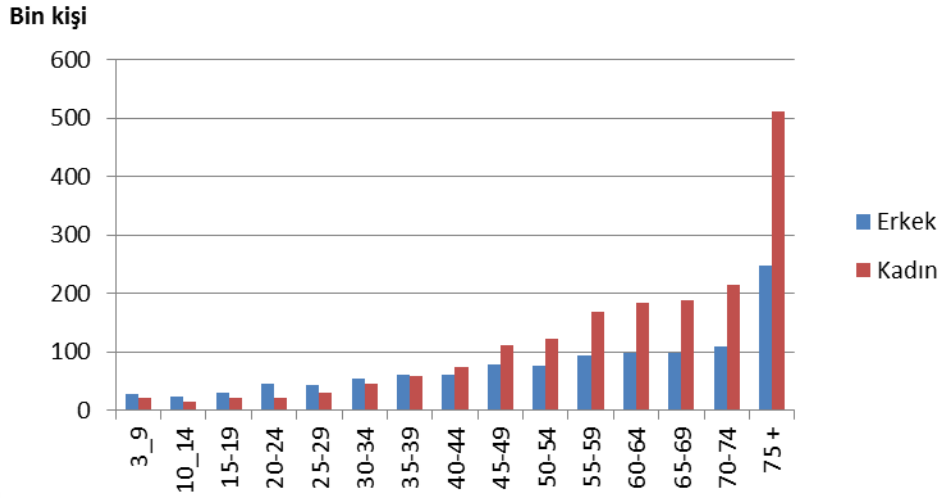
Tablo 2.5: Yaş grubu ve cinsiyete göre birşeyler tutmada veya taşımada zorluk yaşayan nüfus (TÜİK, 2011).

Yaş grubu	Erkek		Kadın		Toplam	
	Frekans (Bin kişi)	Yüzde (%)	Frekans (Bin kişi)	Yüzde (%)	Frekans (Bin kişi)	Yüzde (%)
3-9	28	0,6	22	0,5	50	0,6
10-14	24	0,7	14	0,5	42	0,6
15-19	30	0,9	20	0,6	49	0,8
20-24	46	1,4	21	0,7	67	1,1
25-29	43	1,3	29	0,9	72	1,1
30-34	54	1,7	46	1,4	100	1,5
35-39	60	2,1	59	2,1	119	2,1
40-44	61	2,5	73	3,2	134	2,9
45-49	78	3,2	111	4,6	189	3,9
50-54	76	4,0	122	6,6	198	5,3
55-59	93	5,4	169	9,7	261	7,6
60-64	99	7,3	183	13,9	272	10,8
65-69	99	11,4	189	19,3	288	15,6
70-74	109	17,0	215	27,1	324	22,6
75 +	247	28,3	511	39,5	757	35,0
Toplam	1136	3,2	1787	5,1	2923	4,1

Tablo 2.5 incelendiğinde, toplumda 2 milyon 923 bin kişinin bir şeyler taşımada veya tutmada zorluk yaşayan ortopedik engelli olduğu ve bu rakamın 1 milyon 136 binini erkeklerin, 1 milyon 787 binini kadınların oluşturduğu görülmektedir. 3-9 yaş aralığındaki bireylerin yüzde 0,6'sı bir şeyler taşımada veya tutmada çok zorluk çeken ortopedik engelli iken, bu oran 55-59 yaş aralığında 7,6'ya, 75 üzeri yaş grubunda ise yüzde 35'e yükselmektedir.

Kadın ve erkek yürümede, bir şeyler taşımada veya tutmada zorluk yaşayan ortopedik engellilerin yaşlarına göre dağılımları şekil 6'da daha net izlenebilmektedir. 30-34 yaşlara kadar erkek bir şeyler taşımada veya tutmada zorluk yaşayan ortopedik engelli oranı kadın engellilerden fazla iken, 40-44 yaştan sonra kadın bir şeyler taşımada veya tutmada zorluk yaşayan ortopedik engellilerin oranı erkeklere göre artmaya başlamakta ve 75 yaş ve üzeri nüfusta bir şeyler taşımada veya tutmada zorluk yaşayan kadın ortopedik engelli sayısı, erkeklere oranla oldukça yükselmektedir. Buradan kadınların 40'lı yaşlardan sonra kadınların

ciddi anlamda bir şeyler taşımada veya tutmada zorluk çekerek engelli oldukları sonucuna varılabilir.

Şekil 2.6: Yaş grubu ve cinsiyete göre bireşeyler tutmada veya taşımada zorluk yaşayan nüfus.

Engelli bireylerin oranının toplumda azımsanmayacak düzeyde olduğu yapılan araştırma ile bir kez daha ortaya çıkmıştır. Türkiye’de yaşayan nüfusun 6,9’unun en az bir engeli bulunmaktadır. Engellilerin çoğunluğu, görme, işitme veya ortopedik engellilerden oluşmaktadır. Bu engel grupları içerisinde ise sayı ve oran olarak en fazla olan grup ortopedik engellilerdir.

Toplumda ortopedik engellilerin sayısının 40’lı yaşlardan sonra ciddi oranda arttığı belirlenmiştir. Toplumda yaşayan engelli nüfus arasında kadınların oranı 7,9, erkeklerin oranı 5,9’dur. Tüm engel gruplarında küçük yaş gruplarında erkek engellilerin oranı kadınlardan fazladır. Buradan erkek çocukların engelli doğma olasılığının kadınlardan fazla olduğu sonucuna varılabilir. Ancak ilerleyen yaşla birlikte tüm engel gruplarında kadın engellilerin oranı artış göstermektedir. Buradan kadınların sonradan engelli olma olasılıklarının erkeklerden daha fazla olduğu sonucuna ulaşılabilir.

2.1.2.2 Zihinsel engelli

Zihinsel engellilik, zekâ yaşı ile ilgili bir durumdur. Zihinsel engelliler kendi yaşlılarının düşünme, karar verebilme, iş yapabilme ve duygularını ifade edebilme, sosyal ilişki kurabilme kapasitelerini daha geriden takip ederler. Bu durum zekâ yaş bölümünün geriliğine göre farklılık gösterir (Müftüoğlu, 2006: 18). “Zihinsel engelli

bireyler de diğer insanlar gibi yeme, içme, sevme, sevilme, kabul edilme, başarılı olma gibi biyolojik, sosyal ve psikolojik gereksinimlere sahiptirler. Kendilerine güvenleri az olduğundan grup etkinlikleri sırasında lider olmaktan çok, başkasına uymayı ve taklit etmeyi tercih ederler” (Short, 1995; Akt: Savucu ve diğerleri, 2006: 106). Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2006'da çıkan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde zihinsel yetersizlik şöyle sınıflandırılmaktadır.

1. Hafif Düzeyde Zihinsel Yetersizliği Olan Birey: Zihinsel işlevler ile kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerinde hafif düzeydeki yetersizliği nedeniyle özel eğitim ile destek eğitim hizmetlerine sınırlı düzeyde ihtiyaç duyan bireydir.
2. Orta Düzeyde Zihinsel Yetersizliği Olan Birey: Zihinsel işlevler ile kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerindeki sınırlılık nedeniyle temel akademik, günlük yaşam ve iş becerilerinin kazanılmasında özel eğitim ile destek eğitim hizmetlerine yoğun şekilde ihtiyaç duyan bireydir.
3. Ağır Düzeyde Zihinsel Yetersizliği Olan Birey: Zihinsel işlevler ile kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerindeki eksiklikleri nedeniyle öz bakım becerilerinin öğretimi de dahil olmak üzere yaşam boyu süren, yaşamın her alanında tutarlı ve yoğun özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan bireydir.
4. Çok Ağır Düzeyde Zihinsel Yetersizliği Olan Birey: Bireyin zihinsel yetersizliği yanında başka yetersizlikleri bulunmasından dolayı öz bakım, günlük yaşam ve temel akademik becerileri kazanamaması nedeniyle, yaşam boyu bakım ve gözetime ihtiyacı olan bireydir.

Türkiye'de 1986 yılında yürürlüğe giren Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Özel Okullar Yönetmeliğinin 6. maddesine göre zihinsel engelli çocuklar şu şekilde sınıflandırılmaktadır (mebk12.meb.gov.tr,21.03.2015):

1. Eğitilebilir: Zekâ bölümleri çeşitli ölçeklerde sürekli olarak 45-75 arasında olan çocuklar.
2. Öğretilebilir: Zekâ bölümü çeşitli ölçeklerde 26-44 arasında olup sağlık kurumları ile işbirliği içerisinde gerçekleştirilecek özel eğitim ve rehabilitasyona muhtaç olanlar.
3. Klinik Bakıma Muhtaç: Zekâ bölümü sürekli olarak 0-25 arasında olup da hayata kesinlikle uyum sağlayamayan ve sağlık kurumlarında devamlı klinik bakıma ihtiyacı olanlar.

Zihinsel engellilik, genetik anomaliler, akraba evliliği, hamilelikte geçirilen bulaşıcı hastalıklar, kazalar, travmalar, kan uyuşmazlığı, annenin yaş gibi doğum

öncesi etkenlerden, erken-geç doğum, kordon dolanması, güç ve riskli doğum, doğum esnası kazaları (bebeğin düşmesi, çarpması), sağlıklı olmayan ortamlarda doğumun yapılması, doktor hataları, uzun süre solunum durması sonucu beyin oksijensiz kalması, enfeksiyona maruz kalma (menenjit, beyin iltihabı gibi), hastalıklarda yanlış ya da geç müdahale, beslenme bozuklukları, kazalar travmalar, çocuk istismarı, yetersiz çevre koşulları nedeniyle oluşabilir.

2.1.2.3 Ruhsal ve duygusal engelli

Ruhsal ve duygusal hastalığı olanlar, “duygu, düşünce ve davranışlardaki normalden farklı örüntüler nedeni ile günlük yaşam aktivitelerini tamamlamada, kişiler arası ilişkilerini devam ettirmede güçlük yaşayanlar”, olarak tanımlanmaktadır. Depresyon, şizofreni gibi hastalıklar bu gruba girmektedir (Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2011).

Ruhsal ve duygusal sorunları olan bireylerin pek çoğunda kas kuvveti ve kondisyon sağlıklı kişilere göre zayıftır ve duruşları daha bozuktur. Bu durum özellikle genç ve yetişkinlerde ciddi kilo artışına yol açabilir (Örneğin; şizofreni tanısı olan hastalarda egzersizlerin sosyal ilgiyi ve kendine güveni arttırdığı, depresif şikâyetleri ise azalttığı saptanmış olup, bu hastalarda sık görülen kalp hastalığı problemleri üzerine de faydalı etkileri olmaktadır). Bu nedenle aktivite düzeyini artırmaya yönelik destek almak amacıyla bu alandaki bir uzmandan yardım alınması son derece yararlı olacaktır (Aile Eğitim Rehberi, 2007: 11).

2.2 Türkiye’de Engellilere Yönelik Temel Sosyal Politikalar

Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de engellilere yönelik düzenlemeler sürekli devam etmekte ve var olan eksiklikleri tamamlamaya çalışmaktadır. Türkiye’nin engellilere yönelik yaptığı çalışmaların tarihi geçmişine bakıldığında Cumhuriyetin kabul edildiği 1923 yılından günümüze kadar dönem dönem yasal düzenlemeler yer almıştır. Hem normal çocukları hem de engelli çocukları kapsayan 1924 Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi, Mustafa Kemal Atatürk önderliğinde imzalanmıştır. Bununla birlikte İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi’nde de engelli hakları yer almış ve Türkiye bu bildireye taraf olmuştur. 1980 yılından sonra dünyada gelişme gösteren engelli hakları Türkiye’de de yankı bulmuş ve 1981

yılında Sakatları Koruma Milli Koordinasyon Kurulu oluşturulmuş, bunu takip eden Türkiye Cumhuriyeti 1982 Anayasası'nda engelli hakları temel güvenceye alınmıştır. (ÖZİDA, 2007: 30).

Türkiye, engelli dostu sosyal politikalarını Batı dünyasına göre 20-30 sene gecikmeli olarak başlatabilmiştir. Gerçi 1976'da çıkartılan 2022 sayılı Kanun, işsiz engellileri ve 65 yaş üzerindeki yaşlıları, belirli bir gelire kavuşturmaktaydı. Ancak buradan elde edilen gelir, sosyal ihtiyaçlara cevap vermekten çok uzak idi. Batı dünyası, sosyal model ekseninde oluşturulan kurumsal yapılarıyla engelli sorunlarına çoktan çözüm bulmuşken Türkiye, millî engellilik politikalarını belirlemek üzere Başbakanlığa bağlı Özürlüler İdaresi Başkanlığı'na ancak 1997 yılında kavuşabilmiştir. Milli politikaların temel esaslarının somut olarak belirlenmesine yardımcı olacak Özürlüler Yüksek Kurulu da bir nevi devletin inisiyatifi ile oluşturulmuştur. Özürlülük bilinci ve örgütlü hareket de bu süreçten sonra hız kazanmıştır (Seyyar, 2008: 81).

“1999 yılı sonlarında Başbakanlığa bağlı Özürlüler İdaresi Başkanlığı'na I. Özürlüler Şûrası yapılmış, şûrada engellilere ilişkin bir bilgi bankası kurulmasından toplumun engelliler konusunda bilinçlendirilmesine, engellilerin eğitim ve istihdam sorunlarına kadar birçok konuda 300'den fazla karar alınmıştır” (I. Özürlüler Şurası, 1999; Akt: Aslan ve Şeker, 2011: 452).

Engellilere dönük kanuni hakların belirlenmesi ile ilgili taleplerin gün ışığına çıkması ile engellilere yönelik sosyal politikaların şekillenmesi de mümkün olmuştur. 2005 yılında gerçekleştirilen II. Özürlüler Şurası ise, “Özürlüler ve Yerel Yönetimler” ana temasıyla Engelliler Kanunu'nun çıkmasını hızlandırdığı gibi, merkezi ve yerel yönetimlerin engelli dostu sosyal politikaların temel esaslarının belirlenmesine de yardımcı olmuştur (Seyyar, 2008: 81).

2.2.1 Sağlık Alanında Uygulanan Politikalar

Sağlık Bakanlığı, bedensel, sosyal ve ekonomik koşulları nedeniyle engelli durumunda olan yaşlı, engelli, hasta, aile içi şiddete maruz kalmış kişiler, sokak çocukları ve savaş mağdurları gibi farklı sağlık ihtiyacı olan kişilere, uzman ekipler ve gerekli araç ve gereçlerle plan program yaparak belirli aralıklarla sağlık hizmetleri vermektedir. Sağlık Bakanlığı parasal karşılığı olmayan, insanlar için vazgeçilmez sağlık hizmetlerini gerçekleştirmek için gerekli idari ve fiziki birimler oluşturmuştur.

Engelli Kişilere Yönelik Sağlık Hizmetlerinin Sunumuna İlişkin 2010/79 sayılı Sağlık Bakanlığı Genelgesi olarak yayınlanmıştır. Ayrıca (Sapancı, 2013: 65);

1. Engellilik ölçütünün belirlenmesi sınıflandırılması,
2. Verilecek sağlık kurulu raporlarının düzenlenmesi,
3. Sağlık raporunun süresi,
4. Engellilerin belirli aralıklarla engelli durumlarının tekrar belirlenmesi
5. Engellilerin kullanacakları araç, gereç, ortez, protez temini bu raporlarla düzenlenmeleri
6. Sağlık kurumlarının iç ve dış mekânların mimari ve çevresel düzenlemeler gibi konular SB engelli mevzuatında yer almaktadır.

Yatılı ve Gündüzlü Bakım Hizmeti: Mülga olan SHÇEK ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın da devam ettirdiği 2006 tarihli 26244 sayılı Bakıma Muhtaç Engellilerin Tespiti Ve Bakım Hizmeti Esaslarının Belirlenmesine ilişkin bu yönetmeliğin amacı; bakıma muhtaç engellilerin bildirim, tespiti, değerlendirilmesi ile bakım hizmetlerine, bakım ücretlerine ve ödemelerine ilişkin usul ve esasları belirlemektir. Bakım hizmetleri, bakıma muhtaç engellilerin bakımına yönelik olarak kişisel bakım hizmetlerini ve psiko-sosyal destek hizmetlerini kapsar.

“Gündüzlü hizmetler, bakıma muhtaç kişinin kendisine olan saygısını artırarak güçlenmesini, bağımsız yaşamasına yardım ederek yaşam kalitesinin yükseltilme amaçlar. Engellinin toplumla bağlarını koparmadan sosyal, eğitsel, mesleki ve serbest zaman değerlendirme faaliyetleri aracılığıyla gelişmelerine destek olur. Bu tezler değişik amaçlara yönelik olduğu gibi, tek bir amaca (örneğin; serbest: değerlendirme gibi.) yönelik olarak da hizmetlerini planlayabilir” (Acar, Negiz ve Akman, 2013: 270).

Evde Bakım Hizmeti: 20. yy ortalarında artık toplu bakım kurumları, huzurevleri gibi kuruluş ve hu modelleri giderek azalmış ve yaşlı veya engelli bireyin bildiği ortam olan evinde bakımın desteklenmesi olarak bilinen evde bakım modeli gelişmeye başlamıştır. Özellikle Avrupa ülkelerinde gelişmeye başlayan bu hizmet modeli ülkemizde de Sağlık Bakanlığı'nın 2005 tarihli 25751 sayılı Evde Bakım Hizmetleri'nin Sunumu Hakkındaki Yönetmelik çerçevesinde hizmet verilmeye başlanmıştır. “Bu Yönetmeliğin fertlerin ve toplumun sağlığını korumak maksadıyla, evde bakım hizmeti veren sağlık kuruluşlarının açılması, çalışması ve denetlenmesi ile bunları işleten kurum kuruluşların, özel hukuk tüzel kişilerinin ve gerçek kişilerin uyması gereken usul esasları düzenlemektir” (Acar, Negiz ve Akman, 2013: 270).

III. Özürlüler Şurası (2007: 53-54)'ında ele alınan evde bakım; engelli, yaşlı, si hastalığı olan veya nekahet dönemindeki bireyleri buldukları ortamda destekleyerek, sosyal yaşama ayak uydurabilmelerini sağlamak, yaşamlarını mutlu ve huzurlu bir biçimde sürdürerek topluma tam katılımlarını gerçekleştirmek ve bakıma gereksinim duyan bireyin aile üyeleri ve özellikle de ailedeki kadın üzerindeki yükünü hafifletmek için birey ve aileye sunulan psiko-sosyal, fizyolojik ve tıbbi destek hizmetleri ile sosyal hizmetleri içeren bir bakım modelidir.

2.2.2 Rehabilitasyon Alanında Uygulanan Politikalar

Engelli bireylerce yitirilen bir yeteneğin yeniden kazandırılması veya bu kazanım imkansızsa kaybedilen yeteneklerin yerine yenilerinin “ikame edilmesi” rehabilitasyon olarak adlandırılmaktadır (Karataş, 2001:114). Rehabilitasyon merkezleri terapi merkezleri olarak da algılanmaktadır. Moral çöküntüsü içinde olan engelliler, burada verilen hizmetlerle moral yüksekliğine ulaşmaktadırlar. Hatta tedavi ilerledikçe kendi gerçek varlığını hissetmeye, yaşama daha etkin bir biçimde katılmaya başlarlar. Tedavinin son dönemlerinde ‘bak buna şimdi aklım yattı, ‘şimdi ne yapmam gerektiğini biliyorum’, ‘sandığımdan daha kolaymış’ gibi davranışlar sıklıkla gözlemlenmektedir. Kendini tanımış olmanın oluşturduğu güven ve iyimserlik duygusu yaşam sorumluluğunun giderek artan bir istekle üstlenmesi ile rehabilitasyon hizmetlerinin önemi ve gereği bir kez daha ortaya çıkmaktadır (Sapancı, 2013: 69).

Türkiye’de, engellilere yönelik sosyal politikalar ile ilgili stratejik hedefler, ağırlıklı olarak makroekonomik politikalar içeren Beş Yıllık Kalkınma Planlarında belirlenmektedir. Rehabilitasyon ile ilgili olarak Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planında, özürlülerin işe alıştırılması konusu, bir sosyal politika olarak kabul edilmiştir. İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planında, beden ve ruh yapısı açısından engelli olanların sosyal refah hizmetleri kapsamında çalışma hayatına yeniden katılabilmeleri yönünde tıbbî bakım, sosyal ve meslekî rehabilitasyon programlarının düzenlenmesi gerektiği vurgulanmıştır. Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında, engellilerin rehabilitasyonu konusundaki çalışmaların, dar bir çerçeveden kurtarılması ve geniş kapsamlı olarak algılanıp uygulanması gerektiğinin altı çizilmiştir. Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında, genel olarak toplumsal (sosyal) güvenlik sisteminin yaygınlaştırılacağı ve bu anlamda da engellilerin de sosyal

güvenlik kapsamına dâhil edilmesinin önemi üzerinde durulmuştur. Beşinci beş Yıllık Kalkınma Planında, engelli gruplarına eğitim verecek kurumların ihtiyaca cevap verecek seviyeye ulaştırılması hedeflenmiştir. Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı, koruyucu hekimliğin önemine işaret ederek, erken teşhis ve doğru tedavi için gezici ekiplerin oluşturulmasını istemektedir. Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planında, engelli istihdamında etkin olabilecek yöntemler anlatılmıştır (Sakatları Koruma Vakfı Sakatlar Raporu, 19991: 8; Akt: Toplu, 2009: 78 -79).

Engellilik durumunun önlenmemesi ve kişinin yaşamını engelli olarak sürdürmesi halinde tıbbın başta gelen görevi bu kişilerin, rehabilitasyon programlarıyla fonksiyonelliğini arttırmak ve onların toplumun yaşamına uyum sağlamalarını kolaylaştıracak psikolojik ve fizyolojik destek vermektir. Rehabilitasyon engelli kişinin kaybettiği fonksiyonunu mümkün olduğunca kabul etmesini ve sonrasında sosyal yaşama uyumunu sağlamaya yönelik çalışmalardan oluşmaktadır. “Rehabilitasyon hizmet kapsamında da anlaşılacağı gibi... Tek kişi değil bir ekip işi olarak değerlendirilmektedir. Örneğin; zihinsel engelliler hizmet veren bir rehabilitasyon merkezinde hemşireler, sosyal çalışmacı, nörolog, ortopedist, plastik cerrah, üroloji uzmanı gibi uzman hekim ve sağlık idarecisi, fizyoterapist..., psikolog, konuşma terapisti, işitme terapisti, özel eğitim uzmanı, odyolog ..., gibi profesyonel personellerden oluşmaktadır.”

2.2.3 Eğitim Alanında Uygulanan Politikalar

Engellilerin eğitim haklarına ulaşması ve bunlardan faydalanması onların toplumsallaşmasının en önemli parçasıdır. İnsanlar arasında zihinsel güçler bakımından doğuştan gelen bazı farklılıklar ve eşitsizlikler bulunmaktadır. Ancak sosyal devletlerde yaratılıştan mevcut olan bu eşitsizlikler eğitimde fırsat eşitliği ve eşit muamele sayesinde ortadan kaldırılabilir (4. Özürlüler Şurası, İstihdam Fırsat Eşitliği ve Engelliliğe Dayalı Ayrımcılık). Bazen de özellikle eğitimde fırsat eşitsizliği sayesinde bu farklılıklar daha da artabilir. Erken yaşlarda çocuğun içinde bulunduğu çevre ve çocuğa sağlanan eğitimin niteliği onun gelecekteki başarılarını ve dolayısıyla yaşam biçimine ve direk olarak da ülkenin geleceğinde etkili olacaktır (Senemoğlu, 1997: 22).

Türkiye’de engellilere yönelik eğitim politikalarını yürüten en temel kurum Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel

Müdürlüğü'dür. Genel olarak özel eğitim konusundaki amaç, özel eğitim gerektiren bireylerin, milli eğitim sistemimizi düzenleyen genel esaslar çerçevesinde eğitimlerini, toplumda bir iş ve meslek sahibi olarak bütünleşmelerini sağlamaktır (Dalbay, 2009: 44-45):

Erken Çocukluk ve Okul Öncesi Eğitime Yönelik Politikalar: Okul öncesi eğitimin engelli öğrenciler için önemi son zamanlarda daha iyi anlaşılmış ve bu alana yönelik politikalara ağırlık vermeye başlanmıştır. Bu çerçevede engelli çocukların okul öncesi eğitimlerinin zorunlu hale getirilmesi önemli gelişmelerdendir.

Görme Engellilere Yönelik Politikalar: Özel eğitim okullarında görme engellilere ve az görenlere ilköğretim düzeyinde eğitim hizmetleri sunulmaktadır. İlköğretim düzeyindeki görme engellilerin okullarının tümü yatılıdır, gündüzlü devam imkânı sağlanmaktadır. İlköğretimi tamamlayan görme engelliler üst öğrenimlerini normal okullarda sürdürmektedir. İlköğretim ders kitapları Braille olarak basılmakta, diğer araç gereçler ücretsiz dağıtılmaktadır. Ortaöğretime parasız yatılı olarak yerleştirilen görme engellilerin ders kitapları kasetlere okutularak öğrencilerin hizmetine sunulmaktadır. Sağlık Bakanlığı ve Gazi Üniversitesi işbirliği ile "Az Görenlerin Eğitimi Projesi" uygulamaya konulmuştur.

İşitme Engellilere Yönelik Politikalar: Özel eğitim okullarında işitme engellilere ilköğretim ve ortaöğretim düzeyinde yatılı ve gündüzlü hizmet verilmektedir. Ortaöğretimlerini normal okullarda sürdürmeleri esas alınmakla birlikte, meslek liselerine sınavsız yerleştirilmeleri sağlanmış ve çok programlı liseler açılmıştır.

Fiziksel (Ortopedik) Engellilere Yönelik Politikalar: Özel eğitim okullarında ortopedik engellilere okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim düzeyinde eğitim hizmetleri, tıbbi rehabilitasyon ile iç içe sunulmaktadır. Bu engel grubu için açılan meslek lisesinde halen kız öğrenciler dekoratif el sanatları, erkek öğrenciler cilt ve serigrafi, kız ve erkek öğrenciler muhasebe bölümlerine devam etmektedirler.

Dil ve Konuşma Güçlüğü Olanlara Yönelik Politikalar: Dil ve konuşma güçlüğü olan çocuklar, özel eğitim önlemleri alınarak normal okullarda kaynaştırma yoluyla eğitimlerine devam etmektedir. Bu öğrencilere rehberlik ve araştırma merkezlerinde uygun terapi hizmetleri de sunulmaktadır. Öğretmenlerin ve ailelerin, dil ve konuşma güçlükleri konularında bilgi ve deneyimlerini arttırmak amacıyla hazırlanan rehber kitaplar, aile ve öğretmenlere seminerler aracılığıyla ücretsiz dağıtılmaktadır.

2.2.4 İstihdam Alanında Uygulanan Politikalar

Çalışma yaşamında farklı özelliklerde bulunan her insanın çalışabileceği işler vardır. Engellilerin de, engel türlerine ve niteliklerine göre yapabilecekleri işler bulunmaktadır. Engelli bireyler, yapacakları işlere ilişkin gerekli eğitim ve rehabilitasyon sürecinden sonra, çalışma yaşamında yerlerini alabilirler. Çalışma yaşamı engellileri yaşama bağlarken, üretme isteklerini de artırmaktadır (Koca, 2010: 50).

Türkiye’de, daha önceki dönemlerde engellilerle doğrudan ya da dolaylı olarak ilgili kamusal karar ve uygulamalara rastlansa bile, engellilerin istihdam edilerek korunmalarına yönelik sosyal politikaların, daha çok 1960’lı yıllarda uygulanmaya başlandığını söylenebilir. 1961 Anayasası’nda engellilere yönelik doğrudan bir hüküm bulunmamaktadır (Baybora, 2006: 243- 245).

1967 yılında yürürlüğe konulan 854 sayılı Deniz İş Kanunu’nun 13. Maddesi denizcilik alanında faaliyet gösteren işletmelerin “engelli ve eski hükümlü “gemi adamı” çalıştırmak zorundadır” hükmünü içermektedir. Bu hükümlerle birlikte engellilerin kısmen de olsa istihdam edilmesi amaçlanmıştır. 1986 yılında yürürlüğe konulan 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu’nun 39. maddesi ile “özel eğitime muhtaç kişilere iş hayatında geçerliliği olan görevlere hazırlayıcı özel meslek kursların” düzenlenmesi öngörülerek engellilerin istihdam edilmesi amaçlanmıştır (Seyyar, 2008: 81).

Makroekonomik koşullarda ortaya çıkan değişmelere paralel olarak devletin engellilere yönelik istihdam politikaları yeniden belirlenmektedir. Bu bağlamda Türkiye’de 2008 yılında kamuoyunda istihdam paketi olarak adlandırılan 5763 sayılı kanun 2. maddesi ile 4857 Sayılı iş kanununun zorunlu kota uygulamasını düzenleyen 30. maddesi yeniden düzenlenmiştir. Söz konusu düzenleme, 24 Ocak 1980 kararları ile Türkiye’nin ekonomi politikasındaki köklü değişikliğin ve küreselleşmenin iş gücü piyasasına etkisinin bir sonucudur. Bu düzenlemelerle 1967 yılından beri devam eden zorunlu kota uygulamaları terk edilmiş ve primli sistemle teşvik edilen kota uygulamasına geçilmiştir. Buna göre prim teşvikinden yararlanma iki şekilde gerçekleşmektedir. Bunlardan ilki 50’den fazla işçi istihdam ederek %3 engelli kotası kapsamına giren işletmelerin bu kapsamda çalıştırdıkları engellilerin sigorta işveren payının tamamının prime esas kazanç alt sınırı üzerinden hesaplanarak hazine tarafından ödenmesidir. İkincisi ise kota kapsamına girmeyen veya %3’ten fazla engelli istihdam eden işletmelerin fazdan çalıştırdıkları her engelli için sigorta işveren payının %50’sinin prime esas kazanç üzerinden hesaplanarak hazine tarafından karşılanması ile gerçekleşir (Kuzgun, b.t.: 2).

Yukarıda açıklanan yükümlülüğü yerine getirmeyen işletmeler, çalıştırılmayan her engelli ve her ay için 1.357 TL para cezasına çarptırılmaktadır. Ayrıca zorunlu engelli istihdamı ile ilgili yasaları uygulama yetkisi İŞ-KUR’a aittir. İŞ-KUR 50 ya da daha fazla işçi çalıştıran işyerlerini tespit ederek bu işletmelerde zorunlu engelli istihdamını sağlamaya çalışmaktadır. İşletmeler açısından olaya bakıldığında; günümüzde pek çok işletmenin engelli istihdamı yükümlülüğünü tam anlamıyla yerine getirmediği görülmektedir. Bazı işletmelerin engelli istihdamına yönelik yükümlülükleri yerine getirmemek için, engelli çalıştırmak yerine, yalnızca denetim

zamanlarında cezai sorumluluktan kurtulmak için engelli istihdam ediyormuş gibi görüldüğü, 3-4 ay süresince asgari ücretle engelli istihdam ettikleri ve denetleme zamanından sonra engellileri işten çıkardığı belirtilmektedir (Öztürk, 2011: 32-33). Ayrıca Türkiye’de Engelli Bireylerin İstihdamı için yapılan çalışmalara aşağıda yer verilmektedir (Ayan ve diğerleri, b.t.: 3-4).

1. EMSS (Engelli Memur Seçme Sınavı): 3 Ekim 2011 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan yönetmelik gereği tüm kamu kurum ve kuruluşlarına engelli memur alımları EMSS ve lise mezunu olmamış adaylar için kura sistemi ile yapılmaktadır. Bu sınavda engellinin alacağı puanla, atama öncesi kurumun belirleyeceği kişiden oluşan bir atama onay komisyonu ile engellinin başvurduğu pozisyona engel durumunun uygun olup olmadığı değerlendirildikten sonra atama onayı olumlu veya olumsuz bir şekilde neticelendirilmektedir.
2. Ortopedik Engelliler İçin Çalışma Alanları: Ülkemizde ortopedik engelli bireyler genellikle gişe memuru, resepsiyoncu, satıcı, ticari tanıtımcı, fabrika temsilcisi, kilim dokuyucu, çilingir, tamirci, makinist, deri işçisi, terzi, stilist, modelist, mobilya döşemecisi, ambalajcı, kuru temizleme işçisi, zabıt katibi, daktilografi, posta ayırım memuru, telefon santral operatörü, metin yazarı, heykeltıraş, bestekar, müzisyen, ses sanatçısı, masör, kütüphaneci olarak işe alınmaktadır.
3. Görme Engelliler İçin Çalışma Alanları: Ülkemizde görme engelli bireyler genellikle masörlük, santralcilik, çilingircilik, trikotaj, hayvancılık, tüm müzik aletleri ile sosyal ve kültürel etkinlikler, öğretmenlik, politika, gazetecilik, sekreterlik gibi işlerde çalışmaktadır. Ayrıca bilgisayar kullanımı, daktilografi, politika ve sosyal ve kültürel etkinliklerde görev almaktadırlar.
4. İşitme Engelliler İçin Çalışma Alanları: Ülkemizde işitme engelli bireyler genellikle halıcılık, daktilograf, trikotaj, muhasebe, fotoğrafçılık, tabela işleri, ayakkabıcılık, marangoz, demircilik, kaynakçılık, sıhhi tesisat, mimari proje ressamlığı, el örgücülüğü oymacılık, kuaför, tarım işleri, pano ve süs eşyası yapımı, turizmcilik, masörlük gibi işlerde çalışmaktadır.
5. Zihinsel Engelliler İçin Çalışma Alanları: Ülkemizde zihinsel engelli bireyler büro elemanları, metal işleri, ağaç işleri, el sanatları, makrame, hasır örgücülüğü, ayakkabıcılık, halıcılık, dokumacılık, tamir işleri, aşçılık, otomobil bakımı gibi işlerde çalışmaktadır. Ayrıca el sanatları ve seramik gibi alanlarda da istihdam edilmektedirler.

Hükümet 2013 yılında yaptığı yasal düzenlemeler ile engelli çalıştırma yükümlülüğü bulunmadığı hâlde engelli çalıştıran ve engelli çalıştırma yükümlülüğünün üzerinde engelli çalıştıran işyerlerine bu çalışanların sosyal güvenlik primlerini ödeyerek teşvik sağlamaya başladı. Her ne kadar bu koalisyonun belirli zamanlarda engelli çalıştırma yükümlülüğü uygulamasını gevşetmeye yönelik karşı politik çabaları sürse de engelli bireyleri engeli olmayan bireylerle aynı işyerlerinde ve sosyal güvence kapsamında çalıştırmayı temel alan engelli çalıştırma yükümlülüğünün genel anlamda olumlu ancak erişilebilirlik düzenlemeleri ile

tamamlanmadığı ölçüde ise yetersiz olduğunu iddia etmek mümkün. Türkiye İstatistik Kurumu'nun verilerine göre, 2013 yılının Şubat ayında kamu ve özel sektörde yaklaşık 72 bin engelli birey çalışıyor. 2012 yılında ülkede toplam yaklaşık 23 milyon kişinin istihdam edildiği göz önünde bulundurulduğunda, engelli istihdamının hâlen sembolik düzeyde kaldığı görülebilir (Yılmaz, 2014: 71).

2.3 Yerel Yönetimlerin Engelli Vatandaşlara Yönelik Uyguladıkları Sosyal Politikalar

Yerel yönetimlerin esas varoluş nedeni, yönetim alanı içerisinde bulunan vatandaşların temel kamu hizmetlerinin karşılanmasıdır. Yerel yönetimler hizmetlerini sunarlarken, sadece günümüze ilişkin değil, uzun dönemli planlar yaparak, kaynaklarını akılcı bir şekilde kullanmalıdırlar. Yerel yönetimlerin en önemli görevleri; vatandaşların eğitim, ulaşım, sosyal yardım gibi beklentilerini karşılamak, bunları yaparken de çevreyi ve planlı kentleşmeyi göz önünde bulundurmalarıdır. İlgili yasal düzenlemelerle merkezi yönetim tarafından yerel yönetimlerin yetki alanları genişletilmiştir. Bu da engellilere en yakın olan ve en kolay ve hızlı ulaşabilecek olan yerel yönetimlerin önemini artırmaktadır (II. Özürlüler Şurası, 2005).

2.3.1 Katılımcı Demokrasi Politikaları

Yerel yönetimler, “yöre halkının gereksinimlerini etkin bir şekilde karşılamak üzere kurulan, yerel topluluğa kamu hizmeti veren ve yerel halkın kendi seçtiği organlarca yönetilen, yönetsel, siyasal ve toplumsal örgütlerdir” (Yıldız, 1996: 3). Yerel yönetimler, demokrasinin aşağıdan yukarıya doğru yapılanması işlevini gören kurum olarak ifade edilmektedir. “Yerel yönetimle demokrasiyi, etkin ve işlevsel etkileşimiyle bir düzlemde buluşturan, temsil ve katılma kurumlarıdır” (Çukurçayır, 2008: 26).

“Kent yaşamında; kent vizyonunun ve hemşerilik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirmeye” çalışan kent konseyleri, katılımcı demokrasinin somut bir uygulama biçimidir (03.07.2005 tarih ve 5393 sayılı

Belediye Kanunu; m. 76.). Katılımcı demokrasi ve sosyal dayanışma anlayışı, kent insanının gönüllü katılımı ile bir anlam ifade etmektedir” (Seyyar, 2008: 83). Gönüllü katılım “maddi olarak herhangi bir beklenti olmaksızın, yaşanılan topluma sahip çıkılarak yalnızca karar aşamasında değil, uygulamada da bilfiil sorumluluk alınması”dır (Şengül ve Çetinkaya, 2013: 3).

Diğer taraftan belediyelerce engellilere yönelik yürütülen hizmetlerin etkinlik ve verimliliği, yerel yönetim sınırlarında yaşayan vatandaşların desteğine bağlıdır. Bu nedenle Belediye Kanunu'nun 77. maddesi, yerel sosyal dayanışma ve bütünleşme açısından gönüllü katılımın önemine işaret etmekte, aktif sosyal politikaların uygulanması açısından gönüllü vatandaşların katılımı için programlar yapılmasını öngörmektedir. Vatandaşlık, hemşerilik ve kent bilincinin geliştirilmesinde kent konseyleri önemli sosyal fonksiyon üstlenmektedirler. Kent konseylerine geniş sosyal kesimlerin gönüllü katılımlarıyla engellilerin toplum hayatına katılımları kolaylaşacaktır (Seyyar, 2008: 83- 84).

2.3.2 Engelli Dostu Aile Politikaları

Engeliler için aile ve yakın çevre desteği de önem arz eder. Ailenin engelli bireylere destek amacıyla bir yandan eğitilmesi, engellilere karşı olumsuz tutum ve davranışlar konusunda bilinçlenmesi sağlanmalıdır. Ayrıca aileye maddi ve manevi desteğin artırılarak sürdürülmesi gerekir (Kesgin, 2014: 11).

Engelli bireye sahip ailenin hem aile içinde hem de toplum içinde huzurlu ve uyumlu yaşayabilmesi için, bu tür ailelere yönelik destekleme programlarının uygulanması gereklidir. Engellilere yönelik hizmet birimleri, yaşadıkları yerde varsa “Aile Danışma Merkezleri” veya “Toplum Merkezleri” ile birlikte “aile okulu” anlamında engellilere ve ailelerine dönük sosyal pedagojik destek programları uygulamalıdır. “Engelli hizmet birimlerinin, özellikle eşler arası anlaşmazlıklarda ve okul, anne, baba, çocuk münasebetlerindeki sorunların çözümünde, evlenme çağına gelen ve gelmekte olan engellilere cinsel eğitim konularında nitelikli uzmanlarla işbirliği yapmaları elzemdir” (Seyyar, 2008: 84).

2.3.3 Sağlık Hizmetlerine İlişkin Sosyal Politikalar

Yerel yönetimler sağlık hizmetlerine ilişkin, engellilere yönelik farklı hizmetlerde bulunmaktadır. Bunların başında açmış oldukları sağlık evlerinden engelliler faydalanırlarken, evde sağlık ve bakım hizmetlerinden evde temizlik hizmetlerinden yararlanabilmektedirler. Ayrıca cenaze hizmetlerinden de diğer ihtiyaç sahibi olan vatandaşlar gibi engelli vatandaşlarda ücretsiz olarak yararlanmaktadır (Negiz ve Akman, 2013: 57).

2.3.4 Ulaşım Hizmetlerine Yönelik Sosyal Politikalar

Engelliler açısından fiziki çevrenin düzenlenmesi, kent içinde bir yerden diğer yere ulaşım, mimari düzenlemeler elzem konuların başında gelmektedir. Kent içindeki cadde ve kaldırımlar, ulaşımında kullanılan toplu taşıma araçları ne kadar engellilere yönelik düzenlenirse, engelliler sosyal hayata daha fazla katılım gösterebileceklerdir. Toplumsal bütünleşmenin sağlanabilmesi, katılımcı demokrasi anlayışıyla birlikte, engellilere yönelik ulaşım olanaklarının artırılması, engellerin kaldırılması ile mümkün olabilecektir (Seyyar, 2008: 84).

2.3.5 İstihdama Yönelik Sosyal Politikalar

Engelli kesim istihdama sahip olsa dahi bu istihdam birçok durumda engellileri tatmin etmekten uzaktır. Çünkü ekonomik hayat çoğu zaman engelli bireyler için denetimsizliği, düşük ücreti ve enformel çalışmayı ifade etmektedir. Bu bireyler vasıf gerektiren teknik bilgilerden çoğu kere mahrum oldukları için çok düşük ücretlerle enformel sektörde iş bulabilmekte, bu durum bir yandan kayıt dışılığı teşvik ederken, aynı zamanda engellilerin emeğinin sömürülmesiyle sonuçlanmaktadır (Kesgin, 2014: 5-6).

Yerel yönetimlerin, yasal açıdan doğrudan işyeri açma gibi somut misyonu olmasa bile, açtıkları meslek edindirme kursları ile dolaylı yoldan engelli istihdamına katkıda bulunmaktadır. Diğer taraftan korumalı işyerleri açarak, engellilere doğrudan iş imkânı sağlayabilmektedirler. Böylelikle, işgücü niteliği taşıyan işsiz engelliler yoksulluktan kurtarılarak, sosyal yaşamda daha aktif olmaları sağlanabilir (Seyyar, 2008: 85).

2.3.6 Eğitime Yönelik Sosyal Politikalar

Engelliler, sosyal ve ekonomik hayatta var olmaları için önemli bir unsur olan eğitim imkânlarından da diğer fertlere göre daha fazla yoksundur. Toplumsal kesimler içinde engellilerin diğer kesimlere göre eğitim durumlarının daha düşük kalması dünya çapında genel geçer bir gerçekliği ifade etmesi açısından manidardır. (Kesgin, 2014: 6).

Ayrıca Özel eğitime muhtaç olan öğrencilerin yaklaşık olarak %50'sinin eğitimden mahrum oldukları göz önüne alındığında; belediyeler, kanunlarla belirtilen eğitimle ilgili yetkilerini, engelli bireylere öncelik verecek şekilde kullanabilirler. Belediyeler engelli vatandaşlara eğitim açısından maddî veya lojistik yönden destek olmalıdır. Mesela belediyeler, eğitilebilir zihinsel engellilerin de yer alabileceği meslek ve beceri kazandırma kursları açabilir (Seyyar, 2008: 84).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YEREL YÖNETİMLERDE ENGELLİLERE YÖNELİK UYGULANAN SOSYAL POLİTİKALARIN ENGELLİ VATANDAŞLAR TARAFINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ (AFYONKARAHİSAR İLİ ÖRNEĞİ) BİR ARAŞTIRMA

3.1 Araştırmanın Amacı ve Hipotezleri

Bu araştırmanın temel amacı; bedensel engelli vatandaşlar açısından, kendilerine yönelik olarak yerel yönetimlerin uyguladığı sosyal politikaları incelemektir. Bedensel engelli vatandaşların tanımlayıcı özelliklerine göre; yerel yönetimlerin uyguladığı sosyal politikaları algılama düzeylerinde farklılık olup olmadığı incelemek de araştırmanın diğer amacını oluşturmaktadır. Amaç doğrultusunda araştırmada aşağıdaki hipotezler sorgulanmaktadır:

- H₁: Araştırmaya katılan engelli vatandaşların yaşlarına göre, yerel yönetimlerin uyguladığı sosyal politikaları algılama düzeyi farklılık göstermektedir.
- H₂: Araştırmaya katılan engelli vatandaşların cinsiyetlerine göre, yerel yönetimlerin uyguladığı sosyal politikaları algılama düzeyi farklılık göstermektedir.
- H₃: Araştırmaya katılan engelli vatandaşların medeni durumlarına göre, yerel yönetimlerin uyguladığı sosyal politikaları algılama düzeyi farklılık göstermektedir.
- H₄: Araştırmaya katılan engelli vatandaşların eğitim düzeylerine göre, yerel yönetimlerin uyguladığı sosyal politikaları algılama düzeyi farklılık göstermektedir.
- H₅: Araştırmaya katılan engelli vatandaşların aylık gelir durumlarına göre, yerel yönetimlerin uyguladığı sosyal politikaları algılama düzeyi farklılık göstermektedir.

H₆: Araştırmaya katılan engelli vatandaşların çalışma durumlarına göre, yerel yönetimlerin uyguladığı sosyal politikaları algılama düzeyi farklılık göstermektedir.

H₇: Araştırmaya katılan engelli vatandaşların engel türlerine göre, yerel yönetimlerin uyguladığı sosyal politikaları algılama düzeyi farklılık göstermektedir.

3.2 Araştırmanın Modeli

Bu araştırma “tarama modeli” olarak tasarlanmıştır. “Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekilde betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez” (Karasar, 2009: 77).

3.3 Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2014 yılında Afyonkarahisar il merkezinde yaşayan engelli vatandaşlar oluşturmaktadır. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı bünyesinde yer alan ulusal engellilik veri tabanı (ÖZVER) e kayıtlı raporundan edinilen bilgilere göre evrende 15 yaş üzerinde 2376 bedensel engelli vatandaş bulunmaktadır. Araştırmada örneklem basit rastgele örnekleme metodu ile belirlenmiştir (Salant ve Dillman, 1994: 55)

$$n = N t^2 p q / d^2 (N-1) + t^2 p q$$

N: Hedef kitledeki birey sayısı

n: Örneklem alınacak birey sayısı

p: İncelenen olayın görülüş sıklığı (gerçekleşme olasılığı)

q: İncelenen olayın görülme sıklığı (gerçekleşme olasılığı)

t: Belirli bir anlamlılık düzeyinde, t tablosuna göre bulunan teorik değer

d: Olayın görülüş sıklığına göre kabul edilen \pm örnekleme hatasıdır.

Formülü kullanılarak homojen bir yapıda olmayan bu evren için %99 güven aralığında, \pm %10 örnekleme hatası ile gerekli örneklem büyüklüğü $n = 156$ olarak

hesaplanmıştır. Anket sonuçlarından daha genel sonuçlara ulaşmak için araştırma 232 engelli vatandaş üzerinde gerçekleştirilmiştir.

Tablo 3.1: Araştırmanın evren ve örnekleme (sgkrehberi.com/haber/11037).

Engel Cinsi		Türkiye Geneli Engelli Sayıları	Türkiye Geneli %	Afyonkarahisar İl Merkezinde Engelli Sayıları	Ankete Katılan Sayı	Afyonkarahisar İl Merkezinde Ankete Katılan Oranı
Fiziksel Engelli	Görme Engelli	216.077	14%	701	98	13,97%
	İşitme Engelli	156.573	10%	508	35	6,88%
	Konuşma Engelli	37.494	2%	122	19	15,61%
	Ortopedik Engelli	321.895	21%	1045	80	7,65%
TOPLAM	Fiziksel Engelli	732.039	47%	2376	232	9,76%

Zihinsel Engelli	827.183	53%			
Ruhsal ve Duygusal Engelli					
Birden Fazla Engeli Olanlar					
GENELTOPLAM	1.559.222	100			

Kaynaktaki veriler 200.000 il nüfusuna göre oranlanarak 15 yaş üzeri fiziksel engelliler bulunmuştur.

Afyonkarahisar merkezinde evreni oluşturan 2376 fiziksel engelli de 156 örneklem %6,56 oranını oluşturmaktadır. Engel cinslerine göre örneklem dağılımına baktığımızda en düşük işitme engelli %6,88 ile yeterli örneklem katılmıştır ($6,56 < 6,88$).

3.4 Araştırmanın Kısıtlılıkları

Bu araştırmada engelli tanımında kullanılan

A. Fiziksel Engelli

- a. Görme
- b. İşitme
- c. Konuşma
- d. Ortopedik

B. Zihinsel Engelli

C. Ruhsal ve Duygusal Engelli

Gruplarında bulunan fiziksel engelli (görme, işitme, konuşma, ortopedik) engelliler araştırmanın konusunu oluşturmuştur. Zihinsel, ruhsal ve duygusal engelliler araştırmanın kapsamı alanı dışındadır.

Ayrıca araştırma Afyonkarahisar ili merkez ilçede 15 yaş üzerinde olan ve araştırmaya gönüllü katılan 232 bedensel engelli ile kısıtlıdır.

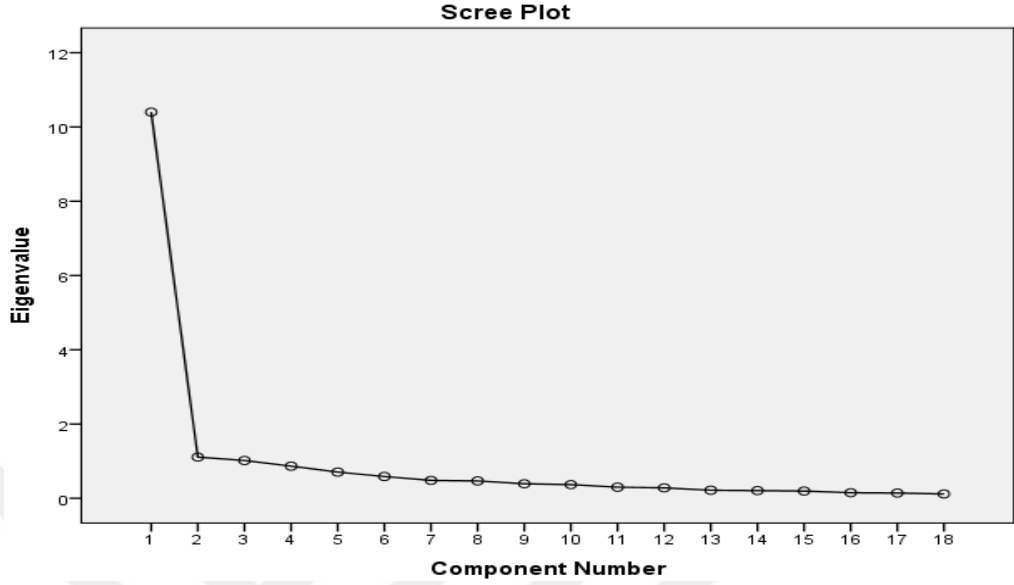
3.5 Veri Toplama Araçları

Araştırmada veriler araştırmacı tarafından ilgili literatürden faydalanılarak oluşturulmuştur. Söz konusu anket iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde katılımcıların tanımlayıcı özelliklerini belirlemeye yönelik (yaş, cinsiyet, vb.) çoktan seçmeli 7 soru bulunmaktadır. İkinci bölümde 5'li likert tipinde hazırlanmış 18 önerme bulunmaktadır. Araştırmada ölçeğe ilişkin güvenilirlik ve faktör analizi yapılmıştır. Güvenilirlik analizi sonucunda; ölçekteki 18 maddenin genel güvenilirliği 0,949 olarak yüksek bulunmuştur. Yapılan Kmo ve Barlett analizi sonucunda KMO değerinin 0,950 olarak Barlett değerinin ise 0,05 den küçük olduğu ve faktör analizinin yapılabilir olduğu görülmüştür. Faktör analizi sonucunda toplam varyansı %69,58 olan 3 faktör oluşmuştur.

Tablo 3.2: Ölçek faktör yapısı.

Boyut	Madde	Faktör Yüğü	Varyans
Faktör 1	s3	0,839	43,098
	s13	0,828	
	s15	0,795	
	s17	0,770	
	s4	0,761	
	s18	0,755	
	s16	0,744	
	s10	0,718	
	s2	0,716	
	s1	0,713	
	s5	0,697	
	s14	0,690	
Faktör 2	s9	0,743	20,201
	s8	0,690	
	s7	0,631	
	s11	0,608	
Faktör 3	s12	0,954	6,280
Toplam Varyans % 69,58			

Ölçekteki faktör sayısını belirlemek üzere öz değerlere göre saçılım grafiği incelenmiştir.

Şekil 3.1: Faktör yapısı saçılım grafiği.

Faktör yapısını belirleyen saçılım grafiği incelendiğinde birinci faktörden sonra kırılımın gerçekleşmesi ölçeğin tek faktörlü bir yapıda olduğunu göstermiştir. Araştırmada ölçeğin genel puanı kullanılmıştır.

3.6 Verilerin İstatistiksel Analizi

Araştırmada elde edilen veriler SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 22.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde tanımlayıcı istatistiksel yöntemleri olarak sayı, yüzde, ortalama, standart sapma kullanılmıştır.

İki bağımsız grup arasında niceliksel sürekli verilerin karşılaştırılmasında t-testi, ikiden fazla bağımsız grup arasında niceliksel sürekli verilerin karşılaştırılmasında Tek yönlü (One way) Anova testi kullanılmıştır. Anova testi sonrasında farklılıkları belirlemek üzere tamamlayıcı post-hoc analizi olarak Scheffe testi kullanılmıştır.

Elde edilen bulgular %95 güven aralığında, %5 anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

3.7 Araştırmanın Bulguları

Bu başlıkta, araştırma probleminin çözümü için, araştırmaya katılan vatandaşların ölçekler yoluyla toplanan verilerin analizi sonucunda elde edilen bulgular yer almaktadır. Elde edilen bulgulara dayalı olarak açıklama ve yorumlar yapılmıştır.

Tablo 3.3: Araştırmaya katılanların demografik özelliklerine göre dağılımı.

Tablolar	Gruplar	Frekans(n)	Yüzde (%)
Yaş	15-25 Yaş	77	33,2
	26-35 Yaş	59	25,4
	36-45 Yaş	58	25,0
	45 Yaş ve üzeri	38	16,4
Cinsiyet	Kadın	91	39,2
	Erkek	141	60,8
Medeni Durum	Evli	117	50,4
	Bekâr	115	49,6
Eğitim Düzeyi	İlkokul	56	24,1
	Ortaokul	69	29,7
	Lise	82	35,3
	Ön lisans ve Lisans	25	10,8
Aylık Gelir	Gelirim Yok	61	26,3
	1-1000 TL	99	42,7
	1001-2000	47	20,3
	2001 ve üzeri	25	10,8
Çalışma Durumu	Çalışıyorum	96	41,4
	Çalışmıyorum	136	58,6
Engel Türü	Görme	98	42,2
	İşitme	35	15,1
	Konuşma	19	8,2
	Ortopedik	80	34,5
	Toplam	232	100,0

Vatandaşların yaş değişkenine göre 77'si (%33,2) 15-25 yaş, 59'u (%25,4) 26-35 yaş, 58'i (%25,0) 36-45 yaş, 38'i (%16,4) 45 yaş ve üzeri olarak dağılmaktadır.

Vatandaşların cinsiyet değişkenine göre 91'i (%39,2) kadın, 141'i (%60,8) erkek olarak dağılmaktadır.

Vatandaşların medeni durum değişkenine göre 117'si (%50,4) evli, 115'i (%49,6) bekâr olarak dağılmaktadır.

Vatandaşların eğitim düzeyi değişkenine göre 56'sı (%24,1) ilkokul, 69'u (%29,7) ortaokul, 82'si (%35,3) lise, 25'i (%10,8) ön lisans ve lisans olarak dağılmaktadır.

Vatandaşların aylık gelir değişkenine göre 61'i (%26,3) gelirim yok, 99'u (%42,7) 1-1000 TL, 47'si (%20,3) 1001-2000, 25'i (%10,8) 2001 ve üzeri olarak dağılmaktadır.

Vatandaşların çalışma durumu değişkenine göre 96'sı (%41,4) çalışıyorum, 136'sı (%58,6) çalışmıyorum olarak dağılmaktadır.

Vatandaşların engel türü değişkenine göre 98'i (%42,2) görme, 35'i (%15,1) işitme, 19'u (%8,2) konuşma, 80'i (%34,5) ortopedik olarak dağılmaktadır.

Tablo 3.4: Sosyal politikalara yönelik vatandaş algısı.

	N	Ort	Ss	Min.	Max.
Genel Değerlendirme	232	2,999	0,897	1,110	4,220

Araştırmaya katılan vatandaşlar Sosyal Politikaları orta ($2,999 \pm 0,897$) düzeyde etkili görmektedir.

Araştırmaya katılan vatandaşların Sosyal Politikalar ile ilgili ifadelerine verilen yanıtların dağılımı Tablo 3.5'de görülmektedir.

Tablo 3.5: Araştırmaya katılan vatandaşların sosyal politikalar ile ilgili ifadelere verilen yanıtların dağılımı.

	Hiç Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Çok Katılıyorum		Ort	Ss
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
Engellilere Yönelik Olarak Belediyelerin Yapmış Olduğu Eğitim Faaliyetlerini Yeterli Buluyorum.	61	26,3	44	19,0	19	8,2	108	46,6	0	0,0	2,750	1,285
Engellilere Yönelik Yapılan Sosyal Hizmetlerin Yeterli Olduğunu Düşünüyorum.	49	21,1	36	15,5	25	10,8	121	52,2	1	0,4	2,953	1,242
Engellilere Yönelik Yapılan Sosyal Yardımlar Yeterlidir.	42	18,1	35	15,1	31	13,4	119	51,3	5	2,2	3,043	1,216
Engellilere Yönelik Yapılan Çevre Düzenlemelerini Yeterli Buluyorum.	54	23,3	46	19,8	28	12,1	100	43,1	4	1,7	2,802	1,264
Engellilerin Eğitimine Önem Verildiğini Düşünüyorum.	35	15,1	38	16,4	47	20,3	107	46,1	5	2,2	3,039	1,148
Engellilerin Meslek Sahibi Olmasına Yönelik Çalışmaları Yeterli Görüyorum.	52	22,4	27	11,6	56	24,1	92	39,7	5	2,2	2,875	1,219
Engellilerin Rehabilitasyonuna Yönelik Uygulamalar Yeterlidir.	26	11,2	29	12,5	70	30,2	105	45,3	2	0,9	3,121	1,025
Engellilere Yönelik Sosyal Desteğin Bağımlılığa Yol Açtığını Düşünüyorum.	21	9,1	47	20,3	38	16,4	109	47,0	17	7,3	3,233	1,131
Belediyenin Engellilere Önyargısız Yaklaştığını Düşünüyorum.	16	6,9	30	12,9	44	19,0	117	50,4	25	10,8	3,453	1,068
Engellilere Yönelik Hizmetlerde Engelli Yakınları Da Gözetilmektedir.	31	13,4	29	12,5	35	15,1	107	46,1	30	12,9	3,328	1,240
Sportif Ve Sosyal Faaliyetler Konusunda, Engellilere Yönelik Hizmetleri Ve Düzenlemeleri Yeterli Buluyorum.	44	19,0	39	16,8	25	10,8	116	50,0	8	3,4	3,022	1,253
Engellilere Yönelik Yapılan Sosyal Yardımların Suiistimal Edildiğini Düşünüyorum.	49	21,1	89	38,4	22	9,5	59	25,4	13	5,6	2,560	1,233
Engellilere Yönelik Olarak Sağlık Alanındaki Uygulamaları Yeterli Buluyorum.	35	15,1	33	14,2	41	17,7	119	51,3	4	1,7	3,103	1,150
Engellilerin Yaşam Kalitesini Yükseltmeye Yönelik Uygulamaların Yapıldığını Düşünüyorum.	41	17,7	39	16,8	24	10,3	119	51,3	9	3,9	3,069	1,243
Engellilerin Sosyal Yaşama Adapte Olabilmesi İçin Gerekli Olan Uygulamaları Yeterli Buluyorum.	38	16,4	40	17,2	35	15,1	112	48,3	7	3,0	3,043	1,198
Yerel Yönetimlerce Engellilerin Ulaşımını Kolaylaştırma Konusunda Yapılan Uygulamaları Yeterli Görüyorum.	58	25,0	42	18,1	14	6,0	102	44,0	16	6,9	2,897	1,376
Yerel Yönetimlerin Yeterince Engelli İstihdam Ettiklerini Düşünüyorum.	55	23,7	38	16,4	19	8,2	110	47,4	10	4,3	2,922	1,327
Eğlence Ve Sosyal Mekânların Engelliler İçin Uygun Olduğunu Düşünüyorum.	66	28,4	41	17,7	13	5,6	105	45,3	7	3,0	2,767	1,357

Araştırmaya katılan vatandaşların Sosyal Politikalar ile ilgili ifadelerine verdiği cevaplar incelendiğinde;

“Engellilere yönelik olarak belediyelerin yapmış olduğu eğitim faaliyetlerini yeterli buluyorum.” ifadesine vatandaşların, %26,3'ü (n=61) hiç katılmıyorum, %19,0'ı (n=44) katılmıyorum, %8,2'si (n=19) kararsızım, %46,6'sı (n=108) katılıyorum yanıtını vermişlerdir. Vatandaşların “Engellilere yönelik olarak belediyelerin yapmış olduğu eğitim faaliyetlerini yeterli buluyorum.” ifadesine orta (2,750 ± 1,285) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“Engellilere yönelik yapılan sosyal hizmetlerin yeterli olduğunu düşünüyorum.” ifadesine vatandaşların, %21,1'i (n=49) hiç katılmıyorum, %15,5'i (n=36) katılmıyorum, %10,8'i (n=25) kararsızım, %52,2'si (n=121) katılıyorum, %0,4'ü (n=1) çok katılıyorum yanıtını vermişlerdir. Vatandaşların “Engellilere yönelik yapılan sosyal hizmetlerin yeterli olduğunu düşünüyorum.” ifadesine orta (2,953 ± 1,242) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“Engellilere yönelik yapılan sosyal yardımlar yeterlidir.” ifadesine vatandaşların, %18,1'i (n=42) hiç katılmıyorum, %15,1'i (n=35) katılmıyorum, %13,4'ü (n=31) kararsızım, %51,3'ü (n=119) katılıyorum, %2,2'si (n=5) çok katılıyorum yanıtını vermişlerdir. Vatandaşların “Engellilere yönelik yapılan sosyal yardımlar yeterlidir.” ifadesine orta (3,043 ± 1,216) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“Engellilere yönelik yapılan çevre düzenlemelerini yeterli buluyorum.” ifadesine vatandaşların, %23,3'ü (n=54) hiç katılmıyorum, %19,8'i (n=46) katılmıyorum, %12,1'i (n=28) kararsızım, %43,1'i (n=100) katılıyorum, %1,7'si (n=4) çok katılıyorum yanıtını vermişlerdir. Vatandaşların “Engellilere yönelik yapılan çevre düzenlemelerini yeterli buluyorum.” ifadesine orta (2,802 ± 1,264) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“Engellilerin eğitimine önem verildiğini düşünüyorum.” ifadesine vatandaşların, %15,1'i (n=35) hiç katılmıyorum, %16,4'ü (n=38) katılmıyorum, %20,3'ü (n=47) kararsızım, %46,1'i (n=107) katılıyorum, %2,2'si (n=5) çok katılıyorum yanıtını vermişlerdir. Vatandaşların “Engellilerin eğitimine önem verildiğini düşünüyorum.” ifadesine orta (3,039 ± 1,148) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“Engellilerin meslek sahibi olmasına yönelik çalışmaları yeterli görüyorum.” ifadesine vatandaşların, %22,4'ü (n=52) hiç katılmıyorum, %11,6'sı (n=27)

katılmıyorum, %24,1'i (n=56) kararsızım, %39,7'si (n=92) katılıyorum, %2,2'si (n=5) çok katılıyorum yanıtını vermişlerdir. Vatandaşların “Engellilerin meslek sahibi olmasına yönelik çalışmaları yeterli görüyorum.” ifadesine orta (2,875 ± 1,219) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“Engellilerin rehabilitasyonuna yönelik uygulamalar yeterlidir.” ifadesine vatandaşların, %11,2'si (n=26) hiç katılmıyorum, %12,5'i (n=29) katılmıyorum, %30,2'si (n=70) kararsızım, %45,3'ü (n=105) katılıyorum, %0,9'u (n=2) çok katılıyorum yanıtını vermişlerdir. Vatandaşların “Engellilerin rehabilitasyonuna yönelik uygulamalar yeterlidir.” ifadesine orta (3,121 ± 1,025) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“Engellilere yönelik sosyal desteğin bağımlılığa yol açtığını düşünüyorum.” ifadesine vatandaşların, %9,1'i (n=21) hiç katılmıyorum, %20,3'ü (n=47) katılmıyorum, %16,4'ü (n=38) kararsızım, %47,0'ı (n=109) katılıyorum, %7,3'ü (n=17) çok katılıyorum yanıtını vermişlerdir. Vatandaşların “Engellilere yönelik sosyal desteğin bağımlılığa yol açtığını düşünüyorum.” ifadesine orta (3,233 ± 1,131) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“Belediyenin engellilere önyargısız yaklaştığını düşünüyorum.” ifadesine vatandaşların, %6,9'u (n=16) hiç katılmıyorum, %12,9'u (n=30) katılmıyorum, %19,0'ı (n=44) kararsızım, %50,4'ü (n=117) katılıyorum, %10,8'i (n=25) çok katılıyorum yanıtını vermişlerdir. Vatandaşların “Belediyenin engellilere önyargısız yaklaştığını düşünüyorum.” ifadesine yüksek (3,453 ± 1,068) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“Engellilere yönelik hizmetlerde engelli yakınları da gözetilmektedir.” ifadesine vatandaşların, %13,4'ü (n=31) hiç katılmıyorum, %12,5'i (n=29) katılmıyorum, %15,1'i (n=35) kararsızım, %46,1'i (n=107) katılıyorum, %12,9'u (n=30) çok katılıyorum yanıtını vermişlerdir. Vatandaşların “Engellilere yönelik hizmetleri ve düzenlemeleri yeterli buluyorum.” ifadesine orta (3,328 ± 1,240) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“Sportif ve sosyal faaliyetler konusunda, engellilere yönelik hizmetleri ve düzenlemeleri yeterli buluyorum.” ifadesine vatandaşların, %19,0'ı (n=44) hiç katılmıyorum, %16,8'i (n=39) katılmıyorum, %10,8'i (n=25) kararsızım, %50,0'ı (n=116) katılıyorum, %3,4'ü (n=8) çok katılıyorum yanıtını vermişlerdir. Vatandaşların “Sportif ve sosyal faaliyetler konusunda, engellilere yönelik hizmetleri

ve düzenlemeleri yeterli buluyorum. İfadesine orta ($3,022 \pm 1,253$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“Engellilere yönelik yapılan sosyal yardımların suiistimal edildiğini düşünüyorum.” ifadesine vatandaşların, %21,1'i (n=49) hiç katılmıyorum, %38,4'ü (n=89) katılmıyorum, %9,5'i (n=22) kararsızım, %25,4'ü (n=59) katılıyorum, %5,6'sı (n=13) çok katılıyorum yanıtını vermişlerdir. Vatandaşların “Engellilere yönelik yapılan sosyal yardımların suiistimal edildiğini düşünüyorum.” ifadesine zayıf ($2,560 \pm 1,233$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“Engellilere yönelik olarak sağlık alanındaki uygulamaları yeterli buluyorum.” ifadesine vatandaşların, %15,1'i (n=35) hiç katılmıyorum, %14,2'si (n=33) katılmıyorum, %17,7'si (n=41) kararsızım, %51,3'ü (n=119) katılıyorum, %1,7'si (n=4) çok katılıyorum yanıtını vermişlerdir. Vatandaşların “Engellilere yönelik olarak sağlık alanındaki uygulamaları yeterli buluyorum.” ifadesine orta ($3,103 \pm 1,150$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“Engellilerin yaşam kalitesini yükseltmeye yönelik uygulamaların yapıldığını düşünüyorum.” ifadesine vatandaşların, %17,7'si (n=41) hiç katılmıyorum, %16,8'i (n=39) katılmıyorum, %10,3'ü (n=24) kararsızım, %51,3'ü (n=119) katılıyorum, %3,9'u (n=9) çok katılıyorum yanıtını vermişlerdir. Vatandaşların “Engellilerin yaşam kalitesini yükseltmeye yönelik uygulamaların yapıldığını düşünüyorum.” ifadesine orta ($3,069 \pm 1,243$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“Engellilerin sosyal yaşama adapte olabilmesi için gerekli olan uygulamaları yeterli buluyorum.” ifadesine vatandaşların, %16,4'ü (n=38) hiç katılmıyorum, %17,2'si (n=40) katılmıyorum, %15,1'i (n=35) kararsızım, %48,3'ü (n=112) katılıyorum, %3,0'ı (n=7) çok katılıyorum yanıtını vermişlerdir. Vatandaşların “Engellilerin yaşam kalitesini yükseltmeye yönelik uygulamaların yapıldığını düşünüyorum.” ifadesine orta ($3,043 \pm 1,198$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“Yerel yönetimlerce engellilerin ulaşımını kolaylaştırma konusunda yapılan uygulamaları yeterli görüyorum.” ifadesine vatandaşların, %25,0'ı (n=58) hiç katılmıyorum, %18,1'i (n=42) katılmıyorum, %6,0'ı (n=14) kararsızım, %44,0'ı (n=102) katılıyorum, %6,9'u (n=16) çok katılıyorum yanıtını vermişlerdir. Vatandaşların “Yerel yönetimlerce engellilerin ulaşımını kolaylaştırma konusunda yapılan uygulamaları yeterli görüyorum.” ifadesine orta ($2,897 \pm 1,376$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“Yerel yönetimlerin yeterince engelli istihdam ettiklerini düşünüyorum.” ifadesine vatandaşların, %23,7'si (n=55) hiç katılmıyorum, %16,4'ü (n=38) katılmıyorum, %8,2'si (n=19) kararsızım, %47,4'ü (n=110) katılıyorum, %4,3'ü (n=10) çok katılıyorum yanıtını vermişlerdir. Vatandaşların “Yerel yönetimlerin yeterince engelli istihdam ettiklerini düşünüyorum.” ifadesine orta (2,922 ± 1,327) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“Eğlence ve sosyal mekânların engelliler için uygun olduğunu düşünüyorum.” ifadesine vatandaşların, %28,4'ü (n=66) hiç katılmıyorum, %17,7'si (n=41) katılmıyorum, %5,6'sı (n=13) kararsızım, %45,3'ü (n=105) katılıyorum, %3,0'ı (n=7) çok katılıyorum yanıtını vermişlerdir. Vatandaşların “Eğlence ve sosyal mekânların engelliler için uygun olduğunu düşünüyorum.” ifadesine orta (2,767 ± 1,357) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

Tablo 3.6: Sosyal politikalara yönelik algıların yaşa göre ortalamaları.

	Grup	N	Ort	Ss	F	p
Engellilere Yönelik Olarak Belediyelerin Yapmış Olduğu Eğitim Faaliyetlerini Yeterli Buluyorum.	15-25 Yaş	77	2,545	1,198	1,129	0,338
	26-35 Yaş	59	2,763	1,369		
	36-45 Yaş	58	2,914	1,328		
	45 Yaş Ve üzeri	38	2,895	1,248		
Engellilere Yönelik Yapılan Sosyal Hizmetlerin Yeterli Olduğunu Düşünüyorum.	15-25 Yaş	77	2,779	1,188	0,969	0,408
	26-35 Yaş	59	2,949	1,279		
	36-45 Yaş	58	3,052	1,317		
	45 Yaş Ve üzeri	38	3,158	1,175		
Engellilere Yönelik Yapılan Sosyal Yardımlar Yeterlidir.	15-25 Yaş	77	2,896	1,199	0,578	0,630
	26-35 Yaş	59	3,102	1,199		
	36-45 Yaş	58	3,103	1,320		
	45 Yaş Ve üzeri	38	3,158	1,128		
Engellilere Yönelik Yapılan Çevre Düzenlemelerini Yeterli Buluyorum.	15-25 Yaş	77	2,506	1,188	3,514	0,016
	26-35 Yaş	59	2,780	1,247		
	36-45 Yaş	58	2,897	1,334		
	45 Yaş Ve üzeri	38	3,289	1,206		
Engellilerin Eğitimine Önem Verildiğini Düşünüyorum.	15-25 Yaş	77	2,844	1,089	1,139	0,334
	26-35 Yaş	59	3,119	1,161		
	36-45 Yaş	58	3,172	1,187		
	45 Yaş ve üzeri	38	3,105	1,181		

Tablo 3.6: Sosyal politikalara yönelik alguların yaşa göre ortalamaları.

Engellilerin Meslek Sahibi Olmasına Yönelik Çalışmaları Yeterli Görüyorum.	15-25 Yaş	77	2,844	1,171	0,367	0,777
	26-35 Yaş	59	2,797	1,229		
	36-45 Yaş	58	3,017	1,277		
	45 Yaş ve üzeri	38	2,842	1,242		
Engellilerin Meslek Sahibi Olmasına Yönelik Çalışmaları Yeterli Görüyorum.	15-25 Yaş	77	2,844	1,171	0,367	0,777
	26-35 Yaş	59	2,797	1,229		
	36-45 Yaş	58	3,017	1,277		
	45 Yaş ve üzeri	38	2,842	1,242		
Engellilerin Rehabilitasyonuna Yönelik Uygulamalar Yeterlidir.	15-25 Yaş	77	2,974	1,088	2,419	0,067
	26-35 Yaş	59	2,966	1,114		
	36-45 Yaş	58	3,310	0,902		
	45 Yaş ve üzeri	38	3,368	0,852		
Engellilere Yönelik Sosyal Desteğin Bağımlılığa Yol Açtığını Düşünüyorum.	15-25 Yaş	77	3,247	1,248	0,526	0,665
	26-35 Yaş	59	3,102	1,078		
	36-45 Yaş	58	3,241	1,097		
	45 Yaş Ve üzeri	38	3,395	1,028		
Belediyenin Engellilere Önyargısız Yaklaştığını Düşünüyorum.	15-25 Yaş	77	3,390	1,216	1,177	0,319
	26-35 Yaş	59	3,305	1,118		
	36-45 Yaş	58	3,534	0,959		
	45 Yaş ve üzeri	38	3,684	0,775		
Engellilere Yönelik Hizmetlerde Engelli Yakınları Da Gözetilmektedir.	15-25 Yaş	77	3,286	1,157	0,162	0,922
	26-35 Yaş	59	3,339	1,240		
	36-45 Yaş	58	3,293	1,338		
	45 Yaş ve üzeri	38	3,447	1,288		
Sportif Ve Sosyal Faaliyetler Konusunda, Engellilere Yönelik Hizmetleri Ve Düzenlemeleri Yeterli Buluyorum.	15-25 Yaş	77	3,013	1,198	0,033	0,992
	26-35 Yaş	59	3,000	1,313		
	36-45 Yaş	58	3,017	1,304		
	45 Yaş ve üzeri	38	3,079	1,239		
Engellilere Yönelik Yapılan Sosyal Yardımların Suiistimal Edildiğini Düşünüyorum.	15-25 Yaş	77	2,805	1,338	2,547	0,057
	26-35 Yaş	59	2,339	1,124		
	36-45 Yaş	58	2,345	1,208		
	45 Yaş ve üzeri	38	2,737	1,132		

Tablo 3.6: Sosyal politikalara yönelik alguların yaşa göre ortalamaları.

Engellilere Yönelik Olarak Sağlık Alanındaki Uygulamaları Yeterli Buluyorum.	15-25 Yaş	77	3,078	1,061	0,458	0,712
	26-35 Yaş	59	3,169	1,191		
	36-45 Yaş	58	2,983	1,249		
	45 Yaş Ve üzeri	38	3,237	1,126		
Engellilere Yönelik Olarak Sağlık Alanındaki Uygulamaları Yeterli Buluyorum.	15-25 Yaş	77	3,078	1,061	0,458	0,712
	26-35 Yaş	59	3,169	1,191		
	36-45 Yaş	58	2,983	1,249		
	45 Yaş Ve üzeri	38	3,237	1,126		
Engellilerin Yaşam Kalitesini Yükseltmeye Yönelik Uygulamaların Yapıldığını Düşünüyorum.	15-25 Yaş	77	2,870	1,151	1,038	0,377
	26-35 Yaş	59	3,136	1,238		
	36-45 Yaş	58	3,155	1,348		
	45 Yaş ve üzeri	38	3,237	1,261		
Engellilerin Sosyal Yaşama Adapte Olabilmesi İçin Gerekli Olan Uygulamaları Yeterli Buluyorum.	15-25 Yaş	77	2,948	1,111	0,491	0,689
	26-35 Yaş	59	3,051	1,210		
	36-45 Yaş	58	3,034	1,256		
	45 Yaş ve üzeri	38	3,237	1,283		
Yerel Yönetimlerce Engellilerin Ulaşımını Kolaylaştırma Konusunda Yapılan Uygulamaları Yeterli Görüyorum.	15-25 Yaş	77	2,779	1,324	0,513	0,674
	26-35 Yaş	59	2,864	1,420		
	36-45 Yaş	58	2,948	1,395		
	45 Yaş ve üzeri	38	3,105	1,410		
Yerel Yönetimlerce Engellilerin Ulaşımını Kolaylaştırma Konusunda Yapılan Uygulamaları Yeterli Görüyorum.	15-25 Yaş	77	2,779	1,324	0,513	0,674
	26-35 Yaş	59	2,864	1,420		
	36-45 Yaş	58	2,948	1,395		
	45 Yaş ve üzeri	38	3,105	1,410		
Eğlence Ve Sosyal Mekânların Engelliler İçin Uygun Olduğunu Düşünüyorum.	15-25 Yaş	77	2,545	1,333	1,801	0,148
	26-35 Yaş	59	2,678	1,383		
	36-45 Yaş	58	2,948	1,419		
	45 Yaş ve üzeri	38	3,079	1,217		
Genel Değerlendirme	15-25 Yaş	77	2,893	0,800	0,970	0,408
	26-35 Yaş	59	2,968	0,950		
	36-45 Yaş	58	3,053	1,015		
	45 Yaş ve üzeri	38	3,180	0,800		

Araştırmaya katılan vatandaşların “Engellilere yönelik yapılan çevre düzenlemelerini yeterli buluyorum.” Puan ortalamalarının yaş gruplarına göre anlamlı farklılık oluşturup oluşturmadığını saptamak için Anova testi yapılmıştır.

Test sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklar belirlenmiştir ($F=3,514$; $p=0,016<0.05$). Farklılıkların kaynağını belirlemek için post-hoc analizi yapılmıştır. Yaşı 45 yaş ve üzeri olanların “Engellilere yönelik yapılan çevre düzenlemelerini yeterli buluyorum.” puanları ($3,289 \pm 1,206$), yaşı 15-25 yaş olanların “Engellilere yönelik yapılan çevre düzenlemelerini yeterli buluyorum.” puanlarından ($2,506 \pm 1,188$) yüksek bulunmuştur. Yaşı 45 yaş ve üzeri olanların “Engellilere yönelik yapılan çevre düzenlemelerini yeterli buluyorum.” puanları ($3,289 \pm 1,206$), yaşı 26-35 yaş olanların “Engellilere yönelik yapılan çevre düzenlemelerini yeterli buluyorum.” puanlarından ($2,780 \pm 1,247$) yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan vatandaşların “Engellilere yönelik olarak belediyelerin yapmış olduğu eğitim faaliyetlerini yeterli buluyorum.”, “Engellilere yönelik yapılan sosyal hizmetlerin yeterli olduğunu düşünüyorum.”, “Engellilere yönelik yapılan sosyal yardımlar yeterlidir.”, “Engellilerin eğitime önem verildiğini düşünüyorum.”, “Engellilerin meslek sahibi olmasına yönelik çalışmaları yeterli görüyorum.”, “Engellilerin rehabilitasyonuna yönelik uygulamalar yeterlidir.”, “Engellilere yönelik sosyal desteğin bağımlılığa yol açtığını düşünüyorum.”, “Belediyenin engellilere önyargısız yaklaştığını düşünüyorum.”, engellilere yönelik hizmetlerde engelli yakınları da gözetilmektedir. “Sportif ve sosyal faaliyetler konusunda, engellilere yönelik hizmetleri ve düzenlemeleri yeterli buluyorum.”, “Engellilere yönelik yapılan sosyal yardımların suiistimal edildiğini düşünüyorum.”, “Engellilere yönelik olarak sağlık alanındaki uygulamaları yeterli buluyorum.”, “Engellilerin yaşam kalitesini yükseltmeye yönelik uygulamaların yapıldığını düşünüyorum.”, “Engellilerin yaşam kalitesini yükseltmeye yönelik uygulamaların yapıldığını düşünüyorum.”, “Yerel yönetimlerce engellilerin ulaşımını kolaylaştırma konusunda yapılan uygulamaları yeterli görüyorum.”, “Yerel yönetimlerin yeterince engelli istihdam ettiklerini düşünüyorum.”, “Eğlence ve sosyal mekânların engelliler için uygun olduğunu düşünüyorum.”, genel değerlendirme puan ortalamalarının yaş gruplarına göre anlamlı farklılık oluşturup oluşturmadığını saptamak için Anova testi yapılmıştır. Test sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı farklılıkların olmadığı belirlenmiştir ($p>0.05$).

Ulaşılan bu bulgular doğrultusunda “H₁:Araştırmaya katılan engelli vatandaşların yaşlarına göre, yerel yönetimlerin uyguladığı sosyal politikaları algılama düzeyi farklılık göstermektedir.”, “Engellilere yönelik yapılan çevre

düzenlemelerini yeterli buluyorum.” önermesi açısından kabul edilmiş, diğer ifadeler açısından reddedilmiştir.

Tablo 3.7: Sosyal politikalara yönelik algıların cinsiyete göre ortalamaları.

	Grup	N	Ort	Ss	t	p
Engellilere Yönelik Olarak Belediyelerin Yapmış Olduğu Eğitim Faaliyetlerini Yeterli Buluyorum.	Kadın	91	2,659	1,302	-0,863	0,389
	Erkek	141	2,809	1,276		
Engellilere Yönelik Yapılan Sosyal Hizmetlerin Yeterli Olduğunu Düşünüyorum.	Kadın	91	3,077	1,204	1,226	0,221
	Erkek	141	2,872	1,264		
Engellilere Yönelik Yapılan Sosyal Yardımlar Yeterlidir.	Kadın	91	3,066	1,237	0,229	0,819
	Erkek	141	3,028	1,207		
Engellilere Yönelik Yapılan Çevre Düzenlemelerini Yeterli Buluyorum.	Kadın	91	2,505	1,224	-2,915	0,004
	Erkek	141	2,993	1,256		
Engellilerin Eğitimine Önem Verildiğini Düşünüyorum.	Kadın	91	2,890	1,090	-1,589	0,113
	Erkek	141	3,135	1,179		
Engellilerin Meslek Sahibi Olmasına Yönelik Çalışmaları Yeterli Görüyorum.	Kadın	91	2,879	1,182	0,041	0,967
	Erkek	141	2,872	1,247		
Engellilerin Rehabilitasyonuna Yönelik Uygulamalar Yeterlidir.	Kadın	91	3,286	0,873	1,983	0,038
	Erkek	141	3,014	1,102		
Engellilere Yönelik Sosyal Desteğin Bağımlılığa Yol Açtığını Düşünüyorum.	Kadın	91	3,242	1,089	0,097	0,923
	Erkek	141	3,227	1,161		
Belediyenin Engellilere Önyargısız Yaklaştığını Düşünüyorum.	Kadın	91	3,527	1,004	0,858	0,392
	Erkek	141	3,404	1,108		
Engellilere Yönelik Hizmetlerde Engelli Yakınları da Gözetilmektedir.	Kadın	91	3,264	1,228	-0,629	0,530
	Erkek	141	3,369	1,250		
Sportif Ve Sosyal Faaliyetler Konusunda, Engellilere Yönelik Hizmetleri Ve Düzenlemeleri Yeterli Buluyorum.	Kadın	91	2,956	1,238	-0,639	0,524
	Erkek	141	3,064	1,266		
Engellilere Yönelik Yapılan Sosyal Yardımların Suiistimal Edildiğini Düşünüyorum.	Kadın	91	2,549	1,302	-0,108	0,914
	Erkek	141	2,567	1,191		
Engellilere Yönelik Olarak Sağlık Alanındaki Uygulamaları Yeterli Buluyorum.	Kadın	91	3,000	1,174	-1,101	0,272
	Erkek	141	3,170	1,134		
Engellilerin Yaşam Kalitesini Yükseltmeye Yönelik Uygulamaların Yapıldığını Düşünüyorum.	Kadın	91	3,044	1,219	-0,246	0,806
	Erkek	141	3,085	1,262		
Engellilerin Sosyal Yaşama Adapte Olabilmesi İçin Gerekli Olan Uygulamaları Yeterli Buluyorum.	Kadın	91	2,978	1,174	-0,664	0,507
	Erkek	141	3,085	1,216		
Yerel Yönetimlerce Engellilerin Ulaşımını Kolaylaştırma Konusunda Yapılan Uygulamaları Yeterli Görüyorum.	Kadın	91	2,692	1,331	-1,825	0,069
	Erkek	141	3,028	1,394		
Yerel Yönetimlerin Yeterince Engelli İstihdam Ettiklerini Düşünüyorum.	Kadın	91	2,813	1,316	-1,007	0,315
	Erkek	141	2,993	1,334		
Eğlence Ve Sosyal Mekânların Engelliler İçin Uygun Olduğunu Düşünüyorum.	Kadın	91	2,703	1,386	-0,576	0,565
	Erkek	141	2,809	1,341		
Genel Değerlendirme	Kadın	91	2,952	0,892	-0,641	0,522
	Erkek	141	3,029	0,901		

Araştırmaya katılan vatandaşların “Engellilere yönelik yapılan çevre düzenlemelerini yeterli buluyorum.” Puan ortalamalarının cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık oluşturup oluşturmadığını saptamak için Anova testi yapılmıştır. Test sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklar belirlenmiştir ($t=-2.915$; $p=0.004<0,05$). Erkek “Engellilere yönelik yapılan çevre düzenlemelerini yeterli buluyorum.” puanları ($x=2,993$), kadın “Engellilere yönelik yapılan çevre düzenlemelerini yeterli buluyorum.” puanlarından ($x=2,505$) yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan vatandaşların “Engellilerin rehabilitasyonuna yönelik uygulamalar yeterlidir.” Puan ortalamalarının cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık oluşturup oluşturmadığını saptamak için Anova testi yapılmıştır. Test sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklar belirlenmiştir ($t=1.983$; $p=0.038<0,05$). Kadın “Engellilerin rehabilitasyonuna yönelik uygulamalar yeterlidir.” puanları ($x=3,286$), erkek “Engellilerin rehabilitasyonuna yönelik uygulamalar yeterlidir.” puanlarından ($x=3,014$) yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan vatandaşların “Engellilere yönelik olarak belediyelerin yapmış olduğu eğitim faaliyetlerini yeterli buluyorum.”, “Engellilere yönelik yapılan sosyal hizmetlerin yeterli olduğunu düşünüyorum.”, “Engellilere yönelik yapılan sosyal yardımlar yeterlidir.”, “Engellilerin eğitime önem verildiğini düşünüyorum.”, “Engellilerin meslek sahibi olmasına yönelik çalışmaları yeterli görüyorum.”, “Engellilere yönelik sosyal desteğin bağımlılığa yol açtığını düşünüyorum.”, “Belediyenin engellilere önyargısız yaklaştığını düşünüyorum.”, engellilere yönelik hizmetlerde engelli yakınları da gözetilmektedir. “Sportif ve sosyal faaliyetler konusunda, engellilere yönelik hizmetleri ve düzenlemeleri yeterli buluyorum.”, “Engellilere yönelik yapılan sosyal yardımların suiistimal edildiğini düşünüyorum.”, “Engellilere yönelik olarak sağlık alanındaki uygulamaları yeterli buluyorum.”, “Engellilerin yaşam kalitesini yükseltmeye yönelik uygulamaların yapıldığını düşünüyorum.”, “Engellilerin yaşam kalitesini yükseltmeye yönelik uygulamaların yapıldığını düşünüyorum.”, “Yerel yönetimlerce engellilerin ulaşımını kolaylaştırma konusunda yapılan uygulamaları yeterli görüyorum.”, “Yerel yönetimlerin yeterince engelli istihdam ettiklerini düşünüyorum.”, “Eğlence ve sosyal mekânların engelliler için uygun olduğunu düşünüyorum.”, genel değerlendirme puan ortalamalarının cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık oluşturup

oluşturmadığını saptamak için Anova testi yapılmıştır. Test sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı farklılıkların olmadığı belirlenmiştir ($p>0,05$).

Ulaşılan bu bulgular doğrultusunda “H₂:Araştırmaya katılan engelli vatandaşların cinsiyetlerine göre, yerel yönetimlerin uyguladığı sosyal politikaları algılama düzeyi farklılık göstermektedir.” “Engellilere yönelik yapılan çevre düzenlemelerini yeterli buluyorum.” ve “Engellilerin rehabilitasyonuna yönelik uygulamalar yeterlidir.” önermeleri açısından kabul edilmiş, diğer önermeler açısından reddedilmiştir.

Tablo 3.8: Sosyal politikalara yönelik algıların medeni durum göre ortalamaları.

	Grup	N	Ort	Ss	t	p
Engellilere Yönelik Olarak Belediyelerin Yapmış Olduğu Eğitim Faaliyetlerini Yeterli Buluyorum.	Evli	117	2,812	1,306	0,740	0,460
	Bekâr	115	2,687	1,266		
Engellilere Yönelik Yapılan Sosyal Hizmetlerin Yeterli Olduğunu Düşünüyorum.	Evli	117	2,991	1,235	0,480	0,632
	Bekâr	115	2,913	1,254		
Engellilere Yönelik Yapılan Sosyal Yardımlar Yeterlidir.	Evli	117	3,068	1,223	0,319	0,750
	Bekâr	115	3,017	1,214		
Engellilere Yönelik Yapılan Çevre Düzenlemelerini Yeterli Buluyorum.	Evli	117	2,863	1,312	0,747	0,456
	Bekâr	115	2,739	1,215		
Engellilerin Eğitimine Önem Verildiğini Düşünüyorum.	Evli	117	3,120	1,168	1,082	0,280
	Bekâr	115	2,957	1,127		
Engellilerin Meslek Sahibi Olmasına Yönelik Çalışmaları Yeterli Görüyorum.	Evli	117	2,923	1,233	0,605	0,546
	Bekâr	115	2,826	1,209		
Engellilerin Rehabilitasyonuna Yönelik Uygulamalar Yeterlidir.	Evli	117	3,308	0,924	2,846	0,005
	Bekâr	115	2,930	1,090		
Engellilere Yönelik Sosyal Desteğin Bağımlılığa Yol Açtığını Düşünüyorum.	Evli	117	3,316	1,088	1,135	0,258
	Bekâr	115	3,148	1,172		
Belediyenin Engellilere Önyargısız Yaklaştığını Düşünüyorum.	Evli	117	3,573	0,968	1,735	0,085
	Bekâr	115	3,330	1,153		
Engellilere Yönelik Hizmetlerde Engelli Yakınları Da Gözetilmektedir.	Evli	117	3,385	1,265	0,706	0,481
	Bekâr	115	3,270	1,216		
Sportif Ve Sosyal Faaliyetler Konusunda, Engellilere Yönelik Hizmetleri ve Düzenlemeleri Yeterli Buluyorum.	Evli	117	3,017	1,300	-	0,957
	Bekâr	115	3,026	1,210		
Engellilere Yönelik Yapılan Sosyal Yardımların Suiistimal Edildiğini Düşünüyorum.	Evli	117	2,487	1,215	-	0,363
	Bekâr	115	2,635	1,252		
Engellilere Yönelik Olarak Sağlık Alanındaki Uygulamaları Yeterli Buluyorum.	Evli	117	3,111	1,158	0,102	0,919
	Bekâr	115	3,096	1,147		
Engellilerin Yaşam Kalitesini Yükseltmeye Yönelik Uygulamaların Yapıldığını Düşünüyorum.	Evli	117	3,094	1,313	0,309	0,757
	Bekâr	115	3,043	1,173		
Engellilerin Sosyal Yaşama Adapte Olabilmesi İçin Gerekli Olan Uygulamaları Yeterli Buluyorum.	Evli	117	3,060	1,227	0,214	0,831
	Bekâr	115	3,026	1,173		
Yerel Yönetimlerce Engellilerin Ulaşımını Kolaylaştırma Konusunda Yapılan Uygulamaları Yeterli Görüyorum.	Evli	117	2,906	1,383	0,105	0,916
	Bekâr	115	2,887	1,375		
Yerel Yönetimlerin Yeterince Engelli İstihdam Ettiklerini Düşünüyorum.	Evli	117	3,034	1,273	1,296	0,196
	Bekâr	115	2,809	1,376		
Eğlence ve Sosyal Mekânların Engelliler İçin Uygun Olduğunu Düşünüyorum.	Evli	117	2,880	1,359	1,282	0,201
	Bekâr	115	2,652	1,351		
Genel Değerlendirme	Evli	117	3,053	0,936	0,923	0,357
	Bekâr	115	2,944	0,856		

Araştırmaya katılan vatandaşların “Engellilerin rehabilitasyonuna yönelik uygulamalar yeterlidir.” Puan ortalamalarının medeni durumlarına göre anlamlı farklılık oluşturup oluşturmadığını saptamak için Anova testi yapılmıştır. Test sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklar belirlenmiştir ($t=2.846$; $p=0.005<0,05$). Evli “Engellilerin rehabilitasyonuna yönelik uygulamalar yeterlidir.” puanları ($x=3,308$), bekârın “Engellilerin rehabilitasyonuna yönelik uygulamalar yeterlidir.” Puanlarından ($x=2,930$) yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan vatandaşların “Engellilere yönelik olarak belediyelerin yapmış olduğu eğitim faaliyetlerini yeterli buluyorum.”, “Engellilere yönelik yapılan sosyal hizmetlerin yeterli olduğunu düşünüyorum.”, “Engellilere yönelik yapılan sosyal yardımlar yeterlidir.”, “Engellilere yönelik yapılan çevre düzenlemelerini yeterli buluyorum.”, “Engellilerin eğitime önem verildiğini düşünüyorum.”, “Engellilerin meslek sahibi olmasına yönelik çalışmaları yeterli görüyorum.”, “Engellilere yönelik sosyal desteğin bağımlılığa yol açtığını düşünüyorum.”, “Belediyenin engellilere önyargısız yaklaştığını düşünüyorum.”, engellilere yönelik hizmetlerde engelli yakınları da gözetilmektedir., “Sportif ve sosyal faaliyetler konusunda, engellilere yönelik hizmetleri ve düzenlemeleri yeterli buluyorum.”, “Engellilere yönelik yapılan sosyal yardımların suiistimal edildiğini düşünüyorum.”, “Engellilere yönelik olarak sağlık alanındaki uygulamaları yeterli buluyorum.”, “Engellilerin yaşam kalitesini yükseltmeye yönelik uygulamaların yapıldığını düşünüyorum.”, “Engellilerin yaşam kalitesini yükseltmeye yönelik uygulamaların yapıldığını düşünüyorum.”, “Yerel yönetimlerce engellilerin ulaşımını kolaylaştırma konusunda yapılan uygulamaları yeterli görüyorum.”, “Yerel yönetimlerin yeterince engelli istihdam ettiklerini düşünüyorum.”, “Eğlence ve sosyal mekânların engelliler için uygun olduğunu düşünüyorum.”, genel değerlendirme puan ortalamalarının medeni durumlarına göre anlamlı farklılık oluşturup oluşturmadığını saptamak için Anova testi yapılmıştır. Test sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı farklılıkların olmadığı belirlenmiştir ($p>0,05$).

Ulaşılan bu bulgular doğrultusunda, “H₃:Araştırmaya katılan engelli vatandaşların medeni durumlarına göre, yerel yönetimlerin uyguladığı sosyal politikaları algılama düzeyi farklılık göstermektedir.” “Engellilerin rehabilitasyonuna yönelik uygulamalar yeterlidir.” Önermesi açısından kabul edilirken, diğer önermeler açısından reddedilmiştir.

Tablo 3.9: Sosyal politikalara yönelik algıların eğitim düzeyi göre ortalamaları.

	Grup	N	Ort	Ss	F	p
Engellilere Yönelik Olarak Belediyelerin Yapmış Olduğu Eğitim Faaliyetlerini Yeterli Buluyorum.	İlkokul	56	2,357	1,313	3,080	0,028
	Ortaokul	69	3,043	1,181		
	Lise	82	2,793	1,322		
	Ön lisans ve Lisans	25	2,680	1,215		
Engellilere Yönelik Yapılan Sosyal Hizmetlerin Yeterli Olduğunu Düşünüyorum.	İlkokul	56	2,696	1,320	2,329	0,075
	Ortaokul	69	3,217	1,096		
	Lise	82	2,841	1,319		
	Ön lisans ve Lisans	25	3,160	1,068		
Engellilere Yönelik Yapılan Sosyal Yardımlar Yeterlidir.	İlkokul	56	2,750	1,365	2,074	0,104
	Ortaokul	69	3,290	1,086		
	Lise	82	3,024	1,186		
	Ön lisans ve Lisans	25	3,080	1,222		
Engellilere Yönelik Yapılan Çevre Düzenlemelerini Yeterli Buluyorum.	İlkokul	56	2,571	1,412	2,787	0,041
	Ortaokul	69	3,130	1,137		
	Lise	82	2,780	1,257		
	Ön lisans ve Lisans	25	2,480	1,123		
Engellilerin Eğitimine Önem Verildiğini Düşünüyorum.	İlkokul	56	2,625	1,315	4,024	0,008
	Ortaokul	69	3,319	0,931		
	Lise	82	3,098	1,182		
	Ön lisans ve Lisans	25	3,000	0,957		
Engellilerin Meslek Sahibi Olmasına Yönelik Çalışmaları Yeterli Görüyorum.	İlkokul	56	2,446	1,361	3,684	0,013
	Ortaokul	69	3,101	1,031		
	Lise	82	2,890	1,277		
	Ön lisans ve Lisans	25	3,160	0,943		
Engellilerin Rehabilitasyonuna Yönelik Uygulamalar Yeterlidir.	İlkokul	56	3,161	1,023	0,379	0,768
	Ortaokul	69	3,188	0,944		
	Lise	82	3,024	1,144		
	Ön lisans ve Lisans	25	3,160	0,851		
Engellilere Yönelik Sosyal Desteğin Bağımlılığa Yol Açtığını Düşünüyorum.	İlkokul	56	2,929	1,291	2,429	0,066
	Ortaokul	69	3,246	0,991		
	Lise	82	3,317	1,143		
	Ön lisans ve Lisans	25	3,600	0,957		
Belediyenin Engellilere Önyargısız Yaklaştığını Düşünüyorum.	İlkokul	56	3,268	1,036	1,955	0,122
	Ortaokul	69	3,681	0,757		
	Lise	82	3,354	1,211		
	Ön lisans ve Lisans	25	3,560	1,294		
Engellilere Yönelik Hizmetlerde Engelli Yakınları da Gözetilmektedir.	İlkokul	56	2,857	1,368	3,738	0,012
	Ortaokul	69	3,493	1,066		
	Lise	82	3,439	1,268		
	Ön lisans ve Lisans	25	3,560	1,083		
Sportif ve Sosyal Faaliyetler Konusunda, Engellilere Yönelik Hizmetleri ve Düzenlemeleri Yeterli Buluyorum.	İlkokul	56	2,750	1,338	1,559	0,200
	Ortaokul	69	3,217	1,123		
	Lise	82	3,000	1,315		
	Ön lisans ve Lisans	25	3,160	1,143		
Engellilere Yönelik Yapılan Sosyal Yardımların Suiistimal Edildiğini Düşünüyorum.	İlkokul	56	2,589	1,318	4,920	0,002
	Ortaokul	69	2,710	1,164		
	Lise	82	2,220	1,122		
	Ön lisans ve Lisans	25	3,200	1,291		

Tablo 3.9 (Devam): Sosyal politikalara yönelik algıların eğitim düzeyi göre ortalamaları.

	Grup	N	Ort	Ss	F	p
Engellilere Yönelik Olarak Sağlık Alanındaki Uygulamaları Yeterli Buluyorum.	İlkokul	56	2,911	1,311	1,728	0,162
	Ortaokul	69	3,348	1,055		
	Lise	82	3,073	1,142		
	Ön lisans ve Lisans	25	2,960	0,978		
Engellilerin Yaşam Kalitesini Yükseltmeye Yönelik Uygulamaların Yapıldığını Düşünüyorum.	İlkokul	56	2,714	1,385	3,343	0,020
	Ortaokul	69	3,406	1,075		
	Lise	82	3,024	1,267		
	Ön lisans ve Lisans	25	3,080	1,077		
Engellilerin Sosyal Yaşama Adapte Olabilmesi İçin Gerekli Olan Uygulamaları Yeterli Buluyorum.	İlkokul	56	2,679	1,309	3,733	0,012
	Ortaokul	69	3,377	1,045		
	Lise	82	2,988	1,212		
	Ön lisans ve Lisans	25	3,120	1,092		
Yerel Yönetimlerce Engellilerin Ulaşımını Kolaylaştırma Konusunda Yapılan Uygulamaları Yeterli Görüyorum.	İlkokul	56	2,429	1,399	5,402	0,001
	Ortaokul	69	3,377	1,238		
	Lise	82	2,866	1,421		
	Ön lisans ve Lisans	25	2,720	1,173		
Yerel Yönetimlerin Yeterince Engelli İstihdam Ettiklerini Düşünüyorum.	İlkokul	56	2,714	1,398	2,687	0,047
	Ortaokul	69	3,275	1,149		
	Lise	82	2,866	1,377		
	Ön lisans ve Lisans	25	2,600	1,323		
Eğlence Ve Sosyal Mekânların Engelliler İçin Uygun Olduğunu Düşünüyorum.	İlkokul	56	2,375	1,421	3,875	0,010
	Ortaokul	69	3,145	1,154		
	Lise	82	2,805	1,383		
	Ön lisans ve Lisans	25	2,480	1,418		
Genel Değerlendirme	İlkokul	56	2,712	0,944	3,965	0,009
	Ortaokul	69	3,254	0,755		
	Lise	82	2,967	0,976		
	Ön lisans ve Lisans	25	3,042	0,693		

Araştırmaya katılan vatandaşların “Engellilere yönelik olarak belediyelerin yapmış olduğu eğitim faaliyetlerini yeterli buluyorum.” eğitim düzeylerine göre anlamlı farklılık oluşturup oluşturmadığını saptamak için Anova testi yapılmıştır. Test sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklar belirlenmiştir ($F=3,080$; $p=0,028<0.05$). Farklılıkların kaynağını belirlemek için post-hoc analizi yapılmıştır. Eğitim düzeyi ortaokul olanların “Engellilere yönelik olarak belediyelerin yapmış olduğu eğitim faaliyetlerini yeterli buluyorum.” puanları ($3,043 \pm 1,181$), eğitim düzeyi İlkokul olanların “Engellilere yönelik olarak belediyelerin yapmış olduğu eğitim faaliyetlerini yeterli buluyorum.” puanlarından ($2,357 \pm 1,313$) yüksek bulunmuştur. Eğitim düzeyi lise olanların “Engellilere yönelik olarak belediyelerin yapmış olduğu eğitim faaliyetlerini yeterli buluyorum.” puanları ($2,793 \pm 1,322$), eğitim düzeyi ilkokul olanların “Engellilere yönelik olarak belediyelerin

yapmış olduğu eğitim faaliyetlerini yeterli buluyorum.” puanlarından ($2,357 \pm 1,313$) yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan vatandaşların “Engellilere yönelik yapılan çevre düzenlemelerini yeterli buluyorum.” eğitim düzeylerine göre anlamlı farklılık oluşturup oluşturmadığını saptamak için Anova testi yapılmıştır. Test sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklar belirlenmiştir ($F=2,787$; $p=0,041<0.05$). Farklılıkların kaynağını belirlemek için post-hoc analizi yapılmıştır. Eğitim düzeyi ortaokul olanların “Engellilere yönelik yapılan çevre düzenlemelerini yeterli buluyorum.” puanları ($3,130 \pm 1,137$), eğitim düzeyi ilkokul olanların “Engellilere yönelik yapılan çevre düzenlemelerini yeterli buluyorum.” puanlarından ($2,571 \pm 1,412$) yüksek bulunmuştur. Eğitim düzeyi ortaokul olanların “Engellilere yönelik yapılan çevre düzenlemelerini yeterli buluyorum.” puanları ($3,130 \pm 1,137$), eğitim düzeyi ön lisans ve lisans olanların “Engellilere yönelik yapılan çevre düzenlemelerini yeterli buluyorum.” puanlarından ($2,480 \pm 1,123$) yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan vatandaşların “Engellilerin eğitimine önem verildiğini düşünüyorum.” eğitim düzeylerine göre anlamlı farklılık oluşturup oluşturmadığını saptamak için Anova testi yapılmıştır. Test sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklar belirlenmiştir ($F=4,024$; $p=0,008<0.05$). Farklılıkların kaynağını belirlemek için post-hoc analizi yapılmıştır. Eğitim düzeyi ortaokul olanların “Engellilerin eğitimine önem verildiğini düşünüyorum.” puanları ($3,319 \pm 0,931$), eğitim düzeyi ilkokul olanların “Engellilerin eğitimine önem verildiğini düşünüyorum.” puanlarından ($2,625 \pm 1,315$) yüksek bulunmuştur. Eğitim düzeyi lise olanların “Engellilerin eğitimine önem verildiğini düşünüyorum.” puanları ($3,098 \pm 1,182$), eğitim düzeyi ilkokul olanların “Engellilerin eğitimine önem verildiğini düşünüyorum.” puanlarından ($2,625 \pm 1,315$) yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan vatandaşların “Engellilerin meslek sahibi olmasına yönelik çalışmaları yeterli görüyorum.” eğitim düzeylerine göre anlamlı farklılık oluşturup oluşturmadığını saptamak için Anova testi yapılmıştır. Test sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklar belirlenmiştir ($F=3,684$; $p=0,013<0.05$). Farklılıkların kaynağını belirlemek için post-hoc analizi yapılmıştır. Eğitim düzeyi ortaokul olanların “Engellilerin meslek sahibi olmasına yönelik çalışmaları yeterli görüyorum.” puanları ($3,101 \pm 1,031$), eğitim düzeyi ilkokul olanların “Engellilerin

meslek sahibi olmasına yönelik çalışmaları yeterli görüyorum.” puanlarından (2,446 ± 1,361) yüksek bulunmuştur. Eğitim düzeyi lise olanların “Engellilerin meslek sahibi olmasına yönelik çalışmaları yeterli görüyorum.” puanları (2,890 ± 1,277), eğitim düzeyi İlkokul olanların “Engellilerin meslek sahibi olmasına yönelik çalışmaları yeterli görüyorum.” puanlarından (2,446 ± 1,361) yüksek bulunmuştur. Eğitim düzeyi ön lisans ve lisans olanların “Engellilerin meslek sahibi olmasına yönelik çalışmaları yeterli görüyorum.” puanları (3,160 ± 0,943), eğitim düzeyi ilkokul olanların “Engellilerin meslek sahibi olmasına yönelik çalışmaları yeterli görüyorum.” puanlarından (2,446 ± 1,361) yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan vatandaşların engellilere yönelik hizmetlerde engelli yakınları da gözetilmektedir. Eğitim düzeylerine göre anlamlı farklılık oluşturup oluşturmadığını saptamak için Anova testi yapılmıştır. Test sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklar belirlenmiştir (F=3,738; p=0,012<0.05). Farklılıkların kaynağını belirlemek için post-hoc analizi yapılmıştır. Eğitim düzeyi ortaokul olanların engellilere yönelik hizmetlerde engelli yakınları da gözetilmektedir. Puanları (3,493 ± 1,066), eğitim düzeyi ilkokul olanların engellilere yönelik hizmetlerde engelli yakınları da gözetilmektedir. Puanlarından (2,857 ± 1,368) yüksek bulunmuştur. Eğitim düzeyi lise olanların engellilere yönelik hizmetlerde engelli yakınları da gözetilmektedir. Puanları (3,439 ± 1,268), eğitim düzeyi İlkokul olanların engellilere yönelik hizmetlerde engelli yakınları da gözetilmektedir. Puanlarından (2,857 ± 1,368) yüksek bulunmuştur. Eğitim düzeyi ön lisans ve lisans olanların engellilere yönelik hizmetlerde engelli yakınları da gözetilmektedir. Puanları (3,560 ± 1,083), eğitim düzeyi ilkokul olanların engellilere yönelik hizmetlerde engelli yakınları da gözetilmektedir. Puanlarından (2,857 ± 1,368) yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan vatandaşların “Engellilere yönelik yapılan sosyal yardımların suiistimal edildiğini düşünüyorum.” eğitim düzeylerine göre anlamlı farklılık oluşturup oluşturmadığını saptamak için Anova testi yapılmıştır. Test sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklar belirlenmiştir (F=4,920; p=0,002<0.05). Farklılıkların kaynağını belirlemek için post-hoc analizi yapılmıştır. Eğitim düzeyi ön lisans ve lisans olanların “Engellilere yönelik yapılan sosyal yardımların suiistimal edildiğini düşünüyorum.” Puanları (3,200 ± 1,291), eğitim düzeyi ilkokul olanların “Engellilere yönelik yapılan sosyal yardımların suiistimal

edildiğini düşünüyorum.” puanlarından ($2,589 \pm 1,318$) yüksek bulunmuştur. Eğitim düzeyi ortaokul olanların “Engellilere yönelik yapılan sosyal yardımların suiistimal edildiğini düşünüyorum.” puanları ($2,710 \pm 1,164$), eğitim düzeyi lise olanların “Engellilere yönelik yapılan sosyal yardımların suiistimal edildiğini düşünüyorum.” puanlarından ($2,220 \pm 1,122$) yüksek bulunmuştur. Eğitim düzeyi ön lisans ve lisans olanların “Engellilere yönelik yapılan sosyal yardımların suiistimal edildiğini düşünüyorum.” puanları ($3,200 \pm 1,291$), eğitim düzeyi lise olanların “Engellilere yönelik yapılan sosyal yardımların suiistimal edildiğini düşünüyorum.” puanlarından ($2,220 \pm 1,122$) yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan vatandaşların “Engellilerin yaşam kalitesini yükseltmeye yönelik uygulamaların yapıldığını düşünüyorum.” eğitim düzeylerine göre anlamlı farklılık oluşturup oluşturmadığını saptamak için Anova testi yapılmıştır. Test sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklar belirlenmiştir ($F=3,343$; $p=0,020<0.05$). Farklılıkların kaynağını belirlemek için post-hoc analizi yapılmıştır. Eğitim düzeyi ortaokul olanların “Engellilerin yaşam kalitesini yükseltmeye yönelik uygulamaların yapıldığını düşünüyorum.” puanları ($3,406 \pm 1,075$), eğitim düzeyi ilkokul olanların “Engellilerin yaşam kalitesini yükseltmeye yönelik uygulamaların yapıldığını düşünüyorum.” puanlarından ($2,714 \pm 1,385$) yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan vatandaşların “Engellilerin yaşam kalitesini yükseltmeye yönelik uygulamaların yapıldığını düşünüyorum.” eğitim düzeylerine göre anlamlı farklılık oluşturup oluşturmadığını saptamak için Anova testi yapılmıştır. Test sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklar belirlenmiştir ($F=3,733$; $p=0,012<0.05$). Farklılıkların kaynağını belirlemek için post-hoc analizi yapılmıştır. Eğitim düzeyi ortaokul olanların “Engellilerin yaşam kalitesini yükseltmeye yönelik uygulamaların yapıldığını düşünüyorum.” puanları ($3,377 \pm 1,045$), eğitim düzeyi ilkokul olanların “Engellilerin yaşam kalitesini yükseltmeye yönelik uygulamaların yapıldığını düşünüyorum.” puanlarından ($2,679 \pm 1,309$) yüksek bulunmuştur. Eğitim düzeyi ortaokul olanların “Engellilerin yaşam kalitesini yükseltmeye yönelik uygulamaların yapıldığını düşünüyorum.” puanları ($3,377 \pm 1,045$), eğitim düzeyi lise olanların “Engellilerin yaşam kalitesini yükseltmeye yönelik uygulamaların yapıldığını düşünüyorum.” puanlarından ($2,988 \pm 1,212$) yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan vatandaşların “Yerel yönetimlerce engellilerin ulaşımını kolaylaştırma konusunda yapılan uygulamaları yeterli görüyorum.” eğitim düzeylerine göre anlamlı farklılık oluşturup oluşturmadığını saptamak için Anova testi yapılmıştır. Test sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklar belirlenmiştir (F=5,402; p=0,001<0.05). Farklılıkların kaynağını belirlemek için post-hoc analizi yapılmıştır. Eğitim düzeyi ortaokul olanların “Yerel yönetimlerce engellilerin ulaşımını kolaylaştırma konusunda yapılan uygulamaları yeterli görüyorum.” puanları (3,377 ± 1,238), eğitim düzeyi İlkokul olanların “Yerel yönetimlerce engellilerin ulaşımını kolaylaştırma konusunda yapılan uygulamaları yeterli görüyorum.” puanlarından (2,429 ± 1,399) yüksek bulunmuştur. Eğitim düzeyi ortaokul olanların “Yerel yönetimlerce engellilerin ulaşımını kolaylaştırma konusunda yapılan uygulamaları yeterli görüyorum.” puanları (3,377 ± 1,238), eğitim düzeyi lise olanların “Yerel yönetimlerce engellilerin ulaşımını kolaylaştırma konusunda yapılan uygulamaları yeterli görüyorum.” puanlarından (2,866 ± 1,421) yüksek bulunmuştur. Eğitim düzeyi ortaokul olanların “Yerel yönetimlerce engellilerin ulaşımını kolaylaştırma konusunda yapılan uygulamaları yeterli görüyorum.” puanları (3,377 ± 1,238), eğitim düzeyi ön lisans ve lisans olanların “Yerel yönetimlerce engellilerin ulaşımını kolaylaştırma konusunda yapılan uygulamaları yeterli görüyorum.” Puanlarından (2,720 ± 1,173) yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan vatandaşların “Yerel yönetimlerin yeterince engelli istihdam ettiklerini düşünüyorum.” eğitim düzeylerine göre anlamlı farklılık oluşturup oluşturmadığını saptamak için Anova testi yapılmıştır. Test sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklar belirlenmiştir (F=2,687; p=0,047<0.05). Farklılıkların kaynağını belirlemek için post-hoc analizi yapılmıştır. Eğitim düzeyi ortaokul olanların “Yerel yönetimlerin yeterince engelli istihdam ettiklerini düşünüyorum.” Puanları (3,275 ± 1,149), eğitim düzeyi İlkokul olanların “Yerel yönetimlerin yeterince engelli istihdam ettiklerini düşünüyorum.” Puanlarından (2,714 ± 1,398) yüksek bulunmuştur. Eğitim düzeyi ortaokul olanların “Yerel yönetimlerin yeterince engelli istihdam ettiklerini düşünüyorum.” puanları (3,275 ± 1,149), eğitim düzeyi ön lisans ve lisans olanların “Yerel yönetimlerin yeterince engelli istihdam ettiklerini düşünüyorum.” puanlarından (2,600 ± 1,323) yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan vatandaşların “Eğlence ve sosyal mekânların engelliler için uygun olduğunu düşünüyorum.” eğitim düzeylerine göre anlamlı farklılık oluşturup oluşturmadığını saptamak için Anova testi yapılmıştır. Test sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklar belirlenmiştir ($F=3,875$; $p=0,010<0.05$). Farklılıkların kaynağını belirlemek için post-hoc analizi yapılmıştır. Eğitim düzeyi ortaokul olanların “Eğlence ve sosyal mekânların engelliler için uygun olduğunu düşünüyorum.” Puanları ($3,145 \pm 1,154$), eğitim düzeyi İlkokul olanların “Eğlence ve sosyal mekânların engelliler için uygun olduğunu düşünüyorum.” puanlarından ($2,375 \pm 1,421$) yüksek bulunmuştur. Eğitim düzeyi Ortaokul olanların “Eğlence ve sosyal mekânların engelliler için uygun olduğunu düşünüyorum.” puanları ($3,145 \pm 1,154$), eğitim düzeyi ön lisans ve lisans olanların “Eğlence ve sosyal mekânların engelliler için uygun olduğunu düşünüyorum.” puanlarından ($2,480 \pm 1,418$) yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan vatandaşların genel değerlendirme puan ortalamalarının eğitim düzeylerine göre anlamlı farklılık oluşturup oluşturmadığını saptamak için Anova testi yapılmıştır. Test sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklar belirlenmiştir ($F=3,965$; $p=0,009<0.05$). Farklılıkların kaynağını belirlemek için post-hoc analizi yapılmıştır. Eğitim düzeyi ortaokul olanların genel değerlendirme puanları ($3,254 \pm 0,755$), eğitim düzeyi İlkokul olanların genel değerlendirme puanlarından ($2,712 \pm 0,944$) yüksek bulunmuştur. Eğitim düzeyi ortaokul olanların genel değerlendirme puanları ($3,254 \pm 0,755$), eğitim düzeyi Lise olanların genel değerlendirme puanlarından ($2,967 \pm 0,976$) yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan vatandaşların “Engellilere yönelik yapılan sosyal hizmetlerin yeterli olduğunu düşünüyorum.”, “Engellilere yönelik yapılan sosyal yardımlar yeterlidir.”, “Engellilerin rehabilitasyonuna yönelik uygulamalar yeterlidir.”, “Engellilere yönelik sosyal desteğin bağımlılığa yol açtığını düşünüyorum.”, “Belediyenin engellilere önyargısız yaklaştığını düşünüyorum.”, “Sportif ve sosyal faaliyetler konusunda, engellilere yönelik hizmetleri ve düzenlemeleri yeterli buluyorum.”, “Engellilere yönelik olarak sağlık alanındaki uygulamaları yeterli buluyorum.” puan ortalamalarının eğitim düzeylerine göre anlamlı farklılık oluşturup oluşturmadığını saptamak için Anova testi yapılmıştır. Test sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı farklılıkların olmadığı belirlenmiştir ($p>0.05$).

Ulaşılan bu bulgular doğrultusunda; “H₄: Araştırmaya katılan engelli vatandaşların eğitim düzeylerine göre, yerel yönetimlerin uyguladığı sosyal politikaları algılama düzeyi farklılık göstermektedir.” “Engellilere yönelik yapılan sosyal hizmetlerin yeterli olduğunu düşünüyorum.”, “Engellilere yönelik yapılan sosyal yardımlar yeterlidir.”, “Engellilerin rehabilitasyonuna yönelik uygulamalar yeterlidir.”, “Engellilere yönelik sosyal desteğin bağımlılığa yol açtığını düşünüyorum.”, “Belediyenin engellilere önyargısız yaklaştığını düşünüyorum.”, “Sportif ve sosyal faaliyetler konusunda, engellilere yönelik hizmetleri ve düzenlemeleri yeterli buluyorum.”, “Engellilere yönelik olarak sağlık alanındaki uygulamaları yeterli buluyorum.” Önergeleri açısından reddedilirken, diğer ifadeler açısından kabul edilmiştir.

Tablo 3.10: Sosyal politikalara yönelik algıların aylık gelire göre ortalamaları.

	Grup	N	Ort	Ss	F	p
Engellilere Yönelik Olarak Belediyelerin Yapmış Olduğu Eğitim Faaliyetlerini Yeterli Buluyorum.	Gelirim Yok	61	2,803	1,138	0,860	0,463
	1-1000 TL	99	2,606	1,361		
	1001-2000	47	2,851	1,351		
	2001 ve üzeri	25	3,000	1,190		
Engellilere Yönelik Yapılan Sosyal Hizmetlerin Yeterli Olduğunu Düşünüyorum.	Gelirim Yok	61	3,033	1,125	0,844	0,471
	1-1000 TL	99	2,808	1,299		
	1001-2000	47	3,043	1,302		
	2001 ve üzeri	25	3,160	1,179		
Engellilere Yönelik Yapılan Sosyal Yardımlar Yeterlidir.	Gelirim Yok	61	3,016	1,176	0,941	0,421
	1-1000 TL	99	2,949	1,232		
	1001-2000	47	3,085	1,283		
	2001 ve üzeri	25	3,400	1,118		
Engellilere Yönelik Yapılan Çevre Düzenlemelerini Yeterli Buluyorum.	Gelirim Yok	61	2,639	1,198	0,592	0,621
	1-1000 TL	99	2,818	1,281		
	1001-2000	47	2,872	1,361		
	2001 ve üzeri	25	3,000	1,190		
Engellilerin Eğitimine Önem Verildiğini Düşünüyorum.	Gelirim Yok	61	2,918	1,069	2,082	0,103
	1-1000 TL	99	2,919	1,210		
	1001-2000	47	3,234	1,165		
	2001 ve üzeri	25	3,440	0,961		
Engellilerin Meslek Sahibi Olmasına Yönelik Çalışmaları Yeterli Görüyorum.	Gelirim Yok	61	2,836	1,214	2,603	0,053
	1-1000 TL	99	2,707	1,280		
	1001-2000	47	2,979	1,170		
	2001 ve üzeri	25	3,440	0,917		
Engellilerin Rehabilitasyonuna Yönelik Uygulamalar Yeterlidir.	Gelirim Yok	61	3,246	0,960	0,847	0,470
	1-1000 TL	99	3,000	1,030		
	1001-2000	47	3,191	1,076		
	2001 ve üzeri	25	3,160	1,068		

Tablo 3.10 (Devam): Sosyal politikalara yönelik algıların aylık gelire göre ortalamaları.

	Grup	N	Ort	Ss	F	p
Engellilere Yönelik Sosyal Desteğin Bağımlılığa Yol Açtığını Düşünüyorum.	Gelirim Yok	61	3,230	1,160	2,373	0,071
	1-1000 TL	99	3,040	1,186		
	1001-2000	47	3,532	0,952		
	2001 ve üzeri	25	3,440	1,044		
Belediyenin Engellilere Önyargısız Yaklaştığını Düşünüyorum.	Gelirim Yok	61	3,557	0,922	0,640	0,590
	1-1000 TL	99	3,343	1,099		
	1001-2000	47	3,489	1,101		
	2001 ve üzeri	25	3,560	1,228		
Engellilere Yönelik Hizmetlerde Engelli Yakınları Da Gözetilmektedir.	Gelirim Yok	61	3,328	1,207	2,730	0,045
	1-1000 TL	99	3,101	1,298		
	1001-2000	47	3,596	1,136		
	2001 ve üzeri	25	3,720	1,137		
Sportif Ve Sosyal Faaliyetler Konusunda, Engellilere Yönelik Hizmetleri Ve Düzenlemeleri Yeterli Buluyorum.	Gelirim Yok	61	2,852	1,209	1,650	0,179
	1-1000 TL	99	2,939	1,284		
	1001-2000	47	3,213	1,215		
	2001 ve üzeri	25	3,400	1,258		
Engellilere Yönelik Yapılan Sosyal Yardımların Suiistimal Edildiğini Düşünüyorum.	Gelirim Yok	61	2,721	1,280	0,939	0,422
	1-1000 TL	99	2,485	1,164		
	1001-2000	47	2,404	1,263		
	2001 ve üzeri	25	2,760	1,332		
Engellilere Yönelik Olarak Sağlık Alanındaki Uygulamaları Yeterli Buluyorum.	Gelirim Yok	61	3,098	1,165	0,248	0,863
	1-1000 TL	99	3,040	1,195		
	1001-2000	47	3,191	1,135		
	2001 ve üzeri	25	3,200	1,000		
Engellilerin Yaşam Kalitesini Yükseltmeye Yönelik Uygulamaların Yapıldığını Düşünüyorum.	Gelirim Yok	61	3,148	1,123	2,121	0,098
	1-1000 TL	99	2,859	1,294		
	1001-2000	47	3,191	1,313		
	2001 ve üzeri	25	3,480	1,085		
Engellilerin Sosyal Yaşama Adapte Olabilmesi İçin Gerekli Olan Uygulamaları Yeterli Buluyorum.	Gelirim Yok	61	3,000	1,183	2,756	0,043
	1-1000 TL	99	2,838	1,243		
	1001-2000	47	3,340	1,166		
	2001 ve üzeri	25	3,400	0,957		
Yerel Yönetimlerce Engellilerin Ulaşımını Kolaylaştırma Konusunda Yapılan Uygulamaları Yeterli Görüyorum.	Gelirim Yok	61	2,902	1,446	1,721	0,163
	1-1000 TL	99	2,697	1,359		
	1001-2000	47	3,106	1,387		
	2001 ve üzeri	25	3,280	1,173		
Yerel Yönetimlerin Yeterince Engelli İstihdam Ettiklerini Düşünüyorum.	Gelirim Yok	61	2,885	1,380	0,441	0,724
	1-1000 TL	99	2,838	1,283		
	1001-2000	47	3,064	1,374		
	2001 ve üzeri	25	3,080	1,320		
Eğlence ve Sosyal Mekânların Engelliler İçin Uygun Olduğunu Düşünüyorum.	Gelirim Yok	61	2,738	1,277	1,228	0,300
	1-1000 TL	99	2,616	1,383		
	1001-2000	47	2,936	1,390		
	2001 ve üzeri	25	3,120	1,364		
Genel Değerlendirme	Gelirim Yok	61	2,997	0,824	1,884	0,133
	1-1000 TL	99	2,867	0,927		
	1001-2000	47	3,129	0,954		
	2001 ve üzeri	25	3,280	0,776		

Araştırmaya katılan vatandaşların engellilere yönelik hizmetlerde engelli yakınları da gözetilmektedir. Puan ortalamalarının aylık gelir düzeylerine göre anlamlı farklılık oluşturup oluşturmadığını saptamak için Anova testi yapılmıştır. Test sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklar belirlenmiştir ($F=2,730$; $p=0,045<0.05$). Farklılıkların kaynağını belirlemek için post-hoc analizi yapılmıştır. Aylık gelir 1001-2000 TL olanların engellilere yönelik hizmetlerde engelli yakınları da gözetilmektedir. Puanları ($3,596 \pm 1,136$), aylık gelir 1-1000 TL olanların “Engellilere yönelik hizmetlerde engelli yakınları da gözetilmektedir”. Puanlarından ($3,101 \pm 1,298$) yüksek bulunmuştur. Aylık gelir 2001 TL ve üzeri olanların engellilere yönelik hizmetlerde engelli yakınları da gözetilmektedir. Puanları ($3,720 \pm 1,137$), aylık geliri 1-1000 olanların “Engellilere yönelik hizmetlerde engelli yakınları da gözetilmektedir”. Puanlarından ($3,101 \pm 1,298$) yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan vatandaşların “Engellilerin sosyal yaşama adapte olabilmesi için gerekli olan uygulamaları yeterli buluyorum.” Puan ortalamalarının aylık gelir düzeylerine göre anlamlı farklılık oluşturup oluşturmadığını saptamak için Anova testi yapılmıştır. Test sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklar belirlenmiştir ($F=2,756$; $p=0,043<0.05$). Farklılıkların kaynağını belirlemek için post-hoc analizi yapılmıştır. Aylık gelir 1001-2000 TL olanların “Engellilerin sosyal yaşama adapte olabilmesi için gerekli olan uygulamaları yeterli buluyorum.” puanları ($3,340 \pm 1,166$), aylık gelir 1-1000 TL olanların “Engellilerin sosyal yaşama adapte olabilmesi için gerekli olan uygulamaları yeterli buluyorum.” puanlarından ($2,838 \pm 1,243$) yüksek bulunmuştur. Aylık gelir 2001 TL ve üzeri olanların “Engellilerin sosyal yaşama adapte olabilmesi için gerekli olan uygulamaları yeterli buluyorum.” puanları ($3,400 \pm 0,957$), aylık gelir 1-1000 TL olanların “Engellilerin sosyal yaşama adapte olabilmesi için gerekli olan uygulamaları yeterli buluyorum.” puanlarından ($2,838 \pm 1,243$) yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan vatandaşların “Engellilere yönelik olarak belediyelerin yapmış olduğu eğitim faaliyetlerini yeterli buluyorum.”, “Engellilere yönelik yapılan sosyal hizmetlerin yeterli olduğunu düşünüyorum.”, “Engellilere yönelik yapılan sosyal yardımlar yeterlidir.”, “Engellilere yönelik yapılan çevre düzenlemelerini yeterli buluyorum.”, “Engellilerin eğitime önem verildiğini düşünüyorum.”, “Engellilerin meslek sahibi olmasına yönelik çalışmaları yeterli görüyorum.”, “Engellilerin rehabilitasyonuna yönelik uygulamalar yeterlidir.”, “Engellilere yönelik

sosyal desteğin bağımlılığa yol açtığını düşünüyorum.”, “Belediyenin engellilere önyargısız yaklaştığını düşünüyorum.”, “Sportif ve sosyal faaliyetler konusunda, engellilere yönelik hizmetleri ve düzenlemeleri yeterli buluyorum.”, “Engellilere yönelik yapılan sosyal yardımların suiistimal edildiğini düşünüyorum.”, “Engellilere yönelik olarak sağlık alanındaki uygulamaları yeterli buluyorum.”, “Engellilerin yaşam kalitesini yükseltmeye yönelik uygulamaların yapıldığını düşünüyorum.”, “Yerel yönetimlerce engellilerin ulaşımını kolaylaştırma konusunda yapılan uygulamaları yeterli görüyorum.”, “Yerel yönetimlerin yeterince engelli istihdam ettiklerini düşünüyorum.”, “Eğlence ve sosyal mekânların engelliler için uygun olduğunu düşünüyorum.”, genel değerlendirme puan ortalamalarının aylık gelir düzeylerine göre anlamlı farklılık oluşturup oluşturmadığını saptamak için Anova testi yapılmıştır. Test sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı farklılıkların olmadığı belirlenmiştir ($p>0.05$).

Ulaşılan bu bulgular doğrultusunda “H₅:Araştırmaya katılan engelli vatandaşların aylık gelir durumlarına göre, yerel yönetimlerin uyguladığı sosyal politikaları algılama düzeyi farklılık göstermektedir.” “Engellilere yönelik hizmetlerde engelli yakınları da gözetilmektedir” ve “Engellilerin sosyal yaşama adapte olabilmesi için gerekli olan uygulamaları yeterli buluyorum.” Önergeleri açısından kabul edilirken, diğer önermeler açısından reddedilmiştir.

Tablo 3.11: Sosyal politikalara yönelik algıların çalışma durumu göre ortalamaları.

	Grup	N	Ort	Ss	t	p
Engellilere Yönelik Olarak Belediyelerin Yapmış Olduğu Eğitim Faaliyetlerini Yeterli Buluyorum.	Çalışıyorum	96	2,594	1,381	-1,561	0,129
	Çalışmıyorum	136	2,860	1,206		
Engellilere Yönelik Yapılan Sosyal Hizmetlerin Yeterli Olduğunu Düşünüyorum.	Çalışıyorum	96	2,708	1,345	-2,546	0,014
	Çalışmıyorum	136	3,125	1,138		
Engellilere Yönelik Yapılan Sosyal Yardımlar Yeterlidir.	Çalışıyorum	96	2,833	1,287	-2,226	0,030
	Çalışmıyorum	136	3,191	1,145		
Engellilere Yönelik Yapılan Çevre Düzenlemelerini Yeterli Buluyorum.	Çalışıyorum	96	2,656	1,296	-1,477	0,141
	Çalışmıyorum	136	2,904	1,235		
Engellilerin Eğitimine Önem Verildiğini Düşünüyorum.	Çalışıyorum	96	2,927	1,207	-1,246	0,214
	Çalışmıyorum	136	3,118	1,103		
Engellilerin Meslek Sahibi Olmasına Yönelik Çalışmaları Yeterli Görüyorum.	Çalışıyorum	96	2,823	1,306	-0,546	0,594
	Çalışmıyorum	136	2,912	1,158		
Engellilerin Rehabilitasyonuna Yönelik Uygulamalar Yeterlidir.	Çalışıyorum	96	2,938	1,150	-2,309	0,028
	Çalışmıyorum	136	3,250	0,909		
Engellilere Yönelik Sosyal Desteğin Bağımlılığa Yol Açtığını Düşünüyorum.	Çalışıyorum	96	3,333	1,121	1,139	0,256
	Çalışmıyorum	136	3,162	1,137		
Belediyenin Engellilere Önyargısız Yaklaştığını Düşünüyorum.	Çalışıyorum	96	3,406	1,166	-0,554	0,590
	Çalışmıyorum	136	3,485	0,996		
Engellilere Yönelik Hizmetlerde Engelli Yakınları Da Gözetilmektedir.	Çalışıyorum	96	3,260	1,284	-0,693	0,489
	Çalışmıyorum	136	3,375	1,211		
Sportif Ve Sosyal Faaliyetler Konusunda, Engellilere Yönelik Hizmetleri Ve Düzenlemeleri Yeterli Buluyorum.	Çalışıyorum	96	2,990	1,349	-0,326	0,745
	Çalışmıyorum	136	3,044	1,186		
Engellilere Yönelik Yapılan Sosyal Yardımların Suiistimal Edildiğini Düşünüyorum.	Çalışıyorum	96	2,458	1,289	-1,059	0,291
	Çalışmıyorum	136	2,632	1,191		
Engellilere Yönelik Olarak Sağlık Alanındaki Uygulamaları Yeterli Buluyorum.	Çalışıyorum	96	2,927	1,207	-1,975	0,049
	Çalışmıyorum	136	3,228	1,095		
Engellilerin Yaşam Kalitesini Yükseltmeye Yönelik Uygulamaların Yapıldığını Düşünüyorum.	Çalışıyorum	96	2,875	1,332	-2,010	0,051
	Çalışmıyorum	136	3,206	1,162		
Engellilerin Sosyal Yaşama Adapte Olabilmesi İçin Gerekli Olan Uygulamaları Yeterli Buluyorum.	Çalışıyorum	96	2,896	1,227	-1,578	0,116
	Çalışmıyorum	136	3,147	1,171		
Yerel Yönetimlerce Engellilerin Ulaşımını Kolaylaştırma Konusunda Yapılan Uygulamaları Yeterli Görüyorum.	Çalışıyorum	96	2,708	1,384	-1,758	0,080
	Çalışmıyorum	136	3,029	1,361		
Yerel Yönetimlerin Yeterince Engelli İstihdam Ettiklerini Düşünüyorum.	Çalışıyorum	96	2,740	1,431	-1,772	0,086
	Çalışmıyorum	136	3,051	1,237		
Eğlence ve Sosyal Mekanların Engelliler İçin Uygun Olduğunu Düşünüyorum.	Çalışıyorum	96	2,573	1,471	-1,842	0,075
	Çalışmıyorum	136	2,904	1,258		
Genel Değerlendirme	Çalışıyorum	96	2,869	0,957	-1,859	0,070
	Çalışmıyorum	136	3,090	0,843		

Araştırmaya katılan vatandaşların “Engellilere yönelik yapılan sosyal hizmetlerin yeterli olduğunu düşünüyorum.” Puan ortalamalarının çalışma durumlarına göre anlamlı farklılık oluşturup oluşturmadığını saptamak için Anova testi yapılmıştır. Test sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklar belirlenmiştir ($t=-2.546$; $p=0.014<0,05$). Çalışmıyorum “Engellilere yönelik yapılan sosyal hizmetlerin yeterli olduğunu düşünüyorum.” puanları ($x=3,125$), çalışıyorum “Engellilere yönelik yapılan sosyal hizmetlerin yeterli olduğunu düşünüyorum.” puanlarından ($x=2,708$) yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan vatandaşların “Engellilere yönelik yapılan sosyal yardımlar yeterlidir.” Puan ortalamalarının çalışma durumlarına göre anlamlı farklılık oluşturup oluşturmadığını saptamak için Anova testi yapılmıştır. Test sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklar belirlenmiştir ($t=-2.226$; $p=0.030<0,05$). Çalışmıyorum “Engellilere yönelik yapılan sosyal yardımlar yeterlidir.” puanları ($x=3,191$), çalışıyorum “Engellilere yönelik yapılan sosyal yardımlar yeterlidir.” puanlarından ($x=2,833$) yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan vatandaşların “Engellilerin rehabilitasyonuna yönelik uygulamalar yeterlidir.” Puan ortalamalarının çalışma durumlarına göre anlamlı farklılık oluşturup oluşturmadığını saptamak için Anova testi yapılmıştır. Test sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklar belirlenmiştir ($t=-2.309$; $p=0.028<0,05$). Çalışmıyorum “Engellilerin rehabilitasyonuna yönelik uygulamalar yeterlidir.” Puanları ($x=3,250$), çalışıyorum “Engellilerin rehabilitasyonuna yönelik uygulamalar yeterlidir.” Puanlarından ($x=2,938$) yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan vatandaşların “Engellilere yönelik olarak sağlık alanındaki uygulamaları yeterli buluyorum.” Puan ortalamalarının çalışma durumlarına göre anlamlı farklılık oluşturup oluşturmadığını saptamak için Anova testi yapılmıştır. Test sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklar belirlenmiştir ($t=-1.975$; $p=0.049<0,05$). Çalışmıyorum “Engellilere yönelik olarak sağlık alanındaki uygulamaları yeterli buluyorum.” Puanları ($x=3,228$), çalışıyorum “Engellilere yönelik olarak sağlık alanındaki uygulamaları yeterli buluyorum.” puanlarından ($x=2,927$) yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan vatandaşların “Engellilere yönelik olarak belediyelerin yapmış olduğu eğitim faaliyetlerini yeterli buluyorum.”, “Engellilere yönelik yapılan çevre düzenlemelerini yeterli buluyorum.”, “Engellilerin eğitimine önem verildiğini

düşünüyorum.”, “Engellilerin meslek sahibi olmasına yönelik çalışmaları yeterli görüyorum.”, “Engellilere yönelik sosyal desteğin bağımlılığa yol açtığını düşünüyorum.”, “Belediyenin engellilere önyargısız yaklaştığını düşünüyorum.”, engellilere yönelik hizmetlerde engelli yakınları da gözetilmektedir. “Sportif ve sosyal faaliyetler konusunda, engellilere yönelik hizmetleri ve düzenlemeleri yeterli buluyorum.”, “Engellilere yönelik yapılan sosyal yardımların suiistimal edildiğini düşünüyorum.”, “Engellilerin yaşam kalitesini yükseltmeye yönelik uygulamaların yapıldığını düşünüyorum.”, “Engellilerin yaşam kalitesini yükseltmeye yönelik uygulamaların yapıldığını düşünüyorum.”, “Yerel yönetimlerce engellilerin ulaşımını kolaylaştırma konusunda yapılan uygulamaları yeterli görüyorum.”, “Yerel yönetimlerin yeterince engelli istihdam ettiklerini düşünüyorum.”, “Eğlence ve sosyal mekânların engelliler için uygun olduğunu düşünüyorum.”, genel değerlendirme puan ortalamalarının çalışma durumlarına göre anlamlı farklılık oluşturup oluşturmadığını saptamak için Anova testi yapılmıştır. Test sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı farklılıkların olmadığı belirlenmiştir ($p>0,05$).

Ulaşılan bu bulgular doğrultusunda; “ H_0 : Araştırmaya katılan engelli vatandaşların çalışma durumlarına göre, yerel yönetimlerin uyguladığı sosyal politikaları algılama düzeyi farklılık göstermektedir.” “Engellilere yönelik yapılan sosyal hizmetlerin yeterli olduğunu düşünüyorum.”, “Engellilerin rehabilitasyonuna yönelik uygulamalar yeterlidir.” ve “Engellilere yönelik olarak sağlık alanındaki uygulamaları yeterli buluyorum.” Önergeleri açısından kabul edilirken, diğer önermeler açısından reddedilmiştir.

Tablo 3.12: Sosyal politikalara yönelik algıların engel türüne göre ortalamaları.

	Grup	N	Ort	Ss	F	p
Engellilere Yönelik Olarak Belediyelerin Yapmış Olduğu Eğitim Faaliyetlerini Yeterli Buluyorum.	Görme	98	3,755	0,704	62,302	0,000
	İşitme	35	1,943	1,027		
	Konuşma	19	1,947	0,970		
	Ortopedik	80	2,062	1,173		
Engellilere Yönelik Yapılan Sosyal Hizmetlerin Yeterli Olduğunu Düşünüyorum.	Görme	98	3,827	0,575	47,076	0,000
	İşitme	35	2,200	1,052		
	Konuşma	19	1,842	1,068		
	Ortopedik	80	2,475	1,283		
Engellilere Yönelik Yapılan Sosyal Yardımlar Yeterlidir.	Görme	98	3,827	0,610	33,557	0,000
	İşitme	35	2,371	1,003		
	Konuşma	19	2,474	1,504		
	Ortopedik	80	2,513	1,263		
Engellilere Yönelik Yapılan Çevre Düzenlemelerini Yeterli Buluyorum.	Görme	98	3,551	0,814	36,714	0,000
	İşitme	35	2,886	1,207		
	Konuşma	19	1,526	0,841		
	Ortopedik	80	2,150	1,244		
Engellilerin Eğitimine Önem Verildiğini Düşünüyorum.	Görme	98	3,735	0,602	32,164	0,000
	İşitme	35	2,943	1,259		
	Konuşma	19	2,263	1,098		
	Ortopedik	80	2,413	1,144		
Engellilerin Meslek Sahibi Olmasına Yönelik Çalışmaları Yeterli Görüyorum.	Görme	98	3,673	0,700	35,555	0,000
	İşitme	35	2,343	1,110		
	Konuşma	19	2,053	0,911		
	Ortopedik	80	2,325	1,281		
Engellilerin Rehabilitasyonuna Yönelik Uygulamalar Yeterlidir.	Görme	98	3,622	0,584	17,272	0,000
	İşitme	35	2,543	1,094		
	Konuşma	19	2,895	0,994		
	Ortopedik	80	2,812	1,159		
Engellilere Yönelik Sosyal Desteğin Bağımlılığa Yol Açtığını Düşünüyorum.	Görme	98	3,765	0,623	15,373	0,000
	İşitme	35	2,914	1,197		
	Konuşma	19	2,579	1,387		
	Ortopedik	80	2,875	1,257		
Belediyenin Engellilere Önyargısız Yaklaştığını Düşünüyorum.	Görme	98	4,020	0,574	21,486	0,000
	İşitme	35	2,771	1,060		
	Konuşma	19	3,105	1,410		
	Ortopedik	80	3,138	1,122		
Engellilere Yönelik Hizmetlerde Engelli Yakınları Da Gözetilmektedir.	Görme	98	4,143	0,626	40,368	0,000
	İşitme	35	3,200	1,232		
	Konuşma	19	2,579	1,017		
	Ortopedik	80	2,562	1,251		
Sportif ve Sosyal Faaliyetler Konusunda, Engellilere Yönelik Hizmetleri Ve Düzenlemeleri Yeterli Buluyorum.	Görme	98	3,704	0,789	22,245	0,000
	İşitme	35	2,743	1,336		
	Konuşma	19	2,632	1,383		
	Ortopedik	80	2,400	1,259		
Engellilere Yönelik Yapılan Sosyal Yardımların Suiistimal Edildiğini Düşünüyorum.	Görme	98	2,010	0,843	13,819	0,000
	İşitme	35	3,200	1,052		
	Konuşma	19	2,895	1,560		
	Ortopedik	80	2,875	1,363		

Tablo 3.12 (Devam): Sosyal politikalara yönelik algıların engel türü göre ortalamaları.

	Grup	N	Ort	Ss	F	p
Engellilere Yönelik Olarak Sağlık Alanındaki Uygulamaları Yeterli Buluyorum.	Görme	98	3,745	0,580	24,711	0,000
	İşitme	35	2,857	0,944		
	Konuşma	19	2,211	1,134		
	Ortopedik	80	2,638	1,352		
Engellilerin Yaşam Kalitesini Yükseltmeye Yönelik Uygulamaların Yapıldığını Düşünüyorum.	Görme	98	3,837	0,587	33,040	0,000
	İşitme	35	2,914	1,380		
	Konuşma	19	2,474	1,219		
	Ortopedik	80	2,337	1,252		
Engellilerin Sosyal Yaşama Adapte Olabilmesi İçin Gerekli Olan Uygulamaları Yeterli Buluyorum.	Görme	98	3,816	0,648	35,483	0,000
	İşitme	35	2,771	0,973		
	Konuşma	19	2,368	1,212		
	Ortopedik	80	2,375	1,267		
Yerel Yönetimlerce Engellilerin Ulaşımını Kolaylaştırma Konusunda Yapılan Uygulamaları Yeterli Görüyorum.	Görme	98	3,786	0,828	43,817	0,000
	İşitme	35	2,971	1,543		
	Konuşma	19	1,789	0,855		
	Ortopedik	80	2,038	1,216		
Yerel Yönetimlerin Yeterince Engelli İstihdam Ettiklerini Düşünüyorum.	Görme	98	3,755	0,761	35,617	0,000
	İşitme	35	2,800	1,451		
	Konuşma	19	1,947	1,129		
	Ortopedik	80	2,188	1,264		
Eğlence Ve Sosyal Mekânların Engelliler İçin Uygun Olduğunu Düşünüyorum.	Görme	98	3,745	0,841	56,218	0,000
	İşitme	35	2,600	1,311		
	Konuşma	19	1,421	0,769		
	Ortopedik	80	1,962	1,163		
Genel Değerlendirme	Görme	98	3,684	0,462	60,817	0,000
	İşitme	35	2,721	0,684		
	Konuşma	19	2,278	0,704		
	Ortopedik	80	2,452	0,854		

Araştırmaya katılan vatandaşların “Engellilere yönelik olarak belediyelerin yapmış olduğu eğitim faaliyetlerini yeterli buluyorum.” Puan ortalamalarının engel türlerine göre anlamlı farklılık oluşturup oluşturmadığını saptamak için Anova testi yapılmıştır. Test sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklar belirlenmiştir ($F=62,302$; $p=0,000<0.05$). Farklılıkların kaynağını belirlemek için post-hoc analizi yapılmıştır. Engel türü görme olanların “Engellilere yönelik olarak belediyelerin yapmış olduğu eğitim faaliyetlerini yeterli buluyorum.” puanları ($3,755 \pm 0,704$), engel türü işitme olanların “Engellilere yönelik olarak belediyelerin yapmış olduğu eğitim faaliyetlerini yeterli buluyorum.” puanlarından ($1,943 \pm 1,027$) yüksek bulunmuştur. Engel türü görme olanların “Engellilere yönelik olarak belediyelerin yapmış olduğu eğitim faaliyetlerini yeterli buluyorum.” puanları ($3,755 \pm 0,704$), engel türü konuşma olanların “Engellilere yönelik olarak belediyelerin

yapmış olduğu eğitim faaliyetlerini yeterli buluyorum.” puanlarından ($1,947 \pm 0,970$) yüksek bulunmuştur. Engel türü görme olanların “Engellilere yönelik olarak belediyelerin yapmış olduğu eğitim faaliyetlerini yeterli buluyorum.” puanları ($3,755 \pm 0,704$), engel türü ortopedik olanların “Engellilere yönelik olarak belediyelerin yapmış olduğu eğitim faaliyetlerini yeterli buluyorum.” puanlarından ($2,062 \pm 1,173$) yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan vatandaşların “Engellilere yönelik yapılan sosyal hizmetlerin yeterli olduğunu düşünüyorum.” Puan ortalamalarının engel türlerine göre anlamlı farklılık oluşturup oluşturmadığını saptamak için Anova testi yapılmıştır. Test sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklar belirlenmiştir ($F=47,076$; $p=0,000<0.05$). Farklılıkların kaynağını belirlemek için post-hoc analizi yapılmıştır. Engel türü görme olanların “Engellilere yönelik yapılan sosyal hizmetlerin yeterli olduğunu düşünüyorum.” puanları ($3,827 \pm 0,575$), engel türü işitme olanların “Engellilere yönelik yapılan sosyal hizmetlerin yeterli olduğunu düşünüyorum.” puanlarından ($2,200 \pm 1,052$) yüksek bulunmuştur. Engel türü görme olanların “Engellilere yönelik yapılan sosyal hizmetlerin yeterli olduğunu düşünüyorum.” Puanları ($3,827 \pm 0,575$), engel türü konuşma olanların “Engellilere yönelik yapılan sosyal hizmetlerin yeterli olduğunu düşünüyorum.” puanlarından ($1,842 \pm 1,068$) yüksek bulunmuştur. Engel türü ortopedik olanların “Engellilere yönelik yapılan sosyal hizmetlerin yeterli olduğunu düşünüyorum.” puanları ($2,475 \pm 1,283$), engel türü konuşma olanların “Engellilere yönelik yapılan sosyal hizmetlerin yeterli olduğunu düşünüyorum.” puanlarından ($1,842 \pm 1,068$) yüksek bulunmuştur. Engel türü görme olanların “Engellilere yönelik yapılan sosyal hizmetlerin yeterli olduğunu düşünüyorum.” puanları ($3,827 \pm 0,575$), engel türü ortopedik olanların “Engellilere yönelik yapılan sosyal hizmetlerin yeterli olduğunu düşünüyorum.” puanlarından ($2,475 \pm 1,283$) yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan vatandaşların “Engellilere yönelik yapılan sosyal yardımlar yeterlidir.” Puan ortalamalarının engel türlerine göre anlamlı farklılık oluşturup oluşturmadığını saptamak için Anova testi yapılmıştır. Test sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklar belirlenmiştir ($F=33,557$; $p=0,000<0.05$). Farklılıkların kaynağını belirlemek için post-hoc analizi yapılmıştır. Engel türü görme olanların “Engellilere yönelik yapılan sosyal yardımlar yeterlidir.” puanları ($3,827 \pm 0,610$), engel türü işitme olanların “Engellilere yönelik yapılan

sosyal yardımlar yeterlidir.” puanlarından (2,371 ± 1,003) yüksek bulunmuştur. Engel türü görme olanların “Engellilere yönelik yapılan sosyal yardımlar yeterlidir.” puanları (3,827 ± 0,610), engel türü konuşma olanların “Engellilere yönelik yapılan sosyal yardımlar yeterlidir.” puanlarından (2,474 ± 1,504) yüksek bulunmuştur. Engel türü görme olanların “Engellilere yönelik yapılan sosyal yardımlar yeterlidir.” puanları (3,827 ± 0,610), engel türü ortopedik olanların “Engellilere yönelik yapılan sosyal yardımlar yeterlidir.” puanlarından (2,513 ± 1,263) yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan vatandaşların “Engellilere yönelik yapılan çevre düzenlemelerini yeterli buluyorum.” Puan ortalamalarının engel türlerine göre anlamlı farklılık oluşturup oluşturmadığını saptamak için Anova testi yapılmıştır. Test sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklar belirlenmiştir (F=36,714; p=0,000<0.05). Farklılıkların kaynağını belirlemek için post-hoc analizi yapılmıştır. ”Engel türü görme olanların “Engellilere yönelik yapılan çevre düzenlemelerini yeterli buluyorum.” “puanları (3,551 ± 0,814), engel türü işitme olanların “Engellilere yönelik yapılan çevre düzenlemelerini yeterli buluyorum.” Puanlarından (2,886 ± 1,207) yüksek bulunmuştur.”Engel türü görme olanların “Engellilere yönelik yapılan çevre düzenlemelerini yeterli buluyorum.” “ puanları (3,551 ± 0,814), engel türü Konuşma olanların “Engellilere yönelik yapılan çevre düzenlemelerini yeterli buluyorum.” puanlarından (1,526 ± 0,841) yüksek bulunmuştur. Engel türü işitme olanların “Engellilere yönelik yapılan çevre düzenlemelerini yeterli buluyorum.” puanları (2,886 ± 1,207), engel türü konuşma olanların “Engellilere yönelik yapılan çevre düzenlemelerini yeterli buluyorum.” puanlarından (1,526 ± 0,841) yüksek bulunmuştur. Engel türü ortopedik olanların “Engellilere yönelik yapılan çevre düzenlemelerini yeterli buluyorum.” puanları (2,150 ± 1,244), engel türü konuşma olanların “Engellilere yönelik yapılan çevre düzenlemelerini yeterli buluyorum.” puanlarından (1,526 ± 0,841) yüksek bulunmuştur.”Engel türü görme olanların “Engellilere yönelik yapılan çevre düzenlemelerini yeterli buluyorum.” “ puanları (3,551 ± 0,814), engel türü ortopedik olanların “Engellilere yönelik yapılan çevre düzenlemelerini yeterli buluyorum.” puanlarından (2,150 ± 1,244) yüksek bulunmuştur. Engel türü işitme olanların “Engellilere yönelik yapılan çevre düzenlemelerini yeterli buluyorum.” puanları (2,886 ± 1,207), engel türü ortopedik olanların “Engellilere yönelik yapılan çevre

düzenlemelerini yeterli buluyorum.” puanlarından (2,150 ± 1,244) yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan vatandaşların “Engellilerin eğitime önem verildiğini düşünüyorum.” Puan ortalamalarının engel türlerine göre anlamlı farklılık oluşturup oluşturmadığını saptamak için Anova testi yapılmıştır. Test sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklar belirlenmiştir (F=32,164; p=0,000<0.05). Farklılıkların kaynağını belirlemek için post-hoc analizi yapılmıştır. Engel türü görme olanların “Engellilerin eğitime önem verildiğini düşünüyorum.” puanları (3,735 ± 0,602), engel türü işitme olanların “Engellilerin eğitime önem verildiğini düşünüyorum.” puanlarından (2,943 ± 1,259) yüksek bulunmuştur. Engel türü görme olanların “Engellilerin eğitime önem verildiğini düşünüyorum.” puanları (3,735 ± 0,602), engel türü konuşma olanların “Engellilerin eğitime önem verildiğini düşünüyorum.” puanlarından (2,263 ± 1,098) yüksek bulunmuştur. Engel türü işitme olanların “Engellilerin eğitime önem verildiğini düşünüyorum.” puanları (2,943 ± 1,259), engel türü konuşma olanların “Engellilerin eğitime önem verildiğini düşünüyorum.” puanlarından (2,263 ± 1,098) yüksek bulunmuştur. Engel türü görme olanların “Engellilerin eğitime önem verildiğini düşünüyorum.” puanları (3,735 ± 0,602), engel türü ortopedik olanların “Engellilerin eğitime önem verildiğini düşünüyorum.” puanlarından (2,413 ± 1,144) yüksek bulunmuştur. Engel türü işitme olanların “Engellilerin eğitime önem verildiğini düşünüyorum.” puanları (2,943 ± 1,259), engel türü ortopedik olanların “Engellilerin eğitime önem verildiğini düşünüyorum.” puanlarından (2,413 ± 1,144) yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan vatandaşların “Engellilerin meslek sahibi olmasına yönelik çalışmaları yeterli görüyorum.” Puan ortalamalarının engel türlerine göre anlamlı farklılık oluşturup oluşturmadığını saptamak için Anova testi yapılmıştır. Test sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklar belirlenmiştir (F=35,555; p=0,000<0.05). Farklılıkların kaynağını belirlemek için post-hoc analizi yapılmıştır. Engel türü görme olanların “Engellilerin meslek sahibi olmasına yönelik çalışmaları yeterli görüyorum.” Puanları (3,673 ± 0,700), engel türü işitme olanların “Engellilerin meslek sahibi olmasına yönelik çalışmaları yeterli görüyorum.” puanlarından (2,343 ± 1,110) yüksek bulunmuştur. Engel türü görme olanların “Engellilerin meslek sahibi olmasına yönelik çalışmaları yeterli görüyorum.” puanları (3,673 ± 0,700), engel türü konuşma olanların “Engellilerin meslek sahibi

olmasına yönelik çalışmaları yeterli görüyorum.” puanlarından (2,053 ± 0,911) yüksek bulunmuştur. Engel türü görme olanların “Engellilerin meslek sahibi olmasına yönelik çalışmaları yeterli görüyorum.” puanları (3,673 ± 0,700), engel türü ortopedik olanların “Engellilerin meslek sahibi olmasına yönelik çalışmaları yeterli görüyorum.” Puanlarından (2,325 ± 1,281) yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan vatandaşların “Engellilerin rehabilitasyonuna yönelik uygulamalar yeterlidir.” Puan ortalamalarının engel türlerine göre anlamlı farklılık oluşturup oluşturmadığını saptamak için Anova testi yapılmıştır. Test sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklar belirlenmiştir (F=17,272; p=0,000<0.05). Farklılıkların kaynağını belirlemek için post-hoc analizi yapılmıştır. Engel türü Görme olanların “Engellilerin rehabilitasyonuna yönelik uygulamalar yeterlidir.” puanları (3,622 ± 0,584), engel türü işitme olanların “Engellilerin rehabilitasyonuna yönelik uygulamalar yeterlidir.” puanlarından (2,543 ± 1,094) yüksek bulunmuştur. Engel türü görme olanların “Engellilerin rehabilitasyonuna yönelik uygulamalar yeterlidir.” puanları (3,622 ± 0,584), engel türü konuşma olanların “Engellilerin rehabilitasyonuna yönelik uygulamalar yeterlidir.” puanlarından (2,895 ± 0,994) yüksek bulunmuştur. Engel türü görme olanların “Engellilerin rehabilitasyonuna yönelik uygulamalar yeterlidir.” puanları (3,622 ± 0,584), engel türü ortopedik olanların “Engellilerin rehabilitasyonuna yönelik uygulamalar yeterlidir.” puanlarından (2,812 ± 1,159) yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan vatandaşların “Engellilere yönelik sosyal desteğin bağımlılığa yol açtığını düşünüyorum.” Puan ortalamalarının engel türlerine göre anlamlı farklılık oluşturup oluşturmadığını saptamak için Anova testi yapılmıştır. Test sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklar belirlenmiştir (F=15,373; p=0,000<0.05). Farklılıkların kaynağını belirlemek için post-hoc analizi yapılmıştır. Engel türü görme olanların “Engellilere yönelik sosyal desteğin bağımlılığa yol açtığını düşünüyorum.” puanları (3,765 ± 0,623), engel türü işitme olanların “Engellilere yönelik sosyal desteğin bağımlılığa yol açtığını düşünüyorum.” puanlarından (2,914 ± 1,197) yüksek bulunmuştur. Engel türü görme olanların “Engellilere yönelik sosyal desteğin bağımlılığa yol açtığını düşünüyorum.” puanları (3,765 ± 0,623), engel türü konuşma olanların “Engellilere yönelik sosyal desteğin bağımlılığa yol açtığını düşünüyorum.” puanlarından (2,579 ± 1,387) yüksek bulunmuştur. Engel türü görme olanların “Engellilere yönelik sosyal desteğin

bağımlılığa yol açtığını düşünüyorum.” puanları (3,765 ± 0,623), engel türü ortopedik olanların “Engellilere yönelik sosyal desteğin bağımlılığa yol açtığını düşünüyorum.” puanlarından (2,875 ± 1,257) yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan vatandaşların “Belediyenin engellilere önyargısız yaklaştığını düşünüyorum.” Puan ortalamalarının engel türlerine göre anlamlı farklılık oluşturup oluşturmadığını saptamak için Anova testi yapılmıştır. Test sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklar belirlenmiştir (F=21,486; p=0,000<0.05). Farklılıkların kaynağını belirlemek için post-hoc analizi yapılmıştır. Engel türü görme olanların “Belediyenin engellilere önyargısız yaklaştığını düşünüyorum.” puanları (4,020 ± 0,574), engel türü işitme olanların “Belediyenin engellilere önyargısız yaklaştığını düşünüyorum.” puanlarından (2,771 ± 1,060) yüksek bulunmuştur. Engel türü görme olanların “Belediyenin engellilere önyargısız yaklaştığını düşünüyorum.” Puanları (4,020 ± 0,574),engel türü konuşma olanların “Belediyenin engellilere önyargısız yaklaştığını düşünüyorum.” puanlarından (3,105 ± 1,410) yüksek bulunmuştur. Engel türü görme olanların “Belediyenin engellilere önyargısız yaklaştığını düşünüyorum.” puanları (4,020 ± 0,574), engel türü ortopedik olanların “Belediyenin engellilere önyargısız yaklaştığını düşünüyorum.” puanlarından (3,138 ± 1,122) yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan vatandaşların engellilere yönelik hizmetlerde engelli yakınları da gözetilmektedir. Puan ortalamalarının engel türlerine göre anlamlı farklılık oluşturup oluşturmadığını saptamak için Anova testi yapılmıştır. Test sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklar belirlenmiştir (F=40,368; p=0,000<0.05). Farklılıkların kaynağını belirlemek için post-hoc analizi yapılmıştır. Engel türü görme olanların engellilere yönelik hizmetlerde engelli yakınları da gözetilmektedir. Puanları (4,143 ± 0,626), engel türü işitme olanların engellilere yönelik hizmetlerde engelli yakınları da gözetilmektedir. Puanlarından (3,200 ± 1,232) yüksek bulunmuştur. Engel türü görme olanların engellilere yönelik hizmetlerde engelli yakınları da gözetilmektedir. Puanları (4,143 ± 0,626), engel türü konuşma olanların engellilere yönelik hizmetlerde engelli yakınları da gözetilmektedir. Puanlarından (2,579 ± 1,017) yüksek bulunmuştur. Engel türü işitme olanların engellilere yönelik hizmetlerde engelli yakınları da gözetilmektedir. Puanları (3,200 ± 1,232), engel türü konuşma olanların engellilere yönelik hizmetlerde engelli yakınları da gözetilmektedir. Puanlarından (2,579 ±

1,017) yüksek bulunmuştur. Engel türü görme olanların engellilere yönelik hizmetlerde engelli yakınları da gözetilmektedir. Puanları ($4,143 \pm 0,626$), engel türü ortopedik olanların engellilere yönelik hizmetlerde engelli yakınları da gözetilmektedir. Puanlarından ($2,562 \pm 1,251$) yüksek bulunmuştur. Engel türü işitme olanların engellilere yönelik hizmetlerde engelli yakınları da gözetilmektedir. Puanları ($3,200 \pm 1,232$), engel türü ortopedik olanların engellilere yönelik hizmetlerde engelli yakınları da gözetilmektedir. Puanlarından ($2,562 \pm 1,251$) yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan vatandaşların “Sportif ve sosyal faaliyetler konusunda, engellilere yönelik hizmetleri ve düzenlemeleri yeterli buluyorum.” Puan ortalamalarının engel türlerine göre anlamlı farklılık oluşturup oluşturmadığını saptamak için Anova testi yapılmıştır. Test sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklar belirlenmiştir ($F=22,245$; $p=0,000<0.05$). Farklılıkların kaynağını belirlemek için post-hoc analizi yapılmıştır. Engel türü görme olanların “Sportif ve sosyal faaliyetler konusunda, engellilere yönelik hizmetleri ve düzenlemeleri yeterli buluyorum.” puanları ($3,704 \pm 0,789$), engel türü İşitme olanların “Sportif ve sosyal faaliyetler konusunda, engellilere yönelik hizmetleri ve düzenlemeleri yeterli buluyorum.” puanlarından ($2,743 \pm 1,336$) yüksek bulunmuştur. Engel türü görme olanların “Sportif ve sosyal faaliyetler konusunda, engellilere yönelik hizmetleri ve düzenlemeleri yeterli buluyorum.” puanları ($3,704 \pm 0,789$), engel türü konuşma olanların “Sportif ve sosyal faaliyetler konusunda, engellilere yönelik hizmetleri ve düzenlemeleri yeterli buluyorum.” puanlarından ($2,632 \pm 1,383$) yüksek bulunmuştur. Engel türü görme olanların “Sportif ve sosyal faaliyetler konusunda, engellilere yönelik hizmetleri ve düzenlemeleri yeterli buluyorum.” puanları ($3,704 \pm 0,789$), engel türü ortopedik olanların “Sportif ve sosyal faaliyetler konusunda, engellilere yönelik hizmetleri ve düzenlemeleri yeterli buluyorum.” puanlarından ($2,400 \pm 1,259$) yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan vatandaşların “Engellilere yönelik yapılan sosyal yardımların suiistimal edildiğini düşünüyorum.” Puan ortalamalarının engel türlerine göre anlamlı farklılık oluşturup oluşturmadığını saptamak için Anova testi yapılmıştır. Test sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklar belirlenmiştir ($F=13,819$; $p=0,000<0.05$). Farklılıkların kaynağını belirlemek için post-hoc analizi yapılmıştır. Engel türü işitme olanların “Engellilere yönelik yapılan sosyal

yardımların suiistimal edildiğini düşünüyorum.” puanları (3,200 ± 1,052), engel türü görme olanların “Engellilere yönelik yapılan sosyal yardımların suiistimal edildiğini düşünüyorum.” Puanlarından (2,010 ± 0,843) yüksek bulunmuştur. Engel türü konuşma olanların “Engellilere yönelik yapılan sosyal yardımların suiistimal edildiğini düşünüyorum.” puanları (2,895 ± 1,560), engel türü görme olanların “Engellilere yönelik yapılan sosyal yardımların suiistimal edildiğini düşünüyorum.” puanlarından (2,010 ± 0,843) yüksek bulunmuştur. Engel türü ortopedik olanların “Engellilere yönelik yapılan sosyal yardımların suiistimal edildiğini düşünüyorum.” puanları (2,875 ± 1,363), engel türü görme olanların “Engellilere yönelik yapılan sosyal yardımların suiistimal edildiğini düşünüyorum.” puanlarından (2,010 ± 0,843) yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan vatandaşların “Engellilere yönelik olarak sağlık alanındaki uygulamaları yeterli buluyorum.” Puan ortalamalarının engel türlerine göre anlamlı farklılık oluşturup oluşturmadığını saptamak için Anova testi yapılmıştır. Test sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklar belirlenmiştir (F=24,711; p=0,000<0.05). Farklılıkların kaynağını belirlemek için post-hoc analizi yapılmıştır. Engel türü görme olanların “Engellilere yönelik olarak sağlık alanındaki uygulamaları yeterli buluyorum.” puanları (3,745 ± 0,580), engel türü İşitme olanların “Engellilere yönelik olarak sağlık alanındaki uygulamaları yeterli buluyorum.” Puanlarından (2,857 ± 0,944) yüksek bulunmuştur. Engel türü görme olanların “Engellilere yönelik olarak sağlık alanındaki uygulamaları yeterli buluyorum.” puanları (3,745 ± 0,580), engel türü konuşma olanların “Engellilere yönelik olarak sağlık alanındaki uygulamaları yeterli buluyorum.” puanlarından (2,211 ± 1,134) yüksek bulunmuştur. Engel türü işitme olanların “Engellilere yönelik olarak sağlık alanındaki uygulamaları yeterli buluyorum.” puanları (2,857 ± 0,944), engel türü konuşma olanların “Engellilere yönelik olarak sağlık alanındaki uygulamaları yeterli buluyorum.” puanlarından (2,211 ± 1,134) yüksek bulunmuştur. Engel türü görme olanların “Engellilere yönelik olarak sağlık alanındaki uygulamaları yeterli buluyorum.” puanları (3,745 ± 0,580), engel türü ortopedik olanların “Engellilere yönelik olarak sağlık alanındaki uygulamaları yeterli buluyorum.” puanlarından (2,638 ± 1,352) yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan vatandaşların “Engellilerin yaşam kalitesini yükseltmeye yönelik uygulamaların yapıldığını düşünüyorum.” Puan ortalamalarının engel

türlerine göre anlamlı farklılık oluşturup oluşturmadığını saptamak için Anova testi yapılmıştır. Test sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklar belirlenmiştir ($F=33,040$; $p=0,000<0.05$). Farklılıkların kaynağını belirlemek için post-hoc analizi yapılmıştır. Engel türü görme olanların “Engellilerin yaşam kalitesini yükseltmeye yönelik uygulamaların yapıldığını düşünüyorum.” puanları ($3,837 \pm 0,587$), engel türü işitme olanların “Engellilerin yaşam kalitesini yükseltmeye yönelik uygulamaların yapıldığını düşünüyorum.” puanlarından ($2,914 \pm 1,380$) yüksek bulunmuştur. Engel türü görme olanların “Engellilerin yaşam kalitesini yükseltmeye yönelik uygulamaların yapıldığını düşünüyorum.” puanları ($3,837 \pm 0,587$), engel türü konuşma olanların “Engellilerin yaşam kalitesini yükseltmeye yönelik uygulamaların yapıldığını düşünüyorum.” puanlarından ($2,474 \pm 1,219$) yüksek bulunmuştur. Engel türü görme olanların “Engellilerin yaşam kalitesini yükseltmeye yönelik uygulamaların yapıldığını düşünüyorum.” puanları ($3,837 \pm 0,587$), engel türü ortopedik olanların “Engellilerin yaşam kalitesini yükseltmeye yönelik uygulamaların yapıldığını düşünüyorum.” puanlarından ($2,337 \pm 1,252$) yüksek bulunmuştur. Engel türü işitme olanların “Engellilerin yaşam kalitesini yükseltmeye yönelik uygulamaların yapıldığını düşünüyorum.” puanları ($2,914 \pm 1,380$), engel türü ortopedik olanların “Engellilerin yaşam kalitesini yükseltmeye yönelik uygulamaların yapıldığını düşünüyorum.” puanlarından ($2,337 \pm 1,252$) yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan vatandaşların “Engellilerin yaşam kalitesini yükseltmeye yönelik uygulamaların yapıldığını düşünüyorum.” Puan ortalamalarının engel türlerine göre anlamlı farklılık oluşturup oluşturmadığını saptamak için Anova testi yapılmıştır. Test sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklar belirlenmiştir ($F=35,483$; $p=0,000<0.05$). Farklılıkların kaynağını belirlemek için post-hoc analizi yapılmıştır. Engel türü görme olanların “Engellilerin yaşam kalitesini yükseltmeye yönelik uygulamaların yapıldığını düşünüyorum.” puanları ($3,816 \pm 0,648$), engel türü işitme olanların “Engellilerin yaşam kalitesini yükseltmeye yönelik uygulamaların yapıldığını düşünüyorum.” puanlarından ($2,771 \pm 0,973$) yüksek bulunmuştur. Engel türü görme olanların “Engellilerin yaşam kalitesini yükseltmeye yönelik uygulamaların yapıldığını düşünüyorum.” puanları ($3,816 \pm 0,648$), engel türü konuşma olanların “Engellilerin yaşam kalitesini yükseltmeye yönelik uygulamaların yapıldığını düşünüyorum.” puanlarından ($2,368 \pm 1,212$) yüksek

bulunmuştur. Engel türü görme olanların “Engellilerin yaşam kalitesini yükseltmeye yönelik uygulamaların yapıldığını düşünüyorum.” puanları ($3,816 \pm 0,648$), engel türü ortopedik olanların “Engellilerin yaşam kalitesini yükseltmeye yönelik uygulamaların yapıldığını düşünüyorum.” puanlarından ($2,375 \pm 1,267$) yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan vatandaşların “Yerel yönetimlerce engellilerin ulaşımını kolaylaştırma konusunda yapılan uygulamaları yeterli görüyorum.” Puan ortalamalarının engel türlerine göre anlamlı farklılık oluşturup oluşturmadığını saptamak için Anova testi yapılmıştır. Test sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklar belirlenmiştir ($F=43,817$; $p=0,000<0.05$). Farklılıkların kaynağını belirlemek için post-hoc analizi yapılmıştır. Engel türü görme olanların “Yerel yönetimlerce engellilerin ulaşımını kolaylaştırma konusunda yapılan uygulamaları yeterli görüyorum.” puanları ($3,786 \pm 0,828$), engel türü işitme olanların “Yerel yönetimlerce engellilerin ulaşımını kolaylaştırma konusunda yapılan uygulamaları yeterli görüyorum.” puanlarından ($2,971 \pm 1,543$) yüksek bulunmuştur. Engel türü görme olanların “Yerel yönetimlerce engellilerin ulaşımını kolaylaştırma konusunda yapılan uygulamaları yeterli görüyorum.” puanları ($3,786 \pm 0,828$), engel türü konuşma olanların “Yerel yönetimlerce engellilerin ulaşımını kolaylaştırma konusunda yapılan uygulamaları yeterli görüyorum.” puanlarından ($1,789 \pm 0,855$) yüksek bulunmuştur. Engel türü işitme olanların “Yerel yönetimlerce engellilerin ulaşımını kolaylaştırma konusunda yapılan uygulamaları yeterli görüyorum.” Puanları ($2,971 \pm 1,543$), engel türü konuşma olanların “Yerel yönetimlerce engellilerin ulaşımını kolaylaştırma konusunda yapılan uygulamaları yeterli görüyorum.” puanlarından ($1,789 \pm 0,855$) yüksek bulunmuştur. Engel türü görme olanların “Yerel yönetimlerce engellilerin ulaşımını kolaylaştırma konusunda yapılan uygulamaları yeterli görüyorum.” puanları ($3,786 \pm 0,828$), engel türü ortopedik olanların “Yerel yönetimlerce engellilerin ulaşımını kolaylaştırma konusunda yapılan uygulamaları yeterli görüyorum.” puanlarından ($2,038 \pm 1,216$) yüksek bulunmuştur. Engel türü işitme olanların “Yerel yönetimlerce engellilerin ulaşımını kolaylaştırma konusunda yapılan uygulamaları yeterli görüyorum.” Puanları ($2,971 \pm 1,543$), engel türü ortopedik olanların “Yerel yönetimlerce engellilerin ulaşımını kolaylaştırma konusunda yapılan uygulamaları yeterli görüyorum.” puanlarından ($2,038 \pm 1,216$) yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan vatandaşların “Yerel yönetimlerin yeterince engelli istihdam ettiklerini düşünüyorum.” Puan ortalamalarının engel türlerine göre anlamlı farklılık oluşturup oluşturmadığını saptamak için Anova testi yapılmıştır. Test sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklar belirlenmiştir ($F=35,617$; $p=0,000<0.05$). Farklılıkların kaynağını belirlemek için post-hoc analizi yapılmıştır. Engel türü görme olanların “Yerel yönetimlerin yeterince engelli istihdam ettiklerini düşünüyorum.” Puanları ($3,755 \pm 0,761$), engel türü işitme olanların “Yerel yönetimlerin yeterince engelli istihdam ettiklerini düşünüyorum.” puanlarından ($2,800 \pm 1,451$) yüksek bulunmuştur. Engel türü görme olanların “Yerel yönetimlerin yeterince engelli istihdam ettiklerini düşünüyorum.” puanları ($3,755 \pm 0,761$), engel türü konuşma olanların “Yerel yönetimlerin yeterince engelli istihdam ettiklerini düşünüyorum.” puanlarından ($1,947 \pm 1,129$) yüksek bulunmuştur. Engel türü işitme olanların “Yerel yönetimlerin yeterince engelli istihdam ettiklerini düşünüyorum.” puanları ($2,800 \pm 1,451$), engel türü konuşma olanların “Yerel yönetimlerin yeterince engelli istihdam ettiklerini düşünüyorum.” puanlarından ($1,947 \pm 1,129$) yüksek bulunmuştur. Engel türü görme olanların “Yerel yönetimlerin yeterince engelli istihdam ettiklerini düşünüyorum.” puanları ($3,755 \pm 0,761$), engel türü ortopedik olanların “Yerel yönetimlerin yeterince engelli istihdam ettiklerini düşünüyorum.” puanlarından ($2,188 \pm 1,264$) yüksek bulunmuştur. Engel türü işitme olanların “Yerel yönetimlerin yeterince engelli istihdam ettiklerini düşünüyorum.” puanları ($2,800 \pm 1,451$), engel türü ortopedik olanların “Yerel yönetimlerin yeterince engelli istihdam ettiklerini düşünüyorum.” puanlarından ($2,188 \pm 1,264$) yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan vatandaşların “Eğlence ve sosyal mekânların engelliler için uygun olduğunu düşünüyorum.” Puan ortalamalarının engel türlerine göre anlamlı farklılık oluşturup oluşturmadığını saptamak için Anova testi yapılmıştır. Test sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklar belirlenmiştir ($F=56,218$; $p=0,000<0.05$). Farklılıkların kaynağını belirlemek için post-hoc analizi yapılmıştır. Engel türü görme olanların “Eğlence ve sosyal mekânların engelliler için uygun olduğunu düşünüyorum.” puanları ($3,745 \pm 0,841$), engel türü işitme olanların “Eğlence ve sosyal mekânların engelliler için uygun olduğunu düşünüyorum.” puanlarından ($2,600 \pm 1,311$) yüksek bulunmuştur. Engel türü görme olanların “Eğlence ve sosyal mekânların engelliler için uygun olduğunu düşünüyorum.” Puanları ($3,745 \pm 0,841$), engel türü konuşma olanların “Eğlence ve sosyal mekânların engelliler için uygun olduğunu düşünüyorum.” puanlarından ($1,421 \pm$

0,769) yüksek bulunmuştur. Engel türü işitme olanların “Eğlence ve sosyal mekânların engelliler için uygun olduğunu düşünüyorum.” puanları ($2,600 \pm 1,311$), engel türü konuşma olanların “Eğlence ve sosyal mekânların engelliler için uygun olduğunu düşünüyorum.” puanlarından ($1,421 \pm 0,769$) yüksek bulunmuştur. Engel türü ortopedik olanların “Eğlence ve sosyal mekânların engelliler için uygun olduğunu düşünüyorum.” puanları ($1,962 \pm 1,163$), engel türü konuşma olanların “Eğlence ve sosyal mekânların engelliler için uygun olduğunu düşünüyorum.” puanlarından ($1,421 \pm 0,769$) yüksek bulunmuştur. Engel türü görme olanların “Eğlence ve sosyal mekânların engelliler için uygun olduğunu düşünüyorum.” puanları ($3,745 \pm 0,841$), engel türü ortopedik olanların “Eğlence ve sosyal mekânların engelliler için uygun olduğunu düşünüyorum.” puanlarından ($1,962 \pm 1,163$) yüksek bulunmuştur. Engel türü işitme olanların “Eğlence ve sosyal mekânların engelliler için uygun olduğunu düşünüyorum.” puanları ($2,600 \pm 1,311$), engel türü ortopedik olanların “Eğlence ve sosyal mekânların engelliler için uygun olduğunu düşünüyorum.” puanlarından ($1,962 \pm 1,163$) yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan vatandaşların genel değerlendirme Puan ortalamalarının engel türlerine göre anlamlı farklılık oluşturup oluşturmadığını saptamak için Anova testi yapılmıştır. Test sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklar belirlenmiştir ($F=60,817$; $p=0,000<0.05$). Farklılıkların kaynağını belirlemek için post-hoc analizi yapılmıştır. Engel türü görme olanların genel değerlendirme puanları ($3,684 \pm 0,462$), engel türü İşitme olanların genel değerlendirme puanlarından ($2,721 \pm 0,684$) yüksek bulunmuştur. Engel türü görme olanların genel değerlendirme puanları ($3,684 \pm 0,462$), engel türü konuşma olanların genel değerlendirme puanlarından ($2,278 \pm 0,704$) yüksek bulunmuştur. Engel türü işitme olanların genel değerlendirme puanları ($2,721 \pm 0,684$),engel türü Konuşma olanların genel değerlendirme puanlarından ($2,278 \pm 0,704$) yüksek bulunmuştur. Engel türü görme olanların genel değerlendirme puanları ($3,684 \pm 0,462$),engel türü ortopedik olanların genel değerlendirme puanlarından ($2,452 \pm 0,854$) yüksek bulunmuştur. Engel türü işitme olanların genel değerlendirme puanları ($2,721 \pm 0,684$), engel türü ortopedik olanların genel değerlendirme puanlarından ($2,452 \pm 0,854$) yüksek bulunmuştur.

Ulaşılan bu bulgular doğrultusunda “H₇: Araştırmaya katılan engelli vatandaşların engel türlerine göre, yerel yönetimlerin uyguladığı sosyal politikaları algılama düzeyi farklılık göstermektedir.” Tüm önermeler açısından kabul edilerek doğrulanmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Bedensel engelli vatandaşlar açısından, kendilerine yönelik olarak yerel yönetimlerin uyguladığı sosyal politikaları incelemek amacıyla gerçekleştirilen araştırmada ulaşılan sonuçlar aşağıda sunulmuştur:

Araştırmada engellilere yönelik sosyal politikalar 18 önerme ile incelenmiş ve 5 üzerinden değerlendirilmiştir. Buna göre engelli vatandaşların en düşük algıları; 2,560 ortalama ile “Engellilere Yönelik Yapılan Sosyal Yardımların Suiistimal Edildiğini Düşünüyorum.” önermesine en yüksek algının 3,453 ortalama ile “Belediyenin Engellilere Önyargısız Yaklaştığını Düşünüyorum.” önermesine ilişkin olduğu belirlenmiştir. Buradan engellilere yönelik yapılan yardımların suiistimal edilmediği ve belediyelerin engellilere yönelik olarak önyargısız yaklaşımlarda bulunmaya çalıştıkları söylenir. Literatürde engelli vatandaşlar açısından yerel yönetimlerin sunduğu hizmetlerin değerlendirilmesine ilişkin bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Ancak vatandaşların yerel yönetimlerin sunduğu hizmetlere ilişkin memnuniyet düzeyini araştıran araştırmalar bulunmaktadır.

Bunlardan Akyıldız (2012) yaptığı çalışmada halkın Uşak Belediyesi tarafından sunulan hizmetlerden memnuniyet düzeyini araştırdığı çalışmasında, araştırma evreninin mevcut belediye hizmetlerine karşı memnuniyetin kararsız seviyesinde olduğunu belirlemiştir (3,10). Vatandaşların memnuniyet düzeyinin en yüksek olduğu hizmet, sosyal yardım hizmetleri olurken (3,45), memnuniyet düzeyinin en düşük olduğu hizmet, geri dönüşüm hizmetleri yol, asfalt ve kaldırım hizmetleri olmuştur (2,96).

Kara ve Gürcü (2010: 84) yaptıkları çalışmada Yozgat ilinde yaşayan vatandaşların Yozgat belediyesinden almış oldukları hizmetlerden memnuniyet düzeylerini araştırmışlardır. Araştırma sonucunda genel olarak belediye tarafından sunulan hizmetlerin yeterli olmadığı ve belediyenin sunmuş olduğu hizmetler

konusunda vatandaşların bilgi sahibi olmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca memnuniyet oranlarının düşük olduğu Yozgat Belediyesi çalışanlarının fiziksel görünüşüne daha çok önem vermeleri gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Menteşe, (2013) yaptığı çalışmada Tunceli Belediyesi'nin yönetiminden ve hizmetlerinden halkın duyduğu memnuniyet ve önem derecesini araştırmıştır. Çıkan sonuçlara göre halk, Tunceli Belediyesi yönetiminden ve belediyenin sunduğu hizmetlerden genel olarak orta düzeyde memnundurlar. Bu da belediyenin sunduğu hizmetlerde yeteri düzeyde başarılı olmadığı şeklinde yorumlanmıştır.

Alptürker, (2010) yaptığı çalışmada Silifke belediyesinin sunduğu kamu hizmetlerinin vatandaşlar tarafından nasıl değerlendirildiğini ortaya koymaya çalışmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, belediye hizmetlerinin genelinden duyulan memnuniyetin olumlu olduğu tespit edilmiştir. Vatandaşların en fazla memnuniyet duydukları hizmetlerin, otopark, pazaryeri, defin ve mezarlıklar hizmeti, huzur evi yaşlı bakım evi gibi sosyal hizmetler olduğu, vatandaşların memnuniyet düzeylerinin düşük olduğu hizmetlerin ise; haşerelerle mücadele, otopark, yol yapım ve bakımı, kentin ekonomik kalkınması için yapılan yatırım ve belediye çalışanlarının problem çözme istek ve yeterlilikleridir.

Gazan, (2010) araştırmasında, Kütahya Belediyesi sınırları içindeki vatandaşların belediyenin hizmet ve faaliyetlerinden duydukları memnuniyet ve sunulan hizmetlerin kalitesini tespit etmeye çalışmıştır. Araştırma Kütahya Belediyesi sınırları içerisinde yaşayan, müşteri olarak nitelendirdiğimiz 500 vatandaş üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda, vatandaşların, Kütahya Belediyesi'nin sunmuş olduğu hizmetleri “ne memnun ne de memnun değil’e” yakın olarak algıladıkları belirlenmiştir. Diğer bir ifadeyle verilen hizmetlerin genel kalitesi ve memnuniyet konusunda, fazla bir yorum getirilemediği sonucu ortaya çıkmıştır.

Araştırmalardan çıkan sonuçlar bütünsel olarak değerlendirildiğinde; vatandaşların genel olarak yerel yönetimlerin sundukları hizmetlerden orta düzeyde memnun oldukları söylenebilir.

Araştırmada engelli vatandaşların tanımlayıcı özellikleri açısından yerel yönetim tarafından yapılan sosyal politikaları algılamalarında farklılık olup olmadığı da sorgulanmıştır. Bu doğrultuda ele alınan ilk değişken olarak engelli vatandaşların yaşlarına göre “Engellilere Yönelik Yapılan Çevre Düzenlemelerini Yeterli Buluyorum.” önermesine ilişkin algılamada farklılıkların olduğu diğer önermelerle

ilişkin algılamada yaşlarına göre farklılaşma olmadığı belirlenmiştir. Buna göre, 45 yaş üzerindeki engelli vatandaşlar “Engellilere Yönelik Yapılan Çevre Düzenlemelerini Yeterli Buluyorum.” önermesine ilişkin daha olumlu algı içerisindedir, yaş gruplarına göre diğer sosyal politika uygulamalarına ilişkin algılamalar birbirlerine benzerlik göstermektedir.

Cinsiyet açısından ise “Engellilere Yönelik Yapılan Çevre Düzenlemelerini Yeterli Buluyorum” ve “Engellilerin Rehabilitasyonuna Yönelik Uygulamalar Yeterlidir” önermelerine ilişkin algılarda farklılıkların olduğu, diğer önermelere ilişkin algılamada engelli vatandaşların cinsiyetlerine göre farklılaşma olmadığı belirlenmiştir. Buna göre erkek engelli vatandaşlar “Engellilere Yönelik Yapılan Çevre Düzenlemelerini Yeterli Buluyorum” önermesine kadınlardan daha fazla katılırlarken, kadın engelli vatandaşlar ise “Engellilerin Rehabilitasyonuna Yönelik Uygulamalar Yeterlidir.” önermesine erkeklerden daha fazla katılmaktadır.

Araştırmada engelli vatandaşların medeni durumlarına göre “Engellilerin Rehabilitasyonuna Yönelik Uygulamalar Yeterlidir.” önermesi dışındaki görüşlerinde farklılıkların olmadığı belirlenmiştir. Buna göre evli engelli vatandaşlar “Engellilerin Rehabilitasyonuna Yönelik Uygulamalar Yeterlidir.” Önermesine ilişkin daha olumlu görüşlerde iken, diğer önermelere ilişkin evli ve bekâr engelli vatandaşların görüşleri birbirlerine benzerlik göstermektedir.

Araştırmaya katılan engelli vatandaşların eğitim durumlarına göre araştırmada ele alınan 18 önermeden 11 önermeye ilişkin görüşlerinde farklılıkların olduğu belirlenmiştir. Buna göre ilkokul mezunu engelli vatandaşlar “Engellilere Yönelik Olarak Belediyelerin Yapmış Olduğu Eğitim Faaliyetlerini Yeterli Buluyorum.”, “Engellilerin Eğitime Önem Verildiğini Düşünüyorum.” “Engellilerin Meslek Sahibi Olmasına Yönelik Çalışmaları Yeterli Görüyorum.”, “Engellilere Yönelik Hizmetlerde Engelli Yakınları da Gözetilmektedir.”, “Engellilerin Yaşam Kalitesini Yükseltmeye Yönelik Uygulamaların Yapıldığını Düşünüyorum.” “Engellilerin Sosyal Yaşama Adapte Olabilmesi İçin Gerekli Olan Uygulamaları Yeterli Buluyorum.”, “Eğlence ve Sosyal Mekânların Engelliler İçin Uygun Olduğunu Düşünüyorum.” Önermelerine diğer eğitim düzeyindekilerden daha olumlu görüş bildirmişlerdir., “Ön lisans ve lisans mezunları “Engellilere Yönelik Yapılan Çevre Düzenlemelerini Yeterli Buluyorum.”, “Yerel Yönetimlerce Engellilerin Ulaşımını Kolaylaştırma Konusunda Yapılan Uygulamaları Yeterli Görüyorum.”, “Yerel

Yönetimlerin Yeterince Engelli İstihdam Ettiklerini Düşünüyorum.” ve “Engellilere Yönelik Yapılan Sosyal Yardımların Suiistimal Edildiğini Düşünüyorum.” görüşlerine daha fazla katıldıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Aylık gelir düzeyi açısından “Engellilere Yönelik Hizmetlerde Engelli Yakınları da Gözetilmektedir.” ve “Engellilerin Sosyal Yaşama Adapte Olabilmesi İçin Gerekli Olan Uygulamaları Yeterli Buluyorum.” önermelerinde farklılıklar bulunmuştur. 2001 TL ve üzeri gelir düzeyindeki vatandaşlar bu önermelere ilişkin daha olumlu düşünmektedir. “TÜİK 2013 verilerine göre ailelerin memnuniyet araştırmasına göre Sinop ilinden sonra en mutlu %76,4 ile ikinci il Afyonkarahisar ili olmuştur.” (TÜİK İl Düzeyinde Yaşam Memnuniyeti, 2013). Aynı zamanda engellinin almış olduğu engelli maaşı ve evde bakım ücretleri de aileye girdi olarak ailenin memnuniyetine katkı sağlamaktadır.

Araştırmaya katılanların çalışma durumlarına göre “Engellilere Yönelik Yapılan Sosyal Hizmetlerin Yeterli Olduğunu Düşünüyorum.”, “Engellilere Yönelik Yapılan Sosyal Yardımlar Yeterlidir.”, “Engellilerin Rehabilitasyonuna Yönelik Uygulamalar Yeterlidir.” ve “Engellilere Yönelik Olarak Sağlık Alanındaki Uygulamaları Yeterli Buluyorum.” önermelerinde farklılıklar bulunmuştur. Çalışmayan engelli vatandaşların, Engellilere Yönelik Yapılan Sosyal Hizmetlerin Yeterli Olduğunu Düşünüyorum.”, “Engellilere Yönelik Yapılan Sosyal Yardımlar Yeterlidir.”, “Engellilerin Rehabilitasyonuna Yönelik Uygulamalar Yeterlidir.” ve “Engellilere Yönelik Olarak Sağlık Alanındaki Uygulamaları Yeterli Buluyorum.” Bu önermelere çalışan engellilere göre daha fazla katıldıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Engel türleri açısından engelli vatandaşların sosyal politika algılarını belirleyen tüm önermelerde farklılıkların olduğu belirlenmiştir. Yerel yönetimlerin uyguladığı sosyal politikaları en olumlu görme engelliler değerlendirirken, en olumsuz konuşma ve işitme engelliler değerlendirmektedir.

Araştırmadan çıkan sonuçlar doğrultusunda aşağıdaki öneriler getirilmiştir:

1. Çalışmayan bedensel engelli vatandaşların, çalışan engellilerden daha fazla yerel yönetimden memnun olmalarının nedenleri araştırılabilir.
2. Özellikle sosyal politikaları en olumsuz değerlendiren konuşma ve işitme engellilerin, memnuniyetsizlik nedenleri araştırılabilir, bu doğrultuda farklı engel türündeki vatandaşların benzer düzeyde memnuniyet sağlayabilecekleri politikalar üretilir.

3. İşitme engellilerin mutsuzluğunu giderip onların memnuniyetini artırmaya yönelik olarak her kurumda engellilerin derdini anlatabileceği işaret dili bilen kişiler istihdam edilebilir.
4. Bu araştırma Afyonkarahisar il merkezindeki araştırmaya katılan engelli vatandaşlarla kısıtlıdır. Daha genel verilere ulaşmak için, daha fazla ili örneklem alan araştırmaları yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Acar, H., Negiz, N. ve Akman, E. (2013). *Sosyal Politika ve Kamu Yönetimi Bileşenleriyle Sosyal Hizmet: Temelleri ve Uygulama Alanları*. Ankara: Maya Akademi Yayınevi.
- Adıyaman, A. T. ve Demirel, S. (2011). *Sosyal Belediyecilik Üzerine Bir İnceleme: Ankara Büyükşehir Örneği*. Erişim tarihi: 21 Mart 2015, <http://www.sayder.org.tr/e-dergi-sosyal-belediyecilik-uzerine-bir-inceleme-ankara-buyuksehir-orneği-12-13.pdf>
- Aile Eğitim Rehberi (2007). *Ortopedik Özürlüler*. Ankara, Erişim tarihi: 21 Mart 2015, http://www.ailetoplum.gov.tr/upload/athgm.gov.tr/mce/eskisite/files/kutuphane_30_02_Ortopedik_ozurluler.pdf
- Akardere, S.S. (2005). *İşverenlerin Engelli Çalışanlara Yönelik Tutumları*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Aksoy, Necdet (2014). *Belediyelerde Bir Halkla İlişkiler Modeli: Beyaz Masa Yerel Yönetim Organizasyon Yapılarında Halkla İlişkiler Birimlerinin Yeri*. Erişim tarihi: 21 Mart 2015, <http://www.sosyalpolitikalar.com.tr/derg-boeluemler/kapak-/kapak-dosyasi/34-belediyelerde-bir-halkla-likiler-modeli-beyaz-masa.html>
- Aktan, C.C. ve Özkıvrak, Ö. (2008). *Sosyal Refah Devleti*. İstanbul: Okutan Yayınları.
- Akyıldız, F. (2010), Sosyal Devlet Tarihe Gömülürken “Kamu Yararı” ve “Sosyal Hizmet” Kavramlarını Yeniden Düşünmek. *Küreselleşme Karşısında Kamu Yönetimi ve Hizmeti*. Editörler: A. H. Aydın, İ. E. Taş, M. Kılıç, Z. Gül, Kahramanmaraş.
- Alp, S. (2009). Refah Devleti Düşüncesinin Gelişimi ve Bir Liberal Alternatif Olarak Üçüncü Sektör. *Maliye Dergisi*, (156): 265-279.

- Alptürker, H. (2010). Belediye Hizmetlerinde Vatandaş Memnuniyeti: Silifke Örneği. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Aras, S. (2006). *Fiziksel Engellilerin Bilgisayar Yardımı İle Mesleki Branşlara Yönlendirilmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Artar, Y. ve Karabacakoğlu, Ç. (2003). *Türkiye’de Özürlüler Turizminin Geliştirilmesine Yönelik Olarak Konaklama Tesislerindeki Alt Yapı Olanaklarının Araştırılması*. Ankara: Milli Prodüktivite Merkezi.
- Aslan, M. ve Şeker, S. (2011). *Engellilere Yönelik Toplumsal Algı ve Dışlanmışlık (Siirt Örneği)*. Sosyal Haklar Uluslararası Sempozyumu.
- Atasoy, V. (1992). *Türkiye’de Mahalli İdarelerin Yapısı ve Yeniden Düzenlenmesi*. İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayını.
- Ayan, D.M. ve diğerleri, (b.t.). Engelsiz Yaşam. Erişim tarihi: 21 Mart 2015, <http://tip.baskent.edu.tr/egitim/mezuniyetoncesi/calismagrpo/grsmpzsnm16/16.P1.pdf>
- Aydın, M. (2008). *Sosyal Politika ve Yerel Yönetimler*. İstanbul: Yedirenk Yay.
- Balcı, Asım, Harun Kırılmaz (b.t.) Yeni Yönetimi Anlayışının Türk Sağlık Sektörüne Yansımaları. Erişim tarihi: 21 Mart 2015, http://www.performans.saglik.gov.tr/content/files/yayinlar_yeni/performans_ve_kalite_uzerine_yazilar/ykytssy.pdf
- Baybora, D. (2006). *Çalışma Hayatında Özürlülere Karşı Ayrımcılık*, Sosyal Siyaset Konferansları, 51. Kitap, İstanbul.
- Berk, A. (2003). Yerel Hizmet Sunumu ve Belediye İktisadi Teşebbüsleri. *Sayıştay Dergisi*, (49): 49-50.
- Cılga, İ. (2004). *Bilim ve Meslek Olarak Türkiye’de Sosyal Hizmet*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Yayını.
- Çukurçayır, A. (2008). *Türkiye’de Yerel Siyasetin Tarihi Gelişimi*. Yerel Siyaset. İstanbul: Okutan Yayıncılık.
- Çukurçayır, A. (2009). *Küreselleşme ve Türkiye’de Yerel Yönetimler*. Ankara: TBB.

- Dalbay, Saim (2009). Özürlü Yakınlarının Özürlülere Yönelik Sosyal Politikalara İlişkin Bilgi, Beklenti ve Memnuniyet Dereceleri (Isparta Örneği), (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Demirbilek, M. (2013). Zihinsel Engelli Bireylerin ve Ailelerinin Gereksinimleri. *Turkish Journal Of Family Medicine And Primary Care (TJFMPC)*. 7, (3): 58-64.
- Deniz, K. (2003). Yazılı Anlatım Becerileri Bakımından Köy ve Kent Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Durumu. *TÜBAR*, (13): 233- 235.
- Denney, D. (1998). *Social Policy and Social Work*. New York: Oxford University Press Inc.
- Derdiman, C. (2005). *Yeni Düzenlemelere Göre Yerel Yönetimler*. İstanbul: Alfa Akademi.
- Durdu, Z. (2009). Modern Devletin Dönüşümünde Bir Ara Dönem: Sosyal Refah Devleti. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (22): 42-43.
- Dursun, D. (1998). *Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Doğuşu ve Siyasi/İdari Gelişme*. Ed: Davut Dursun, Hazma Al. Türkiye’de Yönetim Geleneği, İstanbul: İlke Yayınları.
- Duyan, V. (2003). Sosyal Hizmetin İşlev ve Roller. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 14 (2): 1-22.
- Dünya Engellilik Raporu, (b.t.). Erişim tarihi: 21 Mart 2015, <http://siteresources.worldbank.org/TURKEYINTURKISHEXTN/Resources/455687-1328710754698/YoneticiOzeti.pdf>
- Ekinci, N. (2014). Türk Anayasa Düzeninde Yerel Yönetimler. Erişim tarihi: 21 Mart 2015, <http://akademikperspektif.com/2014/01/23/turk-anayasa-duzeninde-yerel-yonetimler/>
- Engellilerde Mesleki Eğitim, Erişim tarihi: 21 Mart 2015, http://kadikoy.meb.gov.tr/docs/Engellilerde_Mesleki_Rehberlik.pdf
- Eryılmaz, B. (2008). *Kamu Yönetimi*. Ankara: Okutman Yayıncılık.

Eryılmaz, B. (2010). *Sosyal Belediyeciliğin Teorik ve Normatif Temelleri, 1. Yerel Yönetimler Sempozyumu "Sosyal Belediyecilik"*. AK Parti Genel Merkez Yerel Yönetimler Başkanlığı, 27-28-29 Mart.

Gazan, K. (2010). Bir Kamu Kuruluşu Olarak Belediyelerde Hizmet Kalitesi, Müşteri Memnuniyetinin Ölçülmesi: Kütahya Belediyesi Örneği. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.

Gough, I. (b.t.) *Refah Devleti*. Çev: Kamil Güngör, New Palgrave Dictionary of Economics, Erişim tarihi: 21 Mart 2015, www.canaktan.org/politika/anti_leviathan/diger-yazilar/gungor-refah-devleti.pdf

Gökbunar, R. ve Kovancılar, B. (1988). Sosyal Refah Devleti ve Değişim. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (3): 251-266.

Göze, A. (1995). *Sosyal Devlet Sistemi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.

Gözübüyük, Ş. (2000). *Yönetim Hukuku*. 14. Basım, Ankara: Turhan Kitabevi.

Gregor, S. M. (2007). "Refah Devleti ve Neoliberalizm", *Neoliberalizm Muhalif Bir Seçki*, Hazırlayanlar: Alfredo Sad-Fiho ve Deborah Johnston, Çevirenler: Şeyda Başlı, Tuncel Öncel, Yordam Kitap.

Güler, B. (1992). *Yerel Yönetimler: Liberal Açıklamalara Eleştirisel Yaklaşım*. Ankara: TODAİE.

Güven Karahan, B. (2011). Engelli Öğrencilerin Beden Eğitimi Dersine Yönelik Tutumları ve Karşılaştıkları Sorunlar. Yayımlanmamış Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Güven, S. (2001). *Sosyal Politikanın Temelleri*. Bursa: Ezgi Kitabevi.

<http://sgkrehberi.com/haber/11037> Erişim tarihi: 25 Ağustos 2015

<http://www.radikal.com.tr>, Erişim tarihi: 21 Mart 2015

II. Özürlüler Şurası (2005). *Yerel Yönetimler ve Özürlüler, Komisyon Raporları ve Genel Kurul Görüşmeleri*. 26-28 Eylül, Ankara: T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı,

- Işık A.(2013). İşitme Engelli ve İşitme Engelli Olmayan Spor Yapan Çocukların Fiziksel ve Motorik Özelliklerinin Karşılaştırılması. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Niğde.
- Kalabalık, H. (2005). *Avrupa Birliği Ülkeleriyle Karşılaştırmalı Yerel Yönetim Hukuku Teori-Uygulama*. Ankara: Seçkin Yay.
- Kara, M. Gürcü, M. (2010). Belediye Hizmetlerinde Halkın Memnuniyetinin Ölçülmesine Yönelik Bir Çalışma: Yozgat Belediyesi Örneği. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 2 (2): 79-86
- Karabulut, A. (2011). Türkiye’de Sosyal Yardım ve Sosyal Yardımların Tek Merkezden Yürütülebilirliği. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Karakış, E. (2009). Küreselleşen Dünya Yönetiminde Yerel Yönetimler Bağlamında Sosyal Politika. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Cumhuriyet Üniversitesi Ç.E.E.İ. Sivas.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Karataş, K. (2011). “Özürülerin İstihdamı ve Çalışma Yaşamında Karşılaşılan Sorunlar”, Kasım Karataş (Ed), Görme Özürüler İçin Rehabilitasyon Deneyimleri, Yeni Rehabilitasyon Politikaları ve Meslek Tanımları, Ankara: Körler Federasyonu Yayını.
- Kaya, E. (2003). *Yerel Yönetimlerde Yeniden Yapılanma*. İstanbul: İlke Yayıncılık.
- Kaya, E. (2008). İl Genel Meclisleri. *Yerel Siyaset*, (10): 57-59.
- Kaya, F. S. (2013). Türkiye’de Yerel Yönetim Politikaları ve Mevcut Bazı Siyasi Partilerin Yerel Yönetim Yaklaşımları. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Keleş, R. (1992). *Kent ve Siyaset Üzerine Yazılar (1975-1992)*. İstanbul: IULA-EMMA (Yerel Yönetim Dünyası) Yayını.
- Kesgin, B. (2012). Kentsel Yoksulluğa Yönelik Yerinden ve Yerel Müdahale: Sosyal Belediyecilik. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (26): 169-180.

- Kesgin, B. (2014). Engellilere Yönelik Yerel Sosyal Politikalar. *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 23 (4): 1-15.
- Koca-Atabey, M. (2010). Engellilere Yönelik Tutumların Belirlenmesi: Sık Sık Bir Araya Gelmek Mi, Engelli Bir Aile Üyesinin Olması Mı?. 16. Ulusal Psikoloji Kongresi, 14-17 Nisan 2010, Mersin, Türkiye.
- Koçak, Y. (2008). *Karşılaştırmalı Yerel Yönetimler*. Ankara: Orion Kitabevi.
- Koray, M. (2003). Avrupa Refah Devleti: Anlamı Boyutları ve Geleceği. *Görüş*.
- Koray, M. (2005). *Sosyal Politika*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Köseoğlu, A. C. (2009). Korunmaya Muhtaç Çocuklar. *KÖK Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 9, (2): 85-103.
- Kuzgun, İ.K. (b.t). Türkiye’de Özürlü İş Gücünün Ücret Karşılığı İstihdamında Politika Değişikliği ve Nedenleri. Erişim tarihi: 21 Mart 2015, <http://www.toprakisveren.org.tr/2010-87-incikuzgun.pdf>
- Malkoç, T. ve Ceylan, F. (2012). Okul Öncesi Dönem İşitme Engelli Çocuklarda Müzik Eğitiminin Sözel Açıklama Becerilerine Etkisi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 1, (2): 59- 65.
- Meb, (2010). *İşitme Engelliler*. Ankara.
- Megep, (2013). *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bedensel ve Süreğen Hastalıklar*. Ankara: T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.
- Megep, (2008). *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Görme Engelliler*. Ankara: T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.
- Menteşe, S. (2013). Halkın Belediye Hizmetlerinden Memnuniyet Düzeyinin Tunceli Belediyesi Yönünden Değerlendirmesi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6 (6): 831-862.
- Müftüoğlu, U. (2006). Tekerlekli Sandalye Kullanan Bedensel Engellilerin Kentsel Mekanları Kullanım Olanaklarının Trabzon Kent Merkezi Örneği Üzerinde İncelenmesi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.

- Nadaroğlu, H. (1994). *Mahalli İdareler Teorisi, Ekonomisi, Uygulaması*. 5. Baskı, İstanbul: Beta Yayınları.
- Nazlı, A. (1993). Suçlu Çocuklar ve Sosyal Hizmetler. *E Ü Sosyoloji Dergisi*, (4): 203- 215.
- Negiz N. ve Akman E. (2013). *Sosyal Devlet, Sosyal Hizmet ve Yerel Yönetimler*. Ankara: Maya Akademi Yayınevi.
- Ortaylı, İ. (2007). *Türkiye Teşkilat ve İdare Tarihi*. Cedit Neşriyat, Ankara.
- Ökmen, M. ve Elma, F. (2013). *Türk Dünyasında Yerel Yönetimler -Yapısal İşlevsel Görünüm ve Dönüşüm*. İstanbul: İMAK Ofset.
- Özaydın, M. M. (2007). Küreselleşme Sürecinde Türkiye ve Avrupa Birliğinde Sosyal Politikalarda Yaşanan Değişimin Analizi. (Yayınlanmamış doktora tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Özcan, Y. (2008). Engelli Standartlarının Adana Kenti Açık Ve Yeşil Alanlarında Analizi ve Uygulama Önerileri, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- Özdemir, S. (004). “*Refah Devleti ve Üstlendiği Temel Görevler Üzerine Bir İnceleme*”, *Ab-Türkiye & Endüstri İlişkileri*. Ed. Alpay Hekimler, İstanbul: Beta Yayınları.
- Özdemir, S. (2007). *Küreselleşme Sürecinde Refah Devleti*, Genişletilmiş 2. Baskı, İstanbul: Ticaret Odası Yayınları.
- Özsoy, Y., Özyürek, M. ve Eripek, S. (2002). *Özel Eğitime Giriş, Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar*. Ankara: Karatepe Yayınları.
- Öztürk, M. (2011). *Türkiye’de Engelli Gerçeği*. İstanbul: Ajansvısta Matbaacılık.
- Özürlü ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, (2011). *İşgücü Piyasasının Özürlüler Açısından Analizi*. Ankara: Mattek Matbaacılık Basım Yayın.
- Özyıldız, H. (2010). Sosyal Devletin Geleceği ve Türkiye. *Habertürk*, 23 Haziran.
- Pektaş, E. K. (2010). Türkiye’de Sosyal Belediyecilik Uygulamaları ve Karşılaşılan Sorunlar. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 5, (1): 4-22.

- Pustu, Y. (2005). Yerel Yönetimler ve Demokrasi. *Sayıştay Dergisi*, (57): 121-134.
- Sağlamtuñ, T. (2010). Görme Engelliler ve Kütüphanecilik Hizmetleri. *Bilgi Dünyası*, 11, (1): 178-191.
- Salant, P. ve Dillman, D. A. (1994). *How To Conduct Your Own Survey*. New York: Wiley.
- Sapancı, F. (2013). Sağlık Hizmetlerinde Engellilik Kavramı ve Engellilerin Sağlık Hizmetlerinden Yararlanmaları. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Savaş, E.S. (2001). Privatization and The New Public Managemen. *Fordham Urban Law Journal*, 28, (5), 1730- 1737.
- Savucu, Y. ve diğeri, (2006). Zihinsel Engelli Bireylerde Basketbol Antrenmanının Fiziksel Uygunluk Üzerine Etkilerinin Belirlenmesi. *Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Tıp Dergisi*, 20, (2): 105-113.
- Selçuk, H. (2014). Yerel Yönetimler ve İdari Vesayet. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Senemoğlu, N. (1997). *Gelişim Öğrenme ve Öğretim: Kuramdan Uygulamaya*. Ankara: Spot Matbaacılık.
- Serter, N. (1994). *Devlet Görevlerindeki Gelişmelerin Sonucu Olarak Sosyal Devlet*, İstanbul: İ Ü İktisat Fakültesi Yay.
- Seyyar, A. (2008). Sosyal Siyaset Ekseninde Yerel Özürlüler Politikası. *Yerel Siyaset Dergisi*, 27): 80-85.
- Sözen, S. (2005). *Teori ve Uygulamada Yeni Kamu Yönetimi*. Ankara: Seçkin, 2005.
- Sözer, A. N. (1998). *Türkiye 'de Sosyal Hukuk*. 2. Baskı, İzmir: Barış Yayınları.
- Şaylan, G. (2003). *Değişim, Küreselleşme ve Devletin Yeni İşlevi*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Şener, Ü. (2010). *Yoksullukla Mücadelede Sosyal Güvenlik, Sosyal Yardım Mekanizmaları ve İş Gücü Politikaları*. TEPAV Politika Notu.

- Şengül, R. (2011). *Yerel Yönetimler*. Kocaeli: Umuttepe Yayınları.
- Şengül, R. ve Çetinkaya, N.I. (2013). *Belediye Hizmetlerine Gönüllü Katılım: Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Örneği*. 7.Kamu Yönetimi Sempozyumu-Hatay.
- Şenkal, A. (2005). *Küreselleşme Sürecinde Sosyal Politika*. İstanbul: Alfa Basım Yayım.
- Talas, C. (1992). *Türkiye'nin Açıklamalı Sosyal Politika Tarihi*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Taşçı, F. (2008). Sosyal Yardım Yapma(ma) Gerekçeleri Üzerine Yaklaşımlar. *Kamu-İş*, 9, (4): 1-17.
- Tiryaki, V. (2011). *Yerel Yönetimlerde Değişim Yönetimi: Altındağ Belediyesi Örneği*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Todaie, (2008). *Kamu Yönetimi Sözlüğü*. Ankara: TODAİE Yayını.
- Toplu, A. (2009). *Sosyal Dışlanma Perspektifinde Türkiye'de Özürlü İstihdamı*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Tortop, N. (2006). *Mahalli İdareler*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Tüfekçioğlu, U. (1998), *Farklı Eğitim Ortamlarındaki İşitme Engelli Öğrencilerin Konuşma Dillerinin İncelenmesi*. Eskişehir: Eğitim ve Bilimsel Araştırma Vakfı Yayınları.
- Tüik İl Düzeyinde Yaşam Memnuniyeti, (2013) Erişim tarihi: 02 Eylül 2015, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=18507>
- Tüik Nüfus ve Konut Araştırması, (2011). Erişim tarihi: 21 Mart 2015, www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=15843
- Ulutaşdemir, N. (2007). Engelli Çocuklarda İletişim ve Oyunun Önemi. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 2 (5):36-51.
- Urhan, V. F. (2008). Türkiye'de Yerel Yönetimlerin Yeniden Yapılandırılması. *Sayıştay Dergisi*, (70): 85- 102.

Uyar, H. (2004). Türkiye’de ve Dünya’da Yerel Yönetimler: Kısa Bir Tarihçe. *Aydınlanma 1923*, (51): 1-18.

Varcan, N. (2005). *Yerel Yönetimler*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Yıldırım, A. (2009). Sosyal Yardımların Koordinasyonunda Sosyal Yardım Bilgi Sistemi (SOYBİS) ve Bütünleşik Sosyal Yardım Hizmetleri Projesi. 4. Bölgesel Kalkınma ve Yönetişim Sempozyumu “Sosyal Politikanın Yönetişim”, 19-20 Kasım, Ankara.

Yıldız, M. (1996). Yerel Yönetimler ve Demokrasi. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 5, (4): 3-15.

Yılmaz Arslan, (2013). *Yerel Yönetimler ve Eğitim Hizmetleri İlişkisi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Yolcuoğlu, İ.G. (2009). Türkiye’de Çocuk Koruma Sisteminin Genel Olarak Değerlendirilmesi. *Aile ve Toplum Dergisi*, 5, (18): 1-20.

Yücel, C. Y. ve Acartürk, C. (2006). *Görme Engelliler için Web Sayfalarında Erişilebilirliğin Sağlanması*. AB’06 9-11 Şubat 2006 Pamukkale Üniversitesi Denizli.

Yüksel, F. (2007). Sosyal Devletin Dönüşüm Sürecinde Yerel Yönetimlerin Yeni İşlevleri. *A.Ü., Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 62, (1): 281-282.

Zaim Gökbay, İ., Ergen, A. ve Özdemir, N. (2011). Engelli Bireylerin İstihdamına Yönelik Bir Vaka Çalışması: Engelsiz Eğitim. *Öneri*, 9 (36): 1-8.

Zihinsel Engelli Çocuğu Olan Ailelere Öneriler Erişim tarihi: 21 Mart 2015, http://mebk12.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/06/26/747991/icerikler/zihinsel-engelli-cocugu-olan-ailelere-oneriler_532271.html

EKLER

Ek-A: Anket Formu.....	116
-------------------------------	-----

Ek-A: Anket Formu

ANKET FORMU

Sayın katılımcı

Bu anket; “Yerel Yönetimlerde Engellilere Yönelik Uygulanan Sosyal Politikaların Engelli Vatandaşlar Tarafından Değerlendirilmesi (Afyonkarahisar İli Örneği)” başlığına hazırlanan yüksek lisans tezinin uygulama kısmı ile ilgilidir. Vereceğiniz yanıtlar bilimsel amaçla kullanılacaktır. Katılımınız için teşekkür ederim.

Hanefi ERDEM

Türk Hava Kurumu Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi

1. Yaşınız?

- 1) 15-25 2) 26-35 3) 36-45 4) 46-55 5) 56 ve üzeri

2. Cinsiyetiniz?

- 1) Kadın 2) Erkek

3. Medeni durumunuz?

- 1) Evli 2) Bekâr

4. Eğitim durumunuz?

- 1) İlkokul 2) Ortaokul 3) Lise 4) Ön lisans 5) Lisans 6) Lisansüstü

5. Aylık gelir durumunuz?

- 1) Gelirim yok 2) 1-1000 TL 3) 1001-2000
4) 2001-3000 5) 3001-4000 6) 4001 ve üzeri

6. Çalışma durumunuz?

- 1) Çalışıyorum 2) Çalışmıyorum

7. Engel türünüz?

- 1) Görme 2) İşitme 3) Konuşma 4) Ortopedik

Tablo A.1: Anket soruları.

	Belediyeniz tarafından yapılan hizmetleri göz önünde bulundurarak yan sütunda verilen derecelendirmeyi kullanarak, sizin durumunuz için en uygun olan seçeneği X ile işaretleyiniz. Lütfen boş bırakmayınız.	Hiç katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
1.	Engellilere yönelik olarak belediyelerin yapmış olduğu eğitim faaliyetlerini yeterli buluyorum.					
2.	Engellilere yönelik yapılan sosyal hizmetlerin yeterli olduğunu düşünüyorum.					
3.	Engellilere yönelik yapılan sosyal yardımlar yeterlidir.					
4.	Engellilere yönelik yapılan çevre düzenlemelerini yeterli buluyorum.					
5.	Engellilerin eğitimine önem verildiğini düşünüyorum.					
6.	Engellilerin meslek sahibi olmasına yönelik çalışmaları yeterli görüyorum.					
7.	Engellilerin rehabilitasyonuna yönelik uygulamalar yeterlidir.					
8.	Engellilere yönelik uygulamaların engellileri bağımlılığa ittiğini düşünüyorum.					
9.	Belediyenin engellilere önyargısız yaklaştığını düşünüyorum.					
10.	Engellilere yönelik hizmetlerde engelli yakınları da gözetilmektedir.					
11.	Sportif ve sosyal faaliyetler konusunda, engellilere yönelik hizmetleri ve düzenlemeleri yeterli buluyorum.					
12.	Engellilere yönelik yapılan sosyal yardımların suiistimal edildiğini düşünüyorum.					
13.	Engellilere yönelik olarak sağlık alanındaki uygulamaları yeterli buluyorum.					
14.	Engellilerin yaşam kalitesini yükseltmeye yönelik uygulamaların yapıldığını düşünüyorum.					
15.	Engellilerin sosyal yaşama adapte olabilmesi için gerekli olan uygulamaları yeterli buluyorum.					
16.	Yerel yönetimlerce engellilerin ulaşımını kolaylaştırma konusunda yapılan uygulamaları yeterli görüyorum.					
17.	Yerel yönetimlerin yeterince engelli istihdam ettiklerini düşünüyor musunuz?					
18.	Eğlence ve sosyal mekânların engelliler için uygun olduğunu düşünüyor musunuz?					

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Hanefi ERDEM
Uyruğu : T.C.
Doğum Yeri ve Tarihi : Cihanbeyli – 02.01.1959
Medeni Hali : Evli
Adres : Güvenevler Mahallesi Ziya Gökalp Cad. Aysu Apt. B Blok
No:27-1/3 Afyonkarahisar
E-Posta Adresi : hanefierdem@hotmail.com
İletişim (Telefon) : 505 515 69 44

EĞİTİM

İlkokul : Cihanbeyli Atatürk İlkokulu-1972
Ortaokul : Cihanbeyli Lisesi-1975
Lise : Cihanbeyli Lisesi-1979
Ön Lisans : Gazi Üniversitesi-Gazi Eğitim Fakültesi-Kastamonu
Eğitim Yüksekokulu Sınıf Öğretmenliği Bölümü-1984
Lisans : Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği
Bölümü-1996
Yüksek Lisans : Türk Hava Kurumu Üniversitesi-2015

MESLEKİ DENEYİM

1986-1987 Kars İli Kağızman İlçesi Dut Köyü İlkokulu – Müdür Yetkili Öğretmen
1987-1989 Konya İli Kaşınhan Kasabası Cumhuriyet İlkokulu – Öğretmen
1989-1992 Kastamonu Özel Üftade Eğitim Kurumları – İdareci
1992-1993 Şanlıurfa İli Halfeti İlçesi Yeşilözen Köyü İlkokulu – Öğretmen
1993-1996 Şanlıurfa İli Birecik İlçesi Saadettin Feyhan Karaata İlkokulu –
Öğretmen
1996-1998 Konya İli Karatay İlçesi İsmil Kasabası Fatih İlköğretim Okulu –
Öğretmen

- 1998-2001 Konya İli Karapınar İlçesi İslık Kasabası İ.Ö.O. - Öğretmen ve Müdür Vekilliği
- 2001-2002 Karaman İli Boyalı Köyü İlköğretim Okulu – Müdür Yetkili Öğretmen
- 2002-2007 Karaman İli Kemal Reis İlköğretim Okulu – Öğretmen
- 2007-2010 Afyonkarahisar Mrk. Çavdarlı Şehit Er Hüseyin Öğüt İ.Ö.O. – Müdür Vekili
- 2010-2011 Afyonkarahisar Mrk. Kocatepe İlköğretim Okulu – Öğretmen
- 2011- Afyonkarahisar Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü – İl Müdür Yardımcısı

YABANCI DİL

Fransızca